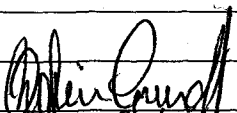
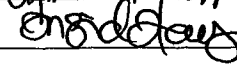

KI-notat nr. 34/2009 - Bakgrunn for vedtak

Søker/sak:	Småkraft AS/ Jordal kraftverk	
Fylke/kommune:	Sogn og Fjordane/ Sogndal	
Ansvarlig:	Øystein Grundt	Sign.:
Saksbehandler:	Ingrid Haug	Sign.:
Dato:	29 JUN 2009	
Vår ref.:	NVE 200702111-9 ki/inh	
Sendes til:	Søker og alle som har uttalt seg til saken	

Middelthuns gate 29
Postboks 5091 Majorstua
0301 OSLO
Telefon: 22 95 95 95
Telefaks: 22 95 90 00
E-post: nve@nve.no
Internett: www.nve.no
Org. nr.:
NO 970 205 039 MVA
Bankkonto:
0827 10 14156

Søknad om tillatelse til å bygge Jordal kraftverk i Sogndal kommune, Sogn og Fjordane

Innhold

Sammendrag	1
Søknaden	2
Høring og distriktsbehandling	4
Søkers kommentarer til høringsuttalelsene	35
Tilleggsutredninger og justering av søknaden	46
Norges vassdrags- og energidirektorats (NVEs) merknader	47
NVEs vurdering	56
NVEs konklusjon	60
Merknader til konsesjonsvilkårene:	61

Sammendrag

Småkraft AS søker om tillatelse til å bygge et kraftverk i Jordalselvi i Sogndal kommune som er ett av totalt 5 samtidig omsøkte småkraftverk rundt Fjærlandsfjorden. Jordalselvi ligger på vestsiden av Fjærlandsfjorden og har utløp i fjorden ved grenda Jordal, ca. 10 km fra Mundal. Kraftverket vil etter hovedalternativet utnytte et fall på 270 m og gi en årlig produksjon på rundt 20 GWh.

Hovedargumentene imot en utbygging av Jordal kraftverk er i hovedsak tilknyttet det totale landskapsbildet og forringelse av opplevelseskvaliteten til Fjærlandsfjorden sett i sammenheng med andre omsøkte småkraftprosjekter i området. Den anadrome strekningen nederst i elva er også brukt som et argument mot en utbygging.

NVE mener at konsekvensene i stor grad kan avbøtes med grundig planlegging av inntaksområdet, vei og rørtrasé, samt slipp av en god minstevannføring på utbyggingsstrekningen hele året. For å ivareta noe av anadrom strekning, samt elvas utløp i fjorden, mener NVE at kraftstasjonen skal flyttes noe opp fra fjorden med utløp tilbake til elva.

Etter en helhetsvurdering av planene og de foreliggende uttalelser mener NVE at fordelene og nytten av tiltaket overstiger skaden for private og allmenne interesser som blir berørt slik at kravet i vannressursloven § 25 er tilfredsstilt. NVE gir derfor Småkraft AS tillatelse etter § 8 i vannressursloven til å bygge Jordal kraftverk på de vilkår som følger vedlagt.

Søknaden

NVE har mottatt 5 søknader om utbygging av småkraftverk rundt Fjærlandsfjorden. I tillegg til Jordal kraftverk gjelder dette Hatlestad, Berge/Bjåstad, Lidal og Romøyri kraftverk. I dette notatet behandles kun søknaden om bygging av Jordal kraftverk. De andre kraftverkene er behandlet i egne vedtaksnotater. I tillegg har NVE laget et eget notat som omhandler sumvirkninger av de fem kraftverkene med tilhørende kraftlinje. Selve kraftlinjen fra Lidal til Leikanger gjennom Grindsdalen er behandlet som egen sak.

NVE har mottatt følgende søknad fra Småkraft AS om bygging av Jordal kraftverk, datert 27.07.05:

"Småkraft AS ønsker å utnytte vannfallet i Jordalselvi i Sogndal kommune i Sogn og Fjordane fylke, og søker herved om følgende tillatelser:

1. Etter vannressursloven, jf. § 8, om tillatelse til: å bygge Jordal kraftstasjon hovedsakelig i samsvar med framlagte planer.

2. Etter energiloven om tillatelse til: bygging og drift av Jordal kraftverk, med tilhørende koblingsanlegg og kraftlinjer hovedsakelig som beskrevet i søknaden.

3. Etter forurensningsloven om tillatelse til: gjennomføring av tiltaket

Nødvendig opplysninger om tiltaket fremgår av vedlagte utredning."

Her gjengis sammendraget av søknaden:

"Jordalselvi forutsettes utnyttet til kraftproduksjon gjennom bygging av ett kraftverk.

Alternativ A:

Jordal kraftverk vil utnytte avløpet fra et felt på 16 km² av vassdraget i ett 265 m høyt fall i Jordalselvi mellom kote 270 og kote 5. Installasjon vil være på 4,8 MW med en estimert årsproduksjon på 20 GWh. Utbyggingspris er beregnet å være 1,63 NOK/kWh.

Alternativ B:

Jordal kraftverk vil utnytte avløpet fra et felt på 17 km² av vassdraget i ett 195 m høyt fall i Jordalselvi mellom kote 200 og kote 5. Installasjon vil være på 3,6 MW med en estimert årsproduksjon på 15 GWh. Utbyggingspris er beregnet å være 1,67 NOK/kWh.

Det vil bli ubetydelig konsekvens for fagtemaet fisk og ferskvannsbiologi, som har liten verdi i dag. Liten positiv konsekvens forventes for landbruk ved begge alternativ, og fagtemaet har i dag liten til middels verdi i prosjektområdet. Kulturminner har middels til stor verdi i området, og vil få liten negativ konsekvens av tiltaket både alternativ A og B. Geologi og landskap har middels verdi i influensområdet, og det forventes liten til middels negativ konsekvens for dette fagtemaet uansett alternativ. Biologisk mangfold har i dag middels verdi, og det forventes liten til middels negativ konsekvens av begge utbyggingsalternativene. Friluftsliv/reiseliv har middels verdi i området og forventes å få liten til middels konsekvens

ved alternativ A, og liten konsekvens ved alternativ B. Inngrepsfri natur berøres ikke av tiltaket uansett alternativ som velges.

Alternativ A og alternativ B vil slik ikke gi store forskjeller i miljøkonsekvenser, men det er en svak fordel for miljøet ved valg av alternativ B fremfor alternativ A.”

Hoveddata for kraftverket gjengitt fra søknadens tabell 2.1 og 2.2:

Jordal kraftverk, hoveddata		Alt. A	Alt. B
TILSIG			
Nedbørfelt	km ²	15,9	17,1
Middelvannføring (1961 – 60)	m ³ /s	1,45	1,48
Alminnelig lavvannføring	m ³ /s	0,12	0,12
KRAFTVERK			
Inntak	moh	270	200
Avløp	moh	5	5
Fallhøyde, brutto	m	265	195
Midlere energiekvivalent	kWh / m ³	0,61	0,45
Slukeevne, maks	m ³ /s	2,18	2,21
Slukeevne, min	m ³ /s	0,11	0,11
Tilløpsrør, diameter	mm	1000	1000
Tunnel, tverrsnitt	m ²	-	-
Tilløpsrør/tunnel, lengde	m	1770	1120
Installert effekt, maks	MW	4,8	3,6
Brukstid	timer	4200	4200
PRODUKSJON			
Produksjon, vinter (1/10 – 30/4)	GWh	7,0	5,2
Produksjon, sommer (1/5 – 30/9)	GWh	13,1	9,8
Produksjon, året	GWh	20,1	15,0
ØKONOMI			
Byggekostnad	mill. NOK	32,8	25,1
Utbyggingspris	NOK /kWh	1,63	1,67
Jordal kraftverk, Elektriske anlegg			
GENERATOR			
Ytelse	MVA	5,5	4,2
Spenning	kV	6,0	6,0
TRANSFORMATOR			
Ytelse	MVA	5,5	4,2
Omsetning	kV/kV	6/22	6/22
KRAFTLINJER			
Lengde	km	0,8	0,8
Nominell spenning	kV	22	22

Høring og distriktsbehandling

I dette notatet behandles kun søknad om bygging av Jordal kraftverk. De uttalelser som gjelder de andre småkraftverkene i Fjærland, samt fremføring av ny kraftledning, blir behandlet i egne vedtaksnotater og blir ikke gjengitt eller kommentert her. Mange av høringspartene har sendt inn samlet uttalelse for de fem kraftverkene og kraftledningen. Merknader som er direkte knyttet til et av de andre kraftverkene er da ikke referert her, men i vedtaksnotatet til det aktuelle kraftverk.

NVE har mottatt følgende høringsuttalelser til søknaden om å bygge Jordal kraftverk:

Sogndal kommune fattet følgende foreløpige vedtak i møte i formannskapet 15.12.2005:

" Fjærlandsområdet har eit stort kraftpotensiale. Utfordringar knytt til innmating av straumen til det regionale straumnettet og store interesser knyttet til landskap, natur og turisme gjer at kommunen ser det som ønskjeleg at konsesjonssøknadene frå Småkraft AS ikkje vert handsama før ein samla plan for vassdrag som er aktuelle å byggje ut i Fjærlandsområdet ligg føre.

Denne planen bør innehalde følgjande:

- Ei vurdering av kva vassdrag som ut frå kraftpotensialet og økonomi kan vere aktuelle for utbygging i Fjærland*
- Kartlegging og vurdering av dei enkelte vassdraga i høve naturfaglege og landskapsmessige verdiar*
- Vurderer kva linjenett som bør byggjast ut for på ein effektiv og miljømessig god måte sikre tilstrekkeleg linjekapasitet for dei vassdraga i Fjærland som etter ei samla vurdering kan byggjast ut.*

Planen bør liggja føre seinast innan utgangen av 2006."

Vi referer videre fra forvaltningsutvalgets tilråding i møte av 8.12.2005:

[...]

"Vurdering

Landskap, turisme og friluftsliv

Inngrepa det her er snakk om har potensiale i seg til å skape store negative verknader for landskapet og med det for turisme langs fjorden og opplevingsverdi for friluftsliv.

Fjærlandsfjorden er lang, men dersom ein ikkje legg vekt på å gjennomføre inngrep på ein mest skånsam måte vil ein likevel kunne redusere landskapet langs fjorden på ein uboteleg måte.

For Berge/Bjåstad og Jordal vil konsekvensane for landskap, turisme og friluftsliv vere relativt avgrensa. For Berge/Bjåstad bør det ikkje leggjast opp til permanent veg lenger enn til Heimastølen, og ein bør ved legging av vannveg ta omsyn til stien her. For Jordal vil vannvegen i hovudsak gå i eksisterande veg og i høve turisme og friluftsliv er det redusert vassføring som gjev redusert opplevingsverdi.

[...]

Samla sett representerer dei aktuelle tiltaka store inngrep. Dei ligg truleg fremst framme i ei "bølgje" av planar om små-, mini-, og mikrokraftverk i Sogn og Fjordane og i Sogndal kommune og ein bør vere forsiktig med å bygge ut dei områda som i størst grad representerer den villaste og mest urøyvde naturen i fjorden her. Dersom ein gjev løyve til tiltak som viser seg å ha store verknader for natur og landskap i Fjærlandsfjorden vil det kunne setje bom for andre

utbyggingar. NVE skal i sine vurderingar av ein søknad om konsesjon sjå mellom anna på verknader for landskap og natur. Dersom ein no gjennom desse utbyggingane set hardt press på desse verdiane i Fjærlandsområdet vil dette kunne vere med å vanskeleggjere andre utbyggingar.

Biologisk mangfald (BM)

Som bakgrunn for miljørapporten har Sweco Grøner nytta skriftleg materiale, samtalar med ressurspersonar og eigne observasjonar. Temaet biologiske mangfaldet er etter vår vurdering ikkje godt nok handsama i rapporten. Vi stiller dei undersøkingane og vurderingane som er gjort på ein god nok måte avklarar om det finst verdfulle artar og vegetasjonstypar i området. Det er og døme på at det vert vist til at ein naturtype berre har lokal verdi eller at ein fugleart er vanleg, og nyttar det som argumentasjon for at konsekvensen av ei utbygging er lita.

Her er det snakk om 5 kraftverk innanfor ein og same fjord. Samtidig veit vi at potensialet for kraftutbygging i Fjærlandsområdet er stort, og at det då ikkje lenger vil vere snakk om berre lokale påverknader. Summen av negative påverknader vil kunne verte stor, også for artar eller naturtypar som ikkje er rekna for å vere truga eller sjeldne i dag. Dette viser at det er behov for å sjå vassdraga i samanheng gjennom ein plan og der ein kan sjå på verknadene på biologisk mangfald for heile Fjærlandsområdet.

Busetnad og ringverknader av ei utbygging

Grunneigar og kommunen vil få betydelege inntekter av desse utbyggingane, og Småkraft AS har sett opp ei oversikt (sjå vedlegg) over kva inntekter kommunen kan vente seg. I tillegg til dei direkte økonomiske ringverknadene vil ei utbygging og representere moglegheiter for t.d. å leggje til rette for lettare tilkomst til andre naturressursar, og enklare tilkomst til veglause grender. I dei fleste tilfelle vil slike "bieffektar gjelde moglegheit for å nytte førebels eller permanente anleggsvegar til utnytting av skog- og utmarksressursar og utnytting av overskotsmasse til moloar for lettare tilkomst.

Oppsummering

Rådmannen meiner at den planlagde utbygginga vil ha mange positive verknader. Utbygginga vil i anleggsperioden føre til aktivitet som vil vere positiv for lokalt næringsliv og underleverandørar. Etter oppstart vil den gje gode og jamne inntekter til grunneigarane og kommunen gjennom skattar og avgifter. Desse inntektene vil igjen kunne vere viktig for å halde oppe busetnad og sysselsetning i Fjærland.

Samtidig gjer andre interesser seg gjeldande. Reiselivsinteresser kan kome i konflikt med tiltak som i vesentleg grad endrar landskapet sin karakter og øydelegg det villmarkspreget som delar av fjorden har. Kommunen har og eit ansvar i høve biologisk mangfald, friluftsiinteresser og kulturlandskap

Fallrettshavarar i Mundal og indre Fjærland har gjeve uttale til konsesjonssøknaden i brev av 23.11.05 til NVE. Dei peiker på at den kraftlina som no blir bygt ut Fjærlandsfjorden blir planlagt og dimensjonert slik at ho og kan ta imot framtidige kraftutbyggingar i Fjærland. Desse fallrettshavarane planlegg å utarbeide ein samla plan for vassdrag som er aktuelle å byggje ut i Fjærland.

Fjærlandsområdet har eit stort kraftpotensiale, og det er knytt utfordringar til innmating av straumen til det regionale straumnett. Ved ei vidare utbygging av andre potensielle kraftverk vil det bli behov for tilknytning av også desse til nettet, og vi vil tru at det og vil vere moglegheiter for effektivisering og optimalisering av det "indre" nettet.

Desse momenta, saman med utfordringar knytt til landskap, natur og turisme gjer at vi ser det som hensiktsmessig å få utarbeidd ein samla plan for kraftutbygging i Fjærland.

Denne planen bør innehalde følgjande:

- Ei vurdering av kva vassdrag som ut frå kraftpotensialet og økonomi kan vere aktuelle for utbygging i Fjærland*
- Kartlegging og vurdering av dei enkelte vassdraga i høve naturfaglege og landskapsmessige verdiar*
- Vurderer kva linjenett som bør byggjast ut for på ein effektiv og miljømessig god måte sikre tilstrekkeleg linjekapasitet for dei vassdraga i Fjærland som etter ei samla vurdering kan byggjast ut.*

Planen bør liggja føre seinast innan utgangen av 2006. Planen kan lagast i eit samarbeid mellom grunneigarar/heimelshavarar, reiselivsinteresser, Bygdeutvalet, samarbeidande kraftselskap og kommunen”.

Kommunestyret fattet vidare følgjande vedtak i møte 14.12.2006 sak 67/06 vedrørende samlet vurdering av småkraftverk i Fjærland:

”Mot 3 røyster (V, 2 SV):

Kommunestyret tilrår at det kan gjevast konsesjon for vasskraftutbygging for dei 5 konsesjonssøkte vassdraga.

Samrøystes:

Det bør setjast følgjande generelle vilkår for dei konsesjonssøkte vassdraga:

- det må vere minstevassføring minimum tilsvarande alminneleg lågvassføring om sommaren (1.5 - 3 0.9)*
- veg og røyrgrater må ikkje kome i konflikt med stiar, evt. må stiane ordnast til igjen etter utbygginga*
- permanente veger må tilpassast terrenget på ein god måte og avsluttast på ein slik måte at synlege terrenginngrep vert minst mogleg*
- inntaka vert gjort minst mogleg synlege ved terrengtilpassing, revegetering rundt inntaket, forblending med naturstein eller liknande*
- støynivået frå kraftstasjonen skal halde seg innanfor rettleiande grenser gitt av Statens forureiningstilsyn*
- kantvegetasjon langs vassdraga vert teke vare på*
- tiltaka vert gjennomført så skånsamt som mogleg med god terrengtilpassing og istandsetjing så fort som råd*
- det skal utarbeidast rapport som gjer greie for kva negative konsekvensar utbyggingane vil ha for fossefall (eventuelt også vintererle). Rapporten skal og kome med framlegg til avbøtande tiltak.*
- Det vert sett krav til tilpassing av vegar til annan næringsverksemd etter drøfting/godkjenning av kommunen.*

- *Kraftstasjonane skal trekkjast opp frå fjorden eller på andre måtar gjerast minst mogleg synlege frå fjorden. Turbinvatnet skal fortrinnsvis leiast ut i elveløpet. Endeleg plassering vil verte handsama som byggesak.*

Det bør setjast følgjande vilkår for dei enkelte prosjekta:

[...]

Kraftanlegg Jordal får konsesjon etter alternativ A. Særskilde vilkår er:

- *Anleggsaktivitet og liknande skal ikkje skje i februar til juni i nærleiken av hekkelokalitetar for kongeørn*

[...]

Samrøystes:

Kommuneplan

Vurderingane som er gjort i saksframstillinga knytt til kommunedelplan for kraftutbygging i Fjærland, vert lagt til grunn for arbeidet med revisjon av arealdelen i kommuneplanen.”

Sogndal kommune har senere fått utarbeidet en strandsoneanalyse for Fjærlandsfjorden som ble oversendt NVE 31.01.07. Det foreslås at dersom det blir gitt konsesjon til å bygge Jordal kraftverk bør kraftstasjonen flyttes ovenfor strandsonen slik at avløpsvannet slippes ut i elva før utløp i fjorden.

Fylkesmannen i Sogn og Fjordane har gitt følgende uttalelse i brev av 20.12.2005:

[...]

”Behov for supplerande opplysningar

Vi har vurdert utførte undersøkingar, opplysningar og konsekvensvurderingar i søknaden. Før det vert teke endeleg avgjerd i denne saka bør vurderingsgrunnlaget supplerast noko.

Biologisk mangfald/raudlisteartar/naturtypar

For Jordalselvi trengs det meir undersøkingar om ferskvassbiologien, jf. felles notat. Det er registrert reir av kongeørn i prosjektområdet. Kongeørn er ein raudlisteart, og det bør sjekkast ut om det er reirlokalitytar som er i bruk. Ein bør unngå anleggsaktivitet i nærleiken av reir i hekketida og tida før, dvs. i tidsrommet februar-juni.

Vurdering

Fylkesmannen vil vurdere saka ut i frå ureiningslova, lov om laksefisk og innlandsfisk og om tiltaket kan føre til skade eller ulempe for allmenne interesser i høve til § 8 i vassressurslova. Vi vil også vurdere konsekvensar for landbruk.

MILJØVERNFAGLEGE VURDERINGAR

Vi vurderer at ei kraftutbygging av Jordalselvi vil ha negative konsekvensar for friluftsliv. Det vil også slå negativt ut i høve til landskap, og dette må vurderast i samband med dei andre utbyggingsprosjekta.

Landskap

Den planlagde utbygginga kjem i eit område som allereie er ein del påverka av menneskelege inngrep. Det går bilveg fram til Jordal og Raudboti. Øvre delar av vassdraget er ført over til Vetlefjordutbygginga, og det er traktorveg langs elva fram til Heimastølen. Heimastølen ligg 300 m.o.h. og ca. 2 km frå Jorddal. Ved Heimastølen og Jordal er det dyrka mark.

Inngrepa knytt til utbygginga vert relativt små. Røyrkata vil bli grave ned i eksisterande traktorveg på den øvste strekninga, medan den lenger ned vil gå gjennom blandingsskog og granskog. Området ved sjøen, der kraftstasjonsbygning skal plasserast, er påverka av busetnad og landbruk.

Det skal byggjast ein 250 m permanent veg frå eksisterande veg til kraftstasjonen, røyrkata vert lagt i same trase. Landskapet sett frå fjorden vil forringast noko ved bygging av veg og kraftstasjon. Det går ein eldre landbruksveg over dyrk mark og ned til sjøen nesten fram til kraftstasjonsområdet. Dersom denne landbruksvegen kan nyttast slik at ein slepp å anlegge ein permanent veg gjennom lauvskogen ved elva, vil det redusere den negative verknaden på landskapet noko.

Vi vurderer at inngrep knytt utbygginga av Jordal kraftverk vil ha visse negative konsekvensar for fjordlandskapet, men at utbygginga likevel kan akseptast. For meir informasjon om fjordlandskapet sjå felles notat.

Friluftsliv

Jordalsdalen vert nytta av lokalbefolkninga og turistar som friluftslivsområde. Fjærland idrettslag har satt opp trimpost ved Heimastølen, og det går sti vidare opp gjennom dalen til Kjosane ved kote 400. Jordalsdalen er lett tilgjengeleg og eit familievenleg utfartsområde.

Turen opp til Heimastølen går langs elva og ei redusert vassføring vil redusere opplevingsverdien av elva og fotturen inn til Heimastølen. Redusert oppleving av elva vil særleg gjere seg gjeldande i periodar med låg vasstand. Ei utbygging etter alternativ A vil påverke ei lengre elvestrekning (1770 m) enn alternativ B (1120 m). Med tanke på friluftsliv og opplevinga av Jordalselvi på veg inn Jorddalen vil alternativ B vere det beste alternativet. I begge alternativ vert inntaksdammen liggjande like ved vegen inn til Heimastølen og vert godt synleg for turgåarar. Ei restvassføring, særleg om sumaren, vil vere med på å ta vare på noko av elva sin opplevingsverdi frå vegen inn til Heimastølen og sett frå Fjærlandsfjorden.

Biologisk mangfald

Det vart ikkje funne naturtypar eller områder av spesiell verdi med tanke på biologisk mangfald og potensialet for raudlisteartar. Dersom ev. supplerande undersøkingar på botndyr viser at tiltaket ikkje kjem i konflikt med viktige raudlisteartar, og det vert teke omsyn til eventuell reirlokaltet for kongeørn ved anleggsdrift, jf. lengre opp i brevet, vil denne utbygginga ha liten til middels negativ påverknad av biologisk mangfald.

Fisk og fiske

Det er aure i vassdraget, men på grunn av bratt terreng er det truleg svært lite fisk på den planlagd utbygde elvestrekninga. Det vandrar truleg sjøaure kring 50-100 m opp i elva. Den aktuelle elvestrekninga har grovt substrat og har truleg låg verdi som gyte- og oppvekstområde for fisk. Med tanke på fiskeinteressene synast tiltaket å få små konsekvensar. Ut i frå fisk og fiskeinteressene er tiltaket akseptabelt.

Ureining og støy

Kraftstasjonen vert plassert like sør for busetnaden i Jordal. Frå kraftstasjonen er det kort veg til bustadhus, fritidshus og hytter. I tillegg kan vassflata bære støyen langt utover fjorden. Det bør difor leggjast stor vekt på støydempende tiltak knytt til ny kraftstasjonen. Støynivået bør halde seg innanfor rettleiande grenser gitt av Statens forurensningstilsyn (SFT). I rettleiaren "Retningslinjer for begrensning av støy fra industri m.v." TA-506 frå SFT, er grenseverdiane for bustadområde og hyttebusetnad sett til høvesvis 40 db(A) for bustadar og 35 db(A) for hytter. Dersom støyen omfattar tydelege enkelttonar og/eller impulslyd skal grenseverdien for ekvivalentnivået reduserast med 5 db.

Vi ser det som lite sannsynleg at vasskvaliteten vil bli vesentleg endra av omsøkte tiltak. Ut i frå føreliggjande opplysningar, og med føresetnad om at støykrava vert oppfylt, vurderer vi tiltaket som lovleg etter ureiningslova.

LANDBRUKSFAGLEGE KONSEKVEN SAR

Det går fram at det finst ein del hogstmogen granskog i dalføret og at etablering av røyrgate vil betre tilgjenge for uttak av skog i området. Særleg vil dette vere viktig der det finst bestand av planta gran. Røyrgata er planlagt nedgravd og vil difor ikkje føre til større ulemper for landbruksdrifta. Redusert sjølvgjerdningseffekt som følgje av låg vasstad i elva, kan føre til auka kostnader med gjerdehald dersom det er beite dyr i området. Vi rår difor til at slike problemstillingar vert avklara med grunneigarane. Det føregår noko tradisjonelt landbruk på minst eit av bruka i bygda i dag. Utbygginga kan såleis ha positive verknader med omsyn vidare drift og til at busetjing kan halde fram.

Konklusjon

Fylkesmannen vurderar at kraftutbygging i Jordalselvi med visse føresetnader kan akseptierast i forhold til allmenne interesser, jf. vassressurslova § 8, og at den er lovleg i høve til lakse- og innlandsfiskelova.

Føresetnader for tilrådinga er at:

- anleggsaktivitet og liknande ikkje skjer i februar til juni i nærleiken av hekkelokalitetar for kongeørn
- det må vera minstevassføring minimum tilsvarande alminneleg lågvassføring om sommaren (1.5. - 30.9.)
- det ikkje vert generande støy for busetnad eller dei som ferdast på fjorden
- kantvegetasjon langs vassdraga vert teke vare på

Det er Miljøverndepartementet som har avgjerdsrett etter ureiningslova når det gjeld konsekvensar av redusert vassføring.

Denne søknaden må og vurderast i samanheng med dei andre søknadane for området. Dette gjeld det samla omsynet til fjordlandskapet. Fylkesmannen vil oppmode om at det vert utarbeidd ein samla plan for området, jf. felles notat for søknadane."

Fylkesmannen har også sendt et felles notat for de fem kraftverksprosjektene og linjeutbyggingen datert 20.12.2005:

"I dette vedlegget har vi samla vurderingar og opplysningar som er felles for søknadane.

Viktige verdier i og ved Fjærlandsfjorden

Fjordlandskap

Fjærlandsfjorden er ein av svært få fjordar i fylket, og på Vestlandet, som framleis er lite påverka av større tekniske inngrep. Vestnorsk fjordlandskap er eineståande i verds målestokk, og vestlandsfjordane har hatt ei magisk tiltrekningskraft på turistar i over 100 år.

Verdsarvområdet Vestnorsk fjordlandskap med delområda Geirangerfjorden og Nærøyfjorden vart innskrive på UNESCO si Verdsarvliste 14. juli 2005. Dette er Noreg sitt første bidrag som naturarv til Verdsarvlista. UNESCO si Verdsarvliste representerer det høgaste kvalitetstempelet som det er mogleg å få for natur og kulturminne. Nærøyfjorden og Geirangerfjorden reknast blant dei vakreste fjordlandskap i verda, og byr på fjord, fossar, stupbratte fjell, brear og innslag av nedlagte gardsbruk og stolar. Fjærlandsfjorden har mange av dei same kvalitetane som Nærøyfjorden, og er ein del av det same Sognefjordsystemet. Noreg har eit internasjonalt ansvar for å ta vare på typiske fjordlandskap som Nærøyfjorden, Fjærlandsfjorden og Sognefjorden.

Norske fjordar vart i 2004 kåra til verdas best bevarte reisemål av det anerkjende tidsskriftet *National Geographic Traveller* (mars 2004). Saman med 200 ekspertar på berekraftig turisme har *National Geographic Traveller* vurdert 115 av dei mest kjende turistmåla i verda, ut i frå seks kriterium, som gjeld kor godt bevart, kor lite forureina og kor vakker staden er, samt kor politisk klokt turistattraksjonen vert administrert, forvalta og halde vedlike. På ein skala frå ein til hundre kjem norske fjordar på ein klar fyrsteplass med 82 poeng, og det i konkurranse med det ypparste av "draumeferiemål".

Magasinet "Reiser og Ferie" kåra i 2004 Fjærland til det beste reisemålet i Noreg. I sumarhalvåret vert Fjærlandsfjorden trafikkert av cruiseskip, ferje og privatbåtar. Turisttrafikken på fjorden er aukande og berre ferja hadde i 2004 og 2005 om lag 25 000 reisande. Urørte fjordområde slik som Fjærlandsfjorden vil truleg i framtida bli enno meir attraktive som reisemål.

Sogndal kommune satsar på å auke cruisebåttrafikken på fjorden og investerar i flytebrygger i Fjærland neste sommar, og på sikt er det ønskeleg med kai som kan ta imot større skip.

Godt synlege fossar og stryk er ein sentral del av dei geologiske prosessane som har forma landskapet, og utgjer eit særtrekk i fjordlandskapet. Dei utgjer såleis ein heilt vesentleg del av opplevinga av fjordane, og må takast vare på for å oppretthalde denne opplevingsverdien. Saman med dei snøkleddet toppane og grønne liene utgjer dette naturopplevingar som for mange er veldig imponerende, og som gjev sterke inntrykk og lærdom om naturen.

Inngrepsfrie naturområde (INON)

Det har i lang tid vore eit mål å bevare attverande inngrepsfrie naturområde i Noreg, noko som m.a. er uttrykt i fleire stortingsmeldingar dei siste åra. Mellom anna heiter det i St.meld. nr. 39 (2000-2001) "Friluftsliv. Ein veg til høgare livskvalitet" at "Område utan tekniske inngrep er blitt ein knapp ressurs både i nasjonal og internasjonal samanheng. Desse områda er ein viktig nasjonal naturarv og er sjølve grunnpilaren i arbeidet med å ta vare på "naturleg natur". Stortinget og regjering har fleire gonger understreka verdien av å ta vare på gjenverande inngrepsfrie område". I St. meld. nr 25 (2002-2003) "Regjeringens miljøvernpolitikk og rikets miljøtilstand" vert det sagt at inngrepsfrie naturområde har stor verdi for friluftsliv og naturoppleving, og kan også vere svært viktig for det biologiske mangfaldet. Det er særleg dei ytre delane av Fjærlandsfjorden som er utan vegframføring og andre tyngre tekniske inngrep, som har større inngrepsfrie områder. Desse områda går frå fjord til fjell, og like sør for

Romøyri går villmarksprega naturområder (> 5 km frå tyngre tekniske inngrep) heilt i fjorden, sjå vedlagt kart nr 1. I Sogn og Fjordane er det, i tillegg til Fjærlandsfjorden, berre to andre stadar at villmarksprega område går heilt frå fjord til fjell, det er i ytre del av Nærøyfjorden og ytre del av Lustrafjorden. Dei to områda med "villmark" i Nærøyfjorden og Lustrafjorden er begge mindre enn det villmarksprega området i Fjærlandsfjorden.

I utbyggingsplanane er det særleg bygging av Romøyri kraftverk og Lidal kraftverk som får størst konsekvensar for inngrepsfrie naturområder. Til saman vil ei utbygging av dei to kraftverka føre til at omlag 50 km² med inngrepsfrie område vert påverka, og 15,5 km² villmarksprega område fell bort, sjå kartvedlegg nr. 2. Ny kraftlinje på 132 kV eller 66 kV vil på same måte føre til at dei inngrepsfrie områda blir reduserte, også på austsida av fjorden.

Kunnskapsgrunnlaget

Sogndal kommune var tidleg ute her i fylket med "kartlegging" av naturtypar. Dette arbeidet vart utført med svært avgrensa midlar, og det har i stor grad vore konsentrert om å samle eksisterande kunnskap i rapportform. Det har vore lite høve til å undersøke nye område. Fjærland låg tidlegare i Balestrand kommune, men vart ved grenseendringar (i 2001) liggande i Sogndal kommune. Dette skjedde når rapporteringa i Sogndal var inne i slutføringa. Fjærland og Fjærlandsfjorden vart difor i enda mindre grad "undersøkt" enn resten av kommunen. Eksisterande kunnskap om området er svært mangelfull. På generell basis vurderar vi fjellsidene i Fjærlandsfjorden til å ha eit stort potensiale både for sjeldne og verdifulle naturtypar og artar. Dette gjeld særleg vestsida som har mest sol. Lite/ingen inngrep er også ein del av det som gjer området spennande i artssamanheng. Ein annan grunn til at området er lite undersøkt, er at det til no har vore vurdert til i stor grad "å verne seg sjølv".

Behov for supplerande opplysningar

Miljørapportane er utført av Sweco Grøner. Dei har synfare eit stort område i løpet av kort tid, og vi er usikre på i kva grad raudlisteartar er undersøkt. Ein del observasjonar vil også vere avhengig av synfaringstidspunktet. Eitt eksempel er fuglelivet. Registreringar av fuglefaunaen bør foregå om våren, spesielt om ein vil påvise raudlisteartar av rovfugl og spetter. Vi oppfattar miljørapporten frå Sweco Grøner meir som ein "scanning" av området, og det blir noko mangelfullt i høve til å få fram godt nok grunnlag for konsekvensane av utbyggingane. Dei har likevel peikt på ein del aktuelle verdifulle område/naturtypar. Også botanisk finst det truleg område med raudlisteartar som ikkje er registrert i rapporten. Vi ber om at område som er dårleg undersøkt eller som har vorte peika på som særskilt verdifulle vert undersøkt nærare, før det vert teke endeleg avgjerd om utbygging.

Berge/Bjåstad åleine er på grensa til å utløyse konsekvensvurdering etter plan og bygningslova, og til saman er dei omsøkte kraftverka godt over kravet i høve til det som bør utgreiast etter eit konsekvensutgreiingsprogram. Sjølv om det er fem ulike vassdrag så ligg dei samla i eit geografisk avgrensa område og må vurderast samla.

Nedanfor har vi samla dei viktigaste manglane som går att i fleire av søknadane. I tillegg viser vi til vurderingar av dei enkelte søknadane.

Vassføring

Vassføringar er rekna ut med bakgrunn i målingar frå Feiosvassdraget. Det er også sett ned målestasjon i Bergselvi, Bjåstadelvi og Jordalselvi. Desse var etablert i 2004. Vi ønskjer at NVE samanliknar målte vassføringer med dei utrekna for tilsvarande tidsrom, og vurderar om

utrekna vassføring stemmer bra med det som er målt. Vi er klar over at måleperioden i elvane er for kort til å rekne ut vassføring, men reknar med at ein ved å samanlikne vassføringar i Feios og Berge/Bjåstad/Jordal på same tidspunkt får ein god peikepinn om Feios var rett val som referansevassdrag og kvalitetssikring av utrekna vassføring.

Alminneleg lågvassføring er rekna etter to metodar (E-tabell og LAVANN) og den endelege verdien er ein vekta midling av resultatet frå båe metodane. Vi reknar med NVE også sjekkar utrekningar av alminneleg lågvassføring, jf. ovanfor.

Landskap

Søknadane bør supplerast med bilete frå eksponerte parti ved ulike vassføringar. Til dømes har Bjåstadelvi eit parti ganske langt nede som er synleg frå fjorden m.m. ved sommarvassføring. Dette kom fram på bilete som Småkraft presenterte på møte i Fjærland 26.10.05.

Raudlisteartar/BM/naturtypar

På grunn av manglande undersøkingar frå tidlegare, og av di det i søknadane går fram at det er eit potensiale for raudlisteartar bør dette undersøkast nærare av spesialistar. Vi ventar ikkje at søkjar skal finansiera undersøkingar utanfor influensområda for kraftverka og kraftlinjene. I enkelte område kunne det likevel vore interessant om utbyggjar i samarbeid med miljøvernforvaltinga kunne fått kartlagt større felt langs fjorden. Fylkesmannen vil undersøke med Direktoratet for naturforvaltning om det fins finansiering til dette.

I miljørapportane for kraftverka er ferskvassbiologi vurdert svært overflatisk. I rapportane er det konkludert med at elvane ikkje oppfyller viktige kvalitetar for biologisk mangfald i ferskvatn, og at prosjekta sine influensområde difor ikkje har spesielt stor verdi på dette feltet. Dette vert bygt på ein påstand om at vasskvaliteten er god, og at ein då reknar med at ferskvassfaunaen er relativt ordinær. Ferskvassfauna bør undersøkast nærare av spesialistar minimum i dei vassdraga som ikkje vil ha vassføring heile året, eller der vassføringa etter utbygging blir så låg at det vil bli "botnfrysing" på større delar. Når eit vassdrag vert turrlagt delar av året blir verdien for biologisk mangfald drastisk redusert. Da må det også "bevisast" at det ikkje vil gå tapt sjeldne ev. ukjende artar av fauna som har livssyklus knytt til vatnet (botndyr m.m.).

Når det gjeld supplerande undersøkingar i samband med utbyggingane elles viser vi til vurdering av kvar enkelt søknad.

Samla plan for Fjærland

Det er positivt at vi har fått desse søknadane samla. Dette gjer at det er lettare å sjå samanhengen mellom fleire utbyggingar i eit område og vurdere dei opp mot andre interesser. Hovudgrunnen til at dei kjem samla er likevel at det ikkje er kapasitet på eksisterande kraftlinjenett til å føre produsert energi ut til aktuelle sluttbrukarar, og kostnader med oppgradering/bygging av kraftleidningar må fordelast på fleire utbyggingar for å få lønnsame prosjekt.

Det er fleire som hevdar at småkraftverk berre gjev eit marginalt bidrag til energibalansen her i landet, og at den næringsmessige sida er mykje viktigare. I alle søknader om utbygging vert det vist til at utbygginga kan føre til at hus og kulturlandskap vert halde ved like og at busetting vert oppretthalde. Det er ikkje knytt vilkår til konsesjonane som sikrar dette, og mykje kan endre seg i løpet av ein og to eigedomsovertakingar/generasjonar. Småkraftverk gjev ofte store inntekter for utbyggjarane, men kva resten av bygda og samfunnet elles sit att med er dessverre mykje mindre handfast. Små kraftutbyggingar kan være positivt, og gje bidrag til lokal

næringsutvikling, busetting, og mogleg oppretthald av kulturlandskap, men det kan også vere konflikhtar med andre distriktsnæringar, særleg dei som er basert på naturopplevingar.

Regjeringa har ei restriktiv haldning til vidare vasskraftutbygging, og vil at dei aller fleste vassdraga som står att skal bli verande urørte. Samtidig skal bruken av små-, mini- og mikrokraftverk aukast, utan å kome i konflikt med naturverninteresser.

I naturvernsamanheng arbeider vi med eit perspektiv på 200 år framover i tid. Dette er mange generasjonar. Med den farten det no er innan vasskraftutbygging i mindre vassdrag, vil vi på mindre enn ein generasjon sjå store endringar i den vassdragsnaturen som folk flest i vår landsdel forhold seg til og opplever. Dette vil merkast både av fastbuande og besøkande. Det vert hevda at små kraftverksutbyggingar er reversible. Dette føreset at vi veit at det ikkje blir teke knekken på spesielle artar knytt til det enkelte vassdraget/område. Sumeffektar på økosystem vil først merkast etter ei viss tid.

Konklusjon

Vi viser til ovanforståande, og uttale og vurdering for kvart enkelt prosjekt.

Fylkesmannen har vurdert søknadane etter ureiningslova, lakse- og innlandsfiskelova, og høve til allmenne interesser, jf. vassressurslova § 8. Det er NVE som avgjer søknadane etter vassressurslova.

Fylkesmannen vurderar med visse atterhald at det kan gjevast konsesjon for Berge /Bjåstad og Jordal kraftverk. For Hatlestad kraftverk rår vi til ei noko redusert utbygging. Ut i frå verknaden for allmenne interesser, vil fylkesmannen rå til at det ikkje vert gjeve konsesjon for Romøyri og Lidal kraftverk.

Før det vert gjeve konsesjon for bygging av ny kraftline ber vi om det vert vurdert om det skal stillast krav til konsekvensutgreiing.

Av omsyn til miljøverninteresser, andre næringar og fallrettshavar i Fjærland vil fylkesmannen oppmode om at det vert utarbeidd samla planar for området før ein gjev konsesjon til utbygging av kraftverk og kraftliner.

Vi forstår at Småkraft AS og fallrettshavarane for desse prosjekta, ønskjer avklaring så snart som råd. Ein samla plan vil likevel gje eit mykje betre grunnlag for å vurdere konsekvensar og konflikhtar for området sett under eitt. I tillegg kan det føre til at ein finn fram til betre løysingar, m.a. for utføring av produsert kraft. Sogndal kommune, andre fallrettshavarar i Fjærland og Sognekraft AS har også lagt vekt på dette i sine uttalar. Det er også eit mål for regjeringa å få ei meir samla planlegging, som skal sikre at ikkje naturmangfald, friluftsliv eller store landskapsverdiar går tapt, jf. "Soria Moria-erklæringa".

Sogn og Fjordane fylkeskommune behandlet de fem kraftverkssøknadene i fylkesutvalget den 01.02.2006. Det ble gjort følgende vedtak:

- "Fylkeskommunen viser til Sogndal kommune sitt vedtak 15.12.2006 om å utsette handsaminga av dei fem planlagde kraftverka og linjeprosjektet langs Fjærlandsfjorden til det ligg føre ei samla vurdering av aktuelle konsekvensar.
- Fylkeskommunen støttar kommunen i denne tilnærminga til saka ut frå at det er viktig å få ei samla vurdering av kva prosjekt som kan vere aktuelle for utbygging i heile

Fjærlandsbygda sett i samanheng med aktuelle løysingar for uttransportering av kraftproduksjonen.”

Fra saksutredningen refereres følgende for Jordal kraftverk:

”Samla vurdering av fordelar og ulemper, evt. forslag til avbøtande tiltak

Fordelane ved tiltaket er fyrst og fremst av økonomisk karakter og knytt til energiproduksjon på 20,1 eller 15,0 GWh/år. Utbygginga vil styrke lokalt nærings- og busettingsgrunnlag. I tillegg til litt ekstra lokal sysselsetting i anleggsperioden vil det bli skatteinntekter til det offentlege.

Ulempene ved tiltaket vert vurderte til å bli ubetydelege til middels negative avhengig av tema som er vurdert. Utbyggjaren har sjølv foreslått avbøtande tiltak m.a. ved å sleppe minstevassføring lik alminneleg lågvassføring om sommaren, revegetering av rørgatetraseen med unntak av vegen som vil bli oppgradert og ved at kraftstasjonsbygget skal oppførast i tråd med eksisterande bygningar og terreng.

Fylkesrådmannen prioriterer alternativ A framfor alternativ B, men meier at kraftstasjonen må flyttast noko lenger frå sjøen og få utløp til elva. Inngrepet vil på denne måten bli mindre synleg frå fjorden og det vil truleg vere sjanse for at støyen frå turbinen spreier seg mindre utover fjorden.

Det er ikkje kjende automatisk freda kulturminne i utbyggingsområdet, men fylkesrådmannen kan likevel ikkje sjå bort frå at det kan liggje uregistrerte automatisk freda kulturminne innafor tiltaksområdet og ber difor om at tiltakshavar vert gjort merksam på følgjande:

”Tiltakshavar har plikt til å vise varsemd og til straks å melde ifrå til Kulturavdelinga dersom ein under arbeidet skulle støyte på automatisk freda kulturminne, jf. Lov om kulturminne § 8, 2.ledd””

Fylkesutvalget gjorde vidare følgende vedtak 31.01.2007:

1. *”Sogn og Fjordane fylkeskommune rår til at konsesjon vert gitt for Berge/Bjåstad, Lidal, Jordal, Romøyri og Hatlestad kraftverk på visse vilkår, ut frå at dei økonomiske fordelane av tiltaka vert vurderte til å vere større enn ulempene og kraftverka vil styrkje næringsgrunnlaget lokalt.*
2. *Fylkeskommunen støttar dei krava som Sogndal kommune har sett, og vil knyte følgjande merknader i tillegg:.*
 - *Berge/Bjåstad kraftverk alternativ A (med tunnel til inntak i Bjåstadelvi) vert prioritert framfor alternativ B.*
 - *For Romøyri kraftverk må det sleppast ei minstevassføring frå inntaket i storleik 80 liter/sek om sommaren.*
 - *Jordal kraftverk alternativ A (inntak kote 270) vert prioritert framfor alternativ B (inntak kote 200)”*

Naturvernforbundet i Sogn og Fjordane har i brev datert 02.12.2005 uttalt følgende om søknad til å bygge fem kraftverk og ny kraftlinje langs Fjærlandsfjorden:

"Naturen i området

Fjærlandsfjorden frå Rauboti og ut er den eine av tre strekningar av Sognefjorden som på begge sidene er utan større tekniske inngrep, med unnatak for Meneset. Austsida er uforstyrra frå Berge. Dei to andre er delar av Aurlandsfjorden og ytre delen av Lustrafjorden. Dei bratte fjellsidene, rasmarker og markerte elvedalar ned mot den tronge Fjærlandsfjorden gjev eit dramatisk landskap frå naturen. Nokre eldre bygningar og andre kulturminne er små menneskeverk i det lite forstyrra landskapet. Opplevingsverdiane er store. Dei fråflytte og veglause husklyngene Lidal og Romøyri ligg som einslege påminningar om ei tid og ein kultur som var, om eit jordbruk og ein levemåte som for mange i dag er svært framandarta, men ettertrakta å oppleve. Fjærlandsfjorden er ein av dei fjordane på Vestlandet som er aller minst prega av dominerande inngrep.

National Geographic kåra i 2004 dei norske fjordane til det beste reisemålet i verda. Kriteria var mellom anna kor vakre områda er og kor godt dei er forvalta. Dette er eit kvalitetsstempel utan omsyn til kor mange som er turistar i desse fjordane. Fjærlandsfjorden er i sommarhalvåret trafikkert av cruiseskip, ferje og private båtar. Trafikken er aukande. I 2004 var det rundt 25 000 reisande berre med ferja. I 2004 kåra magasinet "Reiser og Ferie" Fjærland til det beste reisemålet i heile Noreg.

Desse erklæringane fortel at søknadene gjeld inngrep i noko av det mest storarta av natur og landskap som er å finne, både i nasjonal og større samanheng. Eit inngrep i Fjærlandsfjorden er ikkje berre ei lokal sak. Det er eit spørsmål om korleis vi forvaltar ein eineståande del av eit fjordlandskap som Noreg er åleine om i verda.

[...]

Om konsekvensvurderingane

Miljørapportane byggjer på korte synfaringar i område som frå før er dårleg undersøkte. Litteraturlistene i rapportane inneheld generelt stoff, ikkje publikasjonar eller artiklar som gjev faktiske opplysningar om det naturskapte inventaret langs fjorden. Litt tilleggsopplysningar har forfattarane henta frå databasar og personar som kjenner nokre av områda. Det er høgst usikkert kor dekkjande eller kor tilfeldige desse opplysningane er. Det verkar opplagt at dei er ufullstendige. Om floralistene står det i rapportane at dei gjeld karplanter og at er ikkje på nokon måte komplette. Det vil seie at dei er bortimot verdilause anna enn som varsel om at vi grovt sett finn vegetasjon som er å vente i området. Spesielle biotopar som bekkekløfter har forfattarane ikkje studert i det heile. Vi må gå ut frå at opplysningar om raudlista artar er høgst mangelfulle.

Forfattarane har vurdert kvart prosjekt for seg, og ikkje gjort ei samla vurdering av konsekvensane. Dette kunne kanskje vere forsvarleg om det var snakk om å byggje ut det eine eller det andre av dei prosjekterte verka. Miljørapportane følgjer eit vanleg mønster for tematisk oppdeling, eit i og for seg kurant opplegg så langt det rekk. Men dei rekk ikkje så langt at dei gjev noko samla og dekkjande bilete av den heilskapen som står på spel i denne saka. Vi får berre kjennskap til ein del fragment i kvart nedbørsfelt og langs kraftlinetraseen.

Etter vår oppfatning fører metoden til ei undervurdering av den samla effekten når planen går ut på at praktisk tala alle dei større elvane langs fjorden skal i røyr. Risikoen er stor for at sjeldne biotopar går tapt utan at nokon veit om det. Då har vi, med svært mangelfulle

opplysningar i saka, ikkje lenger ei kunnskapsbasert, men ei dogmatisk forvaltning, ei handtering som er i strid med det som er eit vedteke mål for norsk naturforvaltning. Rapportane oppfyller ikkje dei krava som vi må stille til sakleg grunnlag for å seie at utbyggingane er forsvarlege. Førre var-prinsippet tilseier at rapportane ikkje gjev grunnlag for eit vedtak om utbygging.

Det er mogeleg at rapportane har rett når dei til dømes seier at konsekvensane for opplevingsverdien er middels negativ av at ei vatnet for det meste går under jorda. Men når det meste av vatnet i alle elvane langs fjorden vert borte, blir heile landskapet utarma, og dei samla konsekvensane er ikkje middels. For det første blir positive verdiar i landskapet borte ved at vatnet forsvinn. I tillegg vil krafilina tilføre landskapet eit klart negativt element. Å realisere planen inneber ei industrialisering av eit landskap som er prega av ein rik og vakker natur, med ein del kulturminne som ikkje er meir dominerande enn at dei treng stadig vedlikehald for ikkje å forsvinne i skogen.

Dersom oppsamlinga av vatnet i dei fem elvane hadde vore ein del av ein plan for å samle vatnet til ei trykksjakt og ein generator, eit tradisjonelt takrennesystem, ville konsekvensutgreiinga ha måtta vurdere dei samla effektane. For naturen og landskapet er det liten eller ingen skilnad på eit slikt prosjekt og den aktuelle planen. Men i denne aktuelle saka er konsekvensvurderingane så fragmenterte og mangelfulle at dei alt i alt ikkje er forsvarlege som grunnlag for eit utbyggingsvedtak.

Om verknadene for landbruket

For fire av verka (alle utanom Romøyri) hevdar miljørapportane at dei vil ha positive, men rett nok små, verknader for landbruket. Eit av dei fire bruka, Lidal, er fråflytta.

I den offentlege debatten høyrer vi hevda at småkraftverk er eit gode fordi inntektene set bøndene i stand til å ta vare på kulturlandskapet. Denne påstanden er det i mange tilfelle grunn til å avvise. Om kulturlandskap med kulturhistoriske, biologiske og estetiske verdiar er i forfall, ser ut til å vere uavhengig av inntektene for dei som eig desse landskapa, også om dei driv som bønder. Nokre gjer ein stor og dårleg løna innsats for å hindre gjengroing, dei slær blomsterenger og held dyr på beita. Men forfallet er som regel eit resultat av at den drifta som har skapt dei verdfulle landskapa ikkje lenger løner seg. Det står att å sjå nok dekning for påstanden om at inntekter frå kraftverk vil utløyse ein større innsats i å drive med det som løner seg dårleg, når denne drifta ikkje ein gong lenger trengst av økonomiske grunnar.

På mykje av dei gamle kulturlandskapa er attgroinga komen langt. Sjølv om det skulle vere slik at inntekter frå kraftverka skulle verke til å dempe gjengroinga på dei areala som i dag er relativt opne, er det vår oppfatning at dette er ikkje ein effekt som taler for å gje konsesjon. Til det er skadane av dei planlagde inngrepa for store.

Det er heller ikkje opplyst kor store inntekter grunneigarane har i vente. Det kan ikkje vere uvesentleg dersom inntektene for grunneigarane skal vere eit argument i saka.

Bygdeøkonomisk er det ofte ei klar motsetning mellom økonomiske tiltak som går ut på å byggje større tekniske inngrep og tiltak som går ut på å gjere pengar på attraktive opplevingsverdiar. Det første kjem som regel i vegen for det andre. Noko form for samla, bygdeøkonomisk vurdering av utbyggingsplanen er ikkje gjennomført. Ingen veit om, og eventuelt i kva grad, utbyggingane vil gje Fjærlandssamfunnet økonomiske tap eller nytte. Kraftverksinntektene er passive, i den forstand at dei er ikkje betaling for arbeid. Ingen treng bu på Hatlestad eller Jordal for å ta mot utbyttet av å selje straum. Med dei store opplevingsverdiane og det gode ryktet Fjærland og Fjærlandsfjorden har som grunnlag for turisme gjennom meir enn 100 år, er

det grunn til å stille spørsmål ved om planen frå Småkraft AS vil styrke busettinga i Fjærland på lengre sikt, eller om effekten vert den motsette.

På denne bakgrunnen meiner Naturvernforbundet at dei heilt ukjende inntektene for grunneigarane kan ikkje vere noko argument for utbygging. Å legge vekt på forhold som det ikkje eksisterer noko faktaopplysningar om, og heller ikkje noko form for kvalifisert vurderinga av, er i eit slikt tilfelle å ta usaklege omsyn.

Om avveginga i konsesjonsspørsmålet

Etter § 25 i vassressurslova kan konsesjon

”bare gis hvis fordelene ved tiltaket overstiger skader og ulemper for allmenne og private interesser som blir berørt i vassdraget eller nedbørfeltet”.

Tiltaket er i dette tilfellet først og fremst dei fem kraftverka, samla, ikkje kvar for seg. Ut frå kommentarane til vassressurslova § 25 i Ot.prp. nr. 39 (1998-99) Lov om vassdrag og grunnvann vil det i dette tilfellet etter vår oppfatning ikkje vere forsvarleg å vurdere kvart kraftverk for seg, utan å sjå dei i samanheng. Det heiter på side 343, 1. spalte:

”Selv om minstekravet er oppfylt, og tiltaket alene ikke har store nok skadevirkninger, kan det begrunne et avslag at sumvirkningen av mange slike tiltak som kan forventes i fremtiden, kan ha det.”

I dette tilfellet har vi å gjere med sumverknaden av fleire tiltak som det er tenkt å realisere på same tid.

For det andre vil vi hevde at også kraftlina må vere med som ein del av vurderingsgrunnlaget etter vassressurslova § 25, all den tid kraftlina er eit vilkår for å realisere utbyggingsplanane. Vi viser til Ot.prp. nr. 39 side 343, 2. spalte:

”Også virkningene av hjelpetiltak og –anlegg utenfor vassdraget som vil bli iverksatt sammen med hovedtiltaket, kan være aktuelle å ta i betraktning ved konsesjonsvurderingen.”

Kraftlina er etter søknaden eit vilkår for å realisere kraftverksplanane.

Føremonane ved tiltaket er industriell og økonomisk utnytting av fallenergien i fem vassdrag. Dette er private føremonar, for eitt selskap og for nokre grunneigarar. Kraftutbyttet er kalkulert til 114-122 GWh, ved ulike alternativ. Dette er ein promille av den årlege straumproduksjonen i norske vasskraftverk, og den krafta representerer det som er råd å kalle dei allmenne føremonane ut frå eit politisk mål om å auke produksjonen av elektrisitet. Norges Naturvernforbund er ikkje samd i dette målet, men det er i denne samanhengen ei anna sak. Saka handlar heller ikkje om straumforsyning til eit visst område eller om eit tiltak som har særlege og definerte føremonar for samfunnet, lokalt eller nasjonalt. Om tiltaket ikkje blir realisert, vil ingen andre enn dei private interessentane ha noko ulempe av eit slikt utfall.

Tiltaket har ulemper for fleire allmenne interesser. Naturvern i vid forstand er ei slik allmenn interesse etter lova, likeeins kulturminnevern. Naturvern handlar om å ta vare på produksjonsevna og mangfaldet i naturen, men ikkje berre det. Også opplevingsverdiane i naturen tilseier naturvernomsyn i forvaltninga. Naturvern femnar òg om innslaga av kulturlandskap og andre kulturminne langs Fjærlandsfjorden.

Kravet i § 25 er altså at det må vere ei overvekt av føremonar ved tiltaket, jamført med ulempene. Dette er eit minstekrav for å få konsesjon. Saksframstillinga må vise at føremonane faktisk er større enn ulempene (Ot.prp. nr. 39 side 343, 2. spalte), ikkje berre gå ut frå at det er

slik. Vasskraftverk er eit langsiktig tiltak, og etter Vassressurslova § 25, andre leden, må kriteria i første leden vere oppfylt på lang sikt. Dette må til dømes innebere at forvaltninga har gjort det som er mogeleg for å hindre at uventa skadar på naturen ikkje dukkar opp i framtida som følgje av manglande kunnskap om tilstanden før vedtak og konsekvensane av tiltaket. I dag ser vi at verdsettinga av uforstyrra natur aukar i samfunnet, både fordi opplevingane av slik natur er meir ettertrakta enn før, og fordi slik natur er av stigande verdi for turisme som næring. Dette tilseier at ulempene av utbygging vil komme til å vere meir negative i framtida. Som inngrepsfri natur er Fjærlandsfjorden og vassdraga å sjå på som eineståande. Elektrisitet frå desse elvane er det ikkje.

Vassdragsnaturen er ein viktig del av den naturlege heilskapet i landskapet ved Fjærlandsfjorden, sjølv om elvane ikkje alltid er synlege frå fjorden. Stortinget har ved fleire høve presisert at

”hensynet til framtidige generasjoners naturopplevingar tilsier en restriktiv holdning til vidare vassdragsutbygging, og at vi lar de aller fleste vassdrag som står igjen forbli urørte”.

Vassdragsnaturen er etter dette å sjå på som eit knapt gode, slik at føremonane med ei utbygging må vere større enn tidlegare for å forsvare eit konsesjonsvedtak. Også av førearbeida til Vassressurslova § 1 går det fram at omsynet til naturlege prosessar etter lova skal ha større vekt enn tidlegare, særleg i dei urørde vassdraga som er att.

Konsekvensar for naturen og landskapet

Den viktigaste innvendinga mot kraftanlegga og kraftlina er at eit stort fjordlandskap som i svært liten grad er prega av nyare og større tekniske inngrep blir industrialisert av fleire tyngre inngrep. Både økologisk og visuelt er Fjærlandsfjorden ein lite forstyrra del av dei spesielle norske fjordlandskap. Dersom planen blir realisert, inneber det eit vesentleg tap av uforstyrra natur. Dette er ikkje berre ei lokal sak. Det er heller ikkje berre snakk om eit nasjonalt tap. Dette er ein landskapstype som Noreg har eit internasjonalt ansvar for, ut frå prinsippet om at kvar stat må ta vare på sin eigenart av verdsnaturen. To område av den vestnorske fjordnaturen kom nyleg på Verdsarvlista, som framståande representantar den norske fjordnaturen som noko eineståande i verda. Dette skjedde med lokal og nasjonal oppslutning, og det bør tilseie at eit eigenarta og høgt verdsett landskap som Fjærlandsfjorden heller ikkje blir skusla vekk.

Miljørapportane opplyser at planen vil redusere det villmarksprega arealet langs fjorden med 26,9 km², dersom vi summerer tala for dei ulike delane. Talet er noko mindre fordi kraftverka Romøyri og Lidal i denne samanhengen overlappar kvarandre, men det går ikkje fram kva som er den korrekte summen. Talet 26,9 km² er meir enn fire gonger det årlege bortfallet av villmarksprega område i Sogn og Fjordane i 1988-98. Sjølv om vi reduserer talet ovanfor til det halve, blir tapet langs Fjærlandsfjorden dobbelt så stort som den årlege nedgangen i perioden. Frå før har Sogn og Fjordane 4 prosent villmarksprega areal, som er mindre enn gjennomsnittet for Sør-Noreg. Det ligg rundt fem prosent.

Dei nedre delane av alle dei større elvane langs Fjærlandsfjorden sør for Mundal blir praktisk tala borte dersom planen vert sett ut i livet. Dette inneber å fjerne vatnet som landskapsdannande kraft og ein viktig økologisk faktor i dei mest produktive og biologisk varierte delane av landskapet. Det at ein del av elvane ikkje er heile tida er synlege, er ikkje eit argument for at dei delane som ikkje er synlege, er utan verdi for opplevingane. For mange er det vesentleg å vite om naturen går i sin naturlege rytme eller ikkje. Landskapet vil gjennom mange år vere prega av tydelege sår langs røytraseen. Titusenvis av menneske får dårlegare eller direkte negative opplevingar kvart år. Ei ny kraftline vil for alltid vere eit negativt element.

Det verkar som ei høgst subjektiv vurdering at kraftlina vil ha middels (alternativ A) og liten (alternativ B) negativ konsekvens. Vi kan ikkje sjå at forfattarane har argumentert forsvarleg for denne konklusjonen.

Konsekvensvurderingane i miljørapportane varierer frå prosjekt til prosjekt. For emnet inngrepsfri natur har kraftlina og dei to kraftverka Lidal og Romøyri store negative konsekvensar. For geologi og landskap er karakteristikken middels negative konsekvensar for kraftlina (alt. A), Lidal og Berge/Bjåstad (alt. B). For Romøyri er den negative effekten middels til stor og for Hatlestad stor. Dei to andre verka har mindre konsekvensar på dette feltet, etter rapportane å dømme.

Vi vil hevde at samla sett er dette ei underrapportering. Det storarta og vakre landskapet langs Fjærlandsfjorden har sine kvaliteter ved at det er så lite prega av inngrep som forstyrarr, økologisk og visuelt. For natur og landskap vil vi hevde at konsekvensane av heile prosjektet (kraftverka og kraftlina) er svært store og negative. Det same vil vi hevde gjeld for friluftsliv og opplevingsverdiar. At så mykje inngrepsfri natur, først og fremst villmarksprega, vert borte, styrker argumentasjonen for dette standpunktet. Inngrepsfri natur har større verdi nær fjorden, der areala av klimatiske og andre grunnar er meir produktive enn i høgda, og dessutan er inngrepsfri natur i låglandet sjeldan langs Sognefjorden. Det er vår innvending mot miljørapportane at dei ikkje tek omsyn til at fleire inngrep i heile området samla har større konsekvensar enn summen av eit og eit av inngrepa. Mange tilfelle av middels konsekvensar vert i dette tilfellet meir enn middels. Denne samla effekten seier rapportane ikkje noko om.

For biologisk mangfald er gjennomgangsmelodien middels negative konsekvensar. For ein del artar veit vi at storleiken er ein viktig kvalitet ved biotopane, eller at mange nok av mindre biotopar ligg nær kvarandre, er viktig for overlevingssevna. Fossekallen treng ikkje å bli borte frå eit landskap dersom ein eller nokre få av fossane eller styrka forsvinn, men med så omfattande inngrep som planen går ut på i Fjærland, aukar risikoen mykje. Det er farleg for ein art å vere få i talet, av demografiske grunnar. Det er farlegare om det i tillegg er få biotopar igjen som høver for arten, og særleg på grunn av dagens utsikter til endringar av klimaet.

Naturgeografisk høyrer det aktuelle området til tre vegetasjonssoner: Den boreonemorale, den sørboreale og den mellomboreale. I landet er rundt to prosent eller mindre enn det av desse sonene verna. Det er ei vanleg oppfatning mellom fagfolk (mellom anna presentert i eit foredrag av professor Christian Stenseth 4.4.2005 på eit seminar i Oslo om biomangfaldlova at for å ta vare på artsmangfaldet i norsk natur, må vi verne eller på andre måtar hindre skadelege inngrep i fire-fem prosent av areala i kvar sone. For langsiktig overleving er kravet 115-20 prosent. Dette er etter vår oppfatning eit tungt argument mot å gje søkjaren konsesjon.

Konklusjonar

Naturvernforbundet i Sogn og Fjordane meiner etter dette at det ikkje ligg føre eit sakleg grunnlag for å gje søkjaren konsesjon til bygging av dei fem kraftverka og kraftlina. Til det er naturen for storarta og verdfull, det påverka området for stort og føremonane med prosjektet for små.

Den fragmenterte og ufullstendige kunnskapen om naturen i området, og dermed om konsekvensane av prosjekta, er for mangelfull til at utbygging på dette grunnlaget er i samsvar med kravet om kunnskapsbasert naturforvaltning. Ein ansvarleg bruk av føre var-prinsippet tilseier nei til søknadene.

Ein sikker konsekvens er store tap av villmarksprega areal. Dette er ein viktig grunn til at ulempene ved utbyggingane samla sett er svært store. Både sjølve naturverdiane og

opplevingskvalitetene i fjordlandskapet er så store at utbyggingane går ut over vårt internasjonale ansvar for å ta vare på det som er særprega i den norske delen av verdsnaturen.

Heilskapen av mykje intakt natur i området, og det at der er lite av større inngrep i området frå før, tilseier etter vår oppfatning av søknaden som heilskap vert avvist. Det er aller viktigast å hindre kraftverka på Lidal og Romøyri, og kraftlina. På grunn av store inngrep frå før ved Berge/Bjåstad er dette den minst skadelege delen av søknaden. Etter ei samla vurdering er det vår oppfatning at også Jordal kraftverk isolert sett vil ha relativt moderate skadar, samanlikna med dei andre elementa i søknaden. Eit grunnlag for desse vurderingane er at eit eller begge av desse verka let seg realisere utan å byggje den planlagde kraftlina.”

Norges Naturvernforbund har i brev datert 19.12.2005 sendt samlet høringsuttalelse for de fem kraftverkene og kraftledningen:

”Norges Naturvernforbund viser til ”pakke”-søknaden fra Småkraft AS om bygging av 5 kraftverk og en 132 kV kraftledning langs Fjærlandsfjorden i Sogn og Fjordane.

Vi vil støtte og understreke argumentasjonen mot disse planene, slik dette kommer til uttrykk i den meget grundige uttalelsen av 2. desember fra vårt fylkeslag i Sogn og Fjordane.

Fordi denne saken dreier seg om nasjonale og til dels internasjonale verdier, er et berettiget at også Naturvernforbundet sentralt markerer sitt syn.

Vi vil spesielt peke på følgende forhold :

- 1. De norske fjordene er av National Geographic kåret til de beste reisemålene i verden. Fjærland er av magasinet ”Reiser og Ferie” kåret til det beste reisemålet i hele Norge. Søknadene gjelder inngrep i noe av det mest storartede av natur og landskap som finnes - både nasjonalt og internasjonalt. Når det meste av vannet i alle elvene langs fjorden blir borte, blir hele landskapet utarmet. I tillegg vil kraftlinja tilføre landskapet et klart negativt element. Uforstyrret natur øker i verdi som tiden går - også som grunnlag for turisme.*
- 2. Inngrepene vil berøre begge sider av Fjærlandsfjorden. Fjærlandsfjorden er en av de fjordene på Vestlandet som er aller minst preget av tekniske inngrep. De planlagte inngrepene vil i vesentlig grad redusere arealet av inngrepsfri natur i fylket - en kvalitet som blir stadig mer etterspurt og som det er bred politisk enighet om å hindre reduksjon og utarming av.*
- 3. Det er svært viktig at NVE vurderer effekten av de 5 kraftverkene og kraftledningen som et samlet naturinngrep. Det er en stor mangel ved søknaden at forfatterne av konsekvensvurderingene har vurdert hvert enkelt prosjekt for seg - uten å gi en samlet vurdering. De undersøkelser som er foretatt, gir en ufullstendig og til dels tilfeldig kunnskap om bare fragmenter i hvert nedbørsfelt og langs kraftlinjetraseen. Rapportene oppfyller ikke de krav som må stilles til saklig grunnlag for å avgjøre om en utbygging er forsvarlig.*

KONKLUSJON:

Norges Naturvernforbund gjentar som sin konklusjon følgende utsnitt fra uttalelsen fra vårt fylkeslag:

"Den viktigaste innvendinga mot kraftanlegga og kraftlina er at eit stort fjordlandskap som i svært liten grad er prega av nyare og større tekniske inngrep blir industrialisert av fleire tyngre inngrep. Både økologisk og visuelt er Fjærlandsfjorden ein lite forstyrta del av dei spesielle norske fjordlandskapa. Dersom planen blir realisert, inneber det eit vesentleg tap av uforstyrta natur. Dette er ikkje berre ei lokal sak. Det er heller ikkje berre snakk om eit nasjonalt tap. Dette er ein landskapstype som Noreg har eit internasjonalt ansvar for, ut frå prinsippet om at kvar stat må ta vare på sin eigenart av verdsnaturen. To område av den vestnorske fjordnaturen kom nyleg på Verdsarvlista, som framståande representantar den norske fjordnaturen som noko eineståande i verda. Dette skjedde med lokal og nasjonal oppslutning, og det bør tilseie at eit eigenarta og høgt verdsett landskap som Fjærlandsfjorden heller ikkje blir skusla vekk. "

Norges Jeger- og Fiskerforbund, Sogn og Fjordane har uttalt i brev datert 31.12.2005:

[...]

"Om NJFF Sogn og Fjordane:

NJFF har sentralt over 110 000 medlemar, og her i fylket har vi 27 lokallag med om lag 3000 medlemar. Vårt fylke er mellom dei med størst potensiale for utbygging av vasskraft i småskala, og våre lokallag vil bli engasjert i størst mogeleg grad for vurdering av konsekvensar aktuelle planar har først og fremst for jakt og fiskeinteresser kringom i fylket.

Generelt om temaet:

Det vert fremja mange prosjekt for tida, og kvart av desse vert vurdert opp mot konsekvensane desse får/kan få for ulike sektorinteresser. Eit allereie overbelasta linjenett i vårt fylke fører etter vårt syn med seg behov for ei samordnande planlegging for tilknytning til slike linjenett både på tvers av kommunegrenser og innan regioner. Likedan bør slik planlegging ha for auga at Statnett er i gang med utredning av ei sentrallinje mellom Ørskog og Sogn for å auke leveringstryggleiken på Vestlandet. Linjebygging fører med seg auka press på viltet- ved å forstyrre trekkruiter, auke fallvilt frå fuglebestandane, endra revira til naturen sine renovatørar, samt skape sår i landskapet. Vurdert isolert sett kan dei mange små prosjekta tilsynelatande gi små ulemper, medan det i sum kan bety store- og avgjerande endringar regionsvis.

Det same kan seiast om vurderingane av verknader på fiskestammene, der kvar einskild bekk/ elv ikkje blir tillagt særleg betydning for t.d. sjøaurestammen i fjordsystemet. Vi synest ikkje dette er godt nok undersøkt i høve til utbyggingsplanane langs Fjærlandsfjorden - i alle høve ikkje godt nok som underlag for framsetjing av krav om eventuelle kompensierende tiltak.

Dei konkrete planane:

Vi har ikkje hatt høve til å detalj synfare dei ulike utbyggingsalternativa. Det synest likevel aktuelt å sjå nærare på Lidals- og Jordalsprosjekta, som har anadrome strekningar nedst i desse vassdraga. Reduksjon i vassføring i deler av desse vassdraga vil tvillaust medføre endringar i elva sitt "indre liv" med omsyn på massetransport, spyleflaumar/ attgroing av gyteplassar, vassføringar i gytetida o.s.b. Dette er forhold - ofte av avgjerande betydning for produksjonen på anadrom strekning i vassdrag. Desse forholda vil krevje grundigare undersøkingar enn det vert lagt opp til med forenkla sakshandsaming, utan tilstrekkeleg tilgang på ressursar og ekspertise.

For prosjekta i Rommedøla, Hatlestadelvi og BergeBjåstad-vassdraga synest det ikkje vere konflikt mellom utbyggingsplanane og fiskeproduksjon, då desse vassdraga på grunn av oppgangshinder ikkje har produksjon av anadrome artar- ev. utanom ål.

Verknader for viltet i området har vi ikkje tilstrekkeleg underlag for å ha kvalifiserte meiningar om - utover at ei viss forstyrning må påreknast i anleggsperioden.

Andre planar i området

Vi er kjende med at det vert arbeid med fleire småkraftprosjekt lenger inne i fjorden - eit forhold som slik vi ser det aktualiserer ei samordna planlegging av linjeføringar i området - samt ein meir samla vurdering av effektane på fiskestammene som rekrutter i bekkar/vassdrag som drenerer til Fjærlandsfjorden.

Andre tilhøve

Fjærlandsfjorden og breane er naturelement som inngår i opplevingstilbodet ein satsar på for turismen i Balestrandsregionen. Vi er av den oppfatninga at frie - og frå fjorden godt synlege fossefall i liene ned frå breane representerer opplevingskvalitetar som det ikkje er mange att av. Reduserte vassføringar i slike elvar kan skade heilskapsbiletet av bre og fjordlandskapet kring Fjærlandsfjorden. Særleg gjeld dette Rommedøla, som representerer ein markant kvalitet i landskapsbiletet ved innløpet til fjorden.

Samla vurdering

Sett under eitt vil NJFF Sogn og Fjordane rå frå at det vert gjeve løyve til utbygging av Lidal og Jordal kraftverk. I alle høve bør desse vassdraga utredast grundigare med omsyn på anadrom fiskeproduksjon og biologisk mangfald i desse elvane.

Rommedøla bør etter vårt syn ikkje tape vassføringa si i sommarsesongen av omsyn til heilskapen i landskapsbiletet her.

Vi motset oss ikkje bygging av dei andre verka."

[...]

Sogn og Fjordane Turlag har i brev av 17.12.2005 uttalt:

"Vi viser til 5 konsesjonssøknader om småkraftverk og 1 konsesjonssøknad om kraftlinje sendt med dykkar brev av 23.09.2005 og 22.09.2005, og til offentleg møte i Fjærland 26.10.2005.

Om Sogn og Fjordane Turlag:

Sogn og Fjordane Turlag er eitt av Den Norske Turistforening sine 51 medlemslag, og fylkeslag for 11 lokale turlag spreidd over heile fylket. Sist oppdaterte medlemstal: 3.904.

Generelt om Fjærland:

Fjærlandsfjorden og Fjærland har sidan slutten av 1800-talet vore eitt av Sogn og Fjordane sine fremste reisemål både for kommersiell turisme og for friluftsliv - særleg brevandring. Bygda har hatt, og har, framsynte og dyktige folk som på ein positiv måte har vidareutvikla tilbodet, slik at Fjærland sin posisjon på desse områda i dag truleg er sterkare enn nokon gong før. Bremuseet, Bokbyen, Mundal hotell, Flatbrehytta og turistbåtruta på fjorden (1. mai - 30. september) er saman med den fantastiske naturen hjørnesteinar i bygda sitt tilbod til turistar og

friluftsfolk. I tillegg har ein enda eit hotell, campingplass, mange utleiehytter, Brevasshytta, breførartilbod, "spons ein sau"-prosjektet, mange merka turruter, eige turkart for Fjærland etc.

For det ikkje-kommersielle friluftslivet på bre, som vi (og andre) representerer, er vel Fjærland framleis det fremste senteret i fylket. Flatbrehytta er sentral, og det er ei heil rekkje turruter over breen til/frå Fjærland. Ruter som både har og ikkje har, tilknytning til Flatbrehytta. I tillegg er det ei rekkje vanlege fotturruter både i sjølve Fjærland og opp frå Fjærlandsfjorden. På Sogn og Fjordane Turlag sitt turprogram er det mange turar i/til/frå Fjærlandsområdet. Bygdefolket i Fjærland er aktive friluftsfolk, og flittige brukarar av friluftsområda i Fjærland. Turlaget samarbeider med folk i Fjærland om nokre av turane våre.

Det kommersielle reiselivstilbodet i Fjærland er i svært stor grad basert på ein vellukka kombinasjon av natur, kultur og friluftsliv. Få andre stadar i fylket vårt er friluftsliv ein så stor del av det totale reiselivstilbodet som i Fjærland.

"Spons ein sau"-prosjektet er noko heilt spesielt, og inkluderer mellom anna at sponsarane kan vere med saueeigarane på tur for å ha tilsyn med sauene som er på beite. I det landskapet som er i Fjærland, gir dette heilt spesielle tur- og kulturopplevingar. Bakgrunnen for prosjektet er mellom anna at ein gjennom sauebeiting tek betre vare på kulturlandskapet.

Samla planlegging av småkraftutbygging i Fjærland:

Med den sterke nasjonale og internasjonale posisjonen Fjærland og Fjærlandsfjorden har innanfor natur- og kulturbasert reiseliv og friluftsliv, toler ikkje bygda og fjorden for mange nye naturinngrep før tilbodet vert skadelidande.

I informasjonsmøtet 26.10.2005 vart det opplyst at det i tillegg til dei 5 konsesjonssøkte prosjekta, er 36 andre små kraftprosjekt. Viss for mange av dei totalt 41 prosjekta vert utbygde, vil det etter vårt syn ha ubotelege skadeverknader for reiseliv og friluftsliv i Fjærland. Dette betyr ikkje at det skal seiast nei til all småkraftutbygging, men at talet på kraftverk må vere avgrensa, og at ein må vere veldig grundig i valet av kva prosjekt som skal byggast ut. I prioriteringa av kva småkraftverk som skal byggast ut, må ein spesielt ta omsyn til reiseliv, friluftsliv, biologisk mangfald, kulturminne og urørt natur. Dessutan må ein ta omsyn til kva kraftverk som best er med på å sikre busetnaden, spesielt drifta av gardsbruka i Fjærland.

Vi synest det er positivt at Småkraft AS har fremma konsesjonssøknader for 5 småkraftverk og kraftlinja samstundes. Det gjer det lettare å sjå prosjekta i samanheng. Det som manglar frå Småkraft AS si side, er ei samla konsekvensvurdering. Det er ei vesentleg ulempe, men dei følgjer vel gjeldande regelverk for småkraftutbyggingar.

Sjølv om ein no kan sjå 5 kraftverk i samanheng, er dette altfor lite når det totalt er 41 prosjekt. Vi gjer framlegg om at handsaminga av konsesjonssøknadane for dei 5 kraftverka vert utsett til ein har laga ei samla vurdering og prioritering av alle dei ca. 41 prosjekta. Dette er spesielt viktig når det heilt klårt er fleire av dei 5 prosjekta som bør prioriterast lågt samanlikna med andre aktuelle, enno ikkje konsesjonssøkte prosjekt. Vurdering av alle utbyggingsprosjekt i Fjærland i samanheng, med tilhøyrande avgrensing i talet, er også viktig for å lage ein fornuftig plan for utbygging av linjenettet. Linjesøknaden må då også utsettast.

For å gjennomføre ei samla planlegging og prioritering av alle utbyggingsprosjekta i Fjærland, gjer vi framlegg om å etablere ei nøytral prosjektgruppe der Sogndal kommune, Fylkesmannen, NVE og representantar for Fjærland er med. Prosjektgruppa må vere oppdragsgjevar for ei grundig kartlegging av biologisk mangfald og kulturminne. Eventuelt også andre tema, t.d. friluftsliv. Finansiering av ei slik kartlegging bør vere eit spleiselag mellom kommunen,

fylkesmannen, NVE, DN, MD, OED og dei utbyggerane som til slutt får lov å bygge ut. NB! For at prosjektgruppa sine prioriteringar skal framstå som truverdige, er det viktig at prosjektgruppa er mest mogeleg nøytral. Gruppa må derfor ikkje ha med representantar for utbyggerar, kraftlinjeeigarar og andre med særinteresser innanfor utbygging. Fagkunnskapane innanfor dette området må ivaretakast av NVE, eventuelt av nøytrale som NVE peikar ut! Viss særinteressene innanfor kraft- og linjeutbygging vert haldne utanfor prosjektgruppa, vil vi heller ikkje be om at representantar for friluftsliv og naturvern skal vere med i gruppa. Men vi føreset sjølvstendig at prosjektgruppa har kontakt med, og innhentar informasjon frå, både utbyggerar, linjeeigarar, friluftslivs- og naturvernorganisasjonar, og andre.

Prosjektgruppa sine førebels framlegg med vedlegg må sendast på brei høyring til mellom andre utbyggerar, friluftslivsorganisasjonar, naturvernorganisasjonar, reiselivsorganisasjonar, alle som bur i Fjærland, etc etc før den endelege prioriteringa vert laga. Om ikkje før, så må NVE tungt inn i alle fall i denne fasen. Gjennomføringa av eit slikt kartleggings- og prioriteringsprosjekt vert vel eit pilotprosjekt (?), og bør gjerast så skikkeleg at det vert eit mønsterarbeid for andre bygder/kommunar både i Sogn og Fjordane og i resten av landet!

Kommentarar og synspunkt vedr. kvart einskilt småkraftprosjekt:

Vårt primære synspunkt, er at konsesjonshandsaminga av alle prosjekta vert utsett, sjå ovanfor. Viss vi ikkje får gjennomslag for dette, kjem vi her med synspunkt og prioriteringar som gjeld dei 5 prosjekta som no er konsesjonssøkte.

Generelle kommentarar og synspunkt:

Vi er generelt svært kritiske til utbygging i eit område som er så sentralt for reiseliv og friluftsliv som Fjærlandsfjorden/Fjærland. På den andre sida aksepterer vi at det vert noko utbygging, viss skadeverknadane vert små, og utbyggingane er viktige for å sikre busenad og drift på gardane. I det etterfølgjande har vi omtala dei einskilte utbyggingane i prioritert rekkefølge, dei vi er sterkast mot, er omtala først, og dei vi er minst kritiske til, er omtala sist.

Når det gjeld omtalen av konsekvensane av utbyggingane, særleg kartlegginga av biologisk mangfald, meiner vi at det arbeidet som er utført, er altfor dårleg. Både for det einskilte prosjektet, og samla. Det regelverket som eksisterer (for småkraftverk), strekk ikkje på nokon måte til for så store samla utbyggingsinngrep som det her er snakk om! Når det i utgreiingar t.d. står at det er stort potensiale for funn av raudlisteartar, men det likevel ikkje er undersøkt om det verkeleg finst slike artar, så er dette heilt uakseptabelt. Enten må slike utbyggingar avslåast med ein gong, eller så må det krevjast skikkelege tilleggutgreiingar!

[...]

5. Jordal kraftverk:

Jordalen er eit letttilgjengeleg og fint friluftsområde som må karakteriserast som eitt av dei mest "familievenlege" i Fjærland fordi det er så slak stigning innover dalen. Naturen i dalen er nydeleg, med mellom anna breane høgt oppe i sør. Det er svært uheldig med naturinngrep som går for langt innover denne fine dalen. Utbyggingsalternativ A der inngrepa går nesten heilt inn til Heimastølen, er såleis ytterst uheldig, alternativ B er noko betre. Men viss ein skal bygge ut, ville vi aller helst sett at inntaket vert lagt omlag på kote 165, slik at ein kjem på nedsida av det vide partiet i elva like nedstrøms det planlagde inntaket på kote 200.

Turlaget sitt syn på utbygginga: Under føresetnad av at alternativ B vert valt, men at inntaket vert lagt omlag på kote 165 (må synfarast nøyaktig i terrenget), aksepterer turlaget at Jordal

kraftverk får konsesjon. Inntaksdammen bør "kamouflert" best mogelig med naturstein, og det må legges god vekt på støyisolering av kraftstasjonen."

[...]

Den Norske Turistforening har sendt inn følgende merknad i brev av 31.8.2006:

"Vi viser til planane om bygging av fem småkraftverk samt tilhørande 66/132 kV-kraftlinje langs Fjærlandsfjorden, som vi etter å ha tatt kontakt med NVE fekk tilsendt i oktober '05. Vi viser også til Sogn og Fjordane Turlags høringssvar datert 17.12.05.

Vi er klar over at høringsfristen for lengst er ute, men sidan NVE ikkje har avgjort søknadene enda, vil vi knytte noen merknader til prosjekta, særlig med bakgrunn i det oppdraget OED gav NVE tidligare i sommar, nemlig å lage retningslinjer for planlegging/konsesjonsbehandling av småkraftverk. Retningslinjene skal brukast ved utarbeiding av regionale (fylkesvise) planar for småkraftverk samt at NVE skal bruke dei som grunnlag for heilskaplig vurdering av konsesjonssøknader, også i område der det ikkje finst noen fylkesplan.

Retningslinjene er snart ferdige, og skal deretter ut på høring. DNT forventer at styresmaktene, så fort retningslinjene er vedtatt, sørger for at regionale styresmakter (fylkeskommune og fylkesmann) starter opp arbeidet med fylkesvise planar for småkraftverk. Det er sterkt behov for verktøy som gjer det mulig å vurdere den omfattande småkraftverktbygginga litt meir samla og regionalt. Slik det er nå, blir det ei meir eller mindre tilfeldig behandling av enkelt-prosjekt, utan å vurdere negative sumeffektar.

Stortinget er også opptatt av denne problemstillinga, og i Innst. S. 228 (2004-05) fra Energi- og miljøkomiteen til St.meld. 21 (2004-05) Regjeringens miljøvernpolitikk og rikets miljøtilstand uttaler komitéens fleirtal (alle minus Frp): Flertallet viser til at meldingen peker på at fysiske inngrep og endret arealbruk utgjør den viktigste trusselen mot biologisk mangfold, og at summen av mange små inngrep som alene synes ubetydelige, utgjør en snikende fare for mange arter. Disse artene forsvinner ikke umiddelbart, men over tid svekkes livsgrunnlaget, til artene til slutt forsvinner. Denne erkjennelsen må innebære at vi øker oppmerksomheten mot sumkonsekvenser av inngrep som hver for seg fremstår som små. Derfor er det viktig at dei fylkesvise planane raskt blir operative.

Fram til dette verktøyet er klart, bør konsesjonsbehandlinga av enkeltprosjekt som hovudregel opphøre. DNT er svært skeptisk til at styresmaktene skal fortsette å behandle eitt og eitt prosjekt utan å kjenne til sumeffektar eller det enkelte vassdrags regionale/nasjonale verdi, når vi veit at eit nytt forvaltningsregime er på veg. Vi ber derfor om at prosjekt som nå ligg til behandling i NVE blir lagt bort til dei fylkesvise planane for småkraftverk er på plass. Vi vil trekke fram noen prosjekt som understreker at det er særskilt viktig med ei regional vurdering.

Fem kraftverk og kraftlinje ved Fjærlandsfjorden

Fjærlandsfjorden, som ein nordlig arm av Sognefjorden, er eit område av nasjonal verdi for friluftsliv og turisme, men også når det gjeld landskap og naturverdiar. Småkraft AS søker om bygging av fem småkraftverk med tilhørande kraftlinje, men i tillegg er det planar for 36 andre mindre kraftverk i området. Det er viktig at desse planane blir sett i samanheng, og at sumverknadene av prosjekta blir vurdert. Det ville vere svært uheldig om mange av desse prosjekta skulle bli realisert utan at det er lagt vekt på den samla negative verknaden dette får for landskap, friluftsliv, naturverdiar, kulturminne og turisme ved Fjærlandsfjorden.

I Småkrafts prosjekt har dei fem planlagte utbyggingane til dels stor konflikt med naturmiljø, friluftsliv og landskap. Romøyri kraftverk dreier seg bl.a. om utbygging av Romfossen, som er

eit godt synlig landskapselement frå det aller meste av fjorden sør for Romøyri. Med dei framlagte planane blir fossen tørrlagt 11 månader i året, og vassføringa ved fjorden blir redusert til 20% av normal vassføring. Romøyri har også eit godt bevart kulturlandskap med gamle, fine bygningar der elva som renn gjennom området er ein vesentlig del av miljøet. Romedalen er vidare eit attraktivt område for friluftsliv, med eige turkart og spennande turmål som Romhesten og ulike merka/umerka turruter.

Lidal kraftverk skal utnytte lange elvestrekningar, og restvassføringa blir minimal. Området har rike kulturminne, bl.a. det nedlagte bruket Tråna, som er eit flott (men uoppdaga) reiselivsmål. Lidal er eit ypperlig friluftsområde med mange nære og litt fjernare turmål. Potensialet for å finne raudlisteartar i dei nesten tørrlagte bekkekløftene er stort, og noen artar vil trulig forsvinne. Samtidig blir eit stort areal med kvalifisert villmark borte.

Hatlestad kraftverk skal liggje i eit område som er mye brukt til friluftsliv. Restvassføringa blir lita, og 250 m av rørgata er foreslått lagt i dagen. Vidare vil det ta lang tid å revegetere resten av rørgatetraséen og anleggsvegen, noe som er svært negativt både for landskap, friluftsliv og reiseliv.

Berge/Bjåstad og Jordal kraftverk er noe mindre konfliktfylte, og kan kanskje aksepteres dersom avbøtande tiltak som auka vassføring, skrinlegging av permanent anleggsveg, kabling av kraftlinje og flytting av inntak lenger ut (ned) blir gjennomført.

[...]

Konklusjon

Som denne noe ufullstendige gjennomgangen viser, er det svært mange småkraftverk som for tida er til behandling i NVE. Isolert sett er dei negative konsekvensane av å realisere eitt av desse prosjekta kanskje ikkje så store, men summen av alle vil gi svært uheldige verknader både for landskap, opplevingsverdi, friluftsliv, kulturminne, biologisk mangfald og trivsel. I dag har vi ingen verktøy som fanger opp dei totale konsekvensane av mange utbyggingar i ein region. Det var noe av bakgrunnen for at regjeringa i Soria Moria-erklæringa slo fast at det skal utarbeidast fylkesvise planar for småkraftverk som skal sikre naturmangfald, friluftsliv og landskapverdiar.

Etter DNTs syn blir det lite formålstenlig å fortsette konsesjonsbehandlinga av kontroversielle og konfliktfylte prosjekt like før retningslinjene for småkraftverk er klare til å bli tatt i bruk. Vi oppmoder derfor NVE om å ta på alvor Soria Moria og tverrpolitiske signal frå Stortinget om negativ sumverknad av mange mindre inngrep, og legge saksbehandling av småkraftverk på is til dei fylkesvise planane for småkraftverk er på plass.”

Fjærland Bondelag har i brev datert 2.11.2005 uttalt:

”I samband med at det er søkt om konsesjon for bygging av fem småkraftverk, (Berge/Bjåstad kraftverk, Lidal kraftverk, Romøyri kraftverk, Jordal kraftverk og Hatlestad kraftverk) langs Fjærlandsfjorden i Sogndal kommune i Sogn og Fjordane, vil årsmøtet i Fjærland Bondelag koma med følgjande , uttale:

1. Bygging av kraftverka vil gje dei involverte gardsbruka inntekter i tillegg til det dei har i dag frå tradisjonelt landbruk. I ei tid då inntektene frå tradisjonelt landbruk er minkande er dette viktig for opprettholdinga av eit levedyktig og mangfoldig landbruk. Inntektene vil gi dei aktuelle gardsbruka langt betre moglegheit til å utvikle eksisterande næringsgrunnlag

på bruka, men og å satse på og utvikle nye næringar. Arbeidsplassane på bruka vil bli sikra. Dette ser Fjærland Bondelag på som positivt.

- 2. Dei fem vassdraga der det er planlagt kraftverk er i svært liten grad synlege frå fjorden då dei alle går i djupe gjel. I tillegg er vegetasjonen langs alle elvane tett og kraftig. Fjorden som reisemål kan ikkje Bondelaget sjå vil bli forringa av at desse kraftverka blir realiserte. Dei mest synlege elvane og fossane er ikkje omfatta av dei planlagde utbyggingane. Røyrgatene skal gravast ned og naturleg revegetering vil etter få år skjule inngrepet og sikre det biologiske mangfaldet. Produksjon av rein og miljøvenleg energi langs Fjærlandsfjorden samstundes som grunneigarane økonomisk sett vil stå betre rusta til å ta vare på kulturlandskapet med alle sine verdifulle kvalitetar er noko reiselivet truleg kan utnytte i si marknadsføring av Fjærlandsfjorden som reisemål. Fjorden har dessutan potensial til å bli utnytta kommersielt også av andre enn reiselivet.*
- 3. Fallrettar er ein uutnytta ressurs mange gardsbruk og grunneigarar sit på. I ei tid der styremaktene oppmodar grunneigarar å sjå på nye moglegheiter for inntening utanom tradisjonelt landbruk vil bygging av kraftverk gi både inntekter og vera god ressursutnytting. Grunneigarane avhendar ikkje fallrettane ved ei kraftutbygging, men leiger dei ut til Småkraft a/s. Bondelaget ser på dette som god næringsutvikling.*
- 4. Sogndal kommune vil få skatteinntekter frå desse kraftverka. Dette er inntekter kommunen vil få i alle åra kraftverka er i drift og kan legga inn i sine årsbudsjett og i sine økonomiplanar. Bondelaget ser verdien av at kommuneøkonomien blir styrka.*
- 5. I anleggsperioden vil det bli trong for lokal arbeidskraft. Bondelaget ser på dette som positivt. Dette vil skapa ny aktivitet i bygda.*
- 6. Bondelaget set som ein føresetnad at utbyggingane vert gjort på ein skånsam måte og med dei avbøtande tiltaka som er sette i konsesjonssøknadane*

Årsmøtet i Fjærland Bondelag ser positivt på bygging av dei omtalte kraftverka langs Fjærlandsfjorden. Dei positive verknadane for grunneigarane, bygda og kommunen er større enn dei negative sidene utbyggingane vil få.”

Bygdautvalet i Fjærland uttalte i brev datert 29.11.2005 følgende:

”Bygdautvalet ser det som avgjerande viktig at ressursane i bygda blir nytta på ein slik måte at det kjem bygda til gode. Vi har drøfta saka i styremøte og viser elles til informasjonsmøte som Småkraft a/s og seinare også Sognekraft har halde her.

I og med den dominerande lokale eigarskapen til fallrettane ser vi den omsøkte utbygginga som eit positivt bidrag til næringslivet i bygda og vil på det grunnlaget tilrå at det vert gjeve løyve til utbygging.

Vi vil likevel peike på nokre tilhøve som vi meiner gir grunnlag for å knyte vilkår til konsesjonen.

Kraftlina som må byggjast for å føre produksjonen ut av bygda skal etter Småkraft sine utsegner dimensjoneraast for deira produksjon og ikkje meir. Vi meiner at før lina vert bygt, må det ligge føre ei samla vurdering av heile potensialet for å bygge ut vasskraft i Fjærland. Dersom andre også kjem inn som utbyggjarar, må det vere eit vilkår at utbyggjarane samarbeider om lina. Vi har alt eit kraftverk i bygda som ikkje får nytta ut sitt potensiale fordi det ikkje er nok kapasitet i eksisterande kabel.

Næringslivet i Fjærland er basert på landbruk og turisme. I stort omfang er desse integrert. Fjærlandsfjorden er dessutan ei av dei finaste vegane inn til Jostedalen Nasjonalpark. Det må difor under planlegginga leggjast stor vekt på å ta vare på dei naturkvalitetane som fjorden og bygda er kjent for. Dette gjeld både bygging av stasjonane, vassføringsregler for elvane, utløp i sjøen og ikkje minst kraftlina. Helst bør den gå som sjøkabel t.d. frå Rauboti og utetter fjorden.”

Fjærland Reiselivslag har i brev datert 28.11.2005 uttalt følgende:

”For å få betre kunnskap om planane har Fjærland Reiselivslag hatt møte 23. nov. 2005 med Småkraft og grunneigarar i de aktuelle områda. Fjærlandsfjorden er av mange sett som den vakraste av fjordane våre, t.d. har turen inn Fjærlandsfjorden i over 100 år vore den viktigaste dagsutflukten frå Balestrand. Etter at fjordane er plassert på UNESCO si verdsarvliste er interessa for Fjærlandsfjorden ikkje mindre. Fjorden er ein naturleg trase mellom Nærøyfjorden og Geirangerfjorden. Tekniske inngrep i naturen i dette området må difor skje så skånsamt som muleg.

Vi er ikkje nøgd med den omtalen av naturen og av reiselivet som er gitt i miljørapporten som vedlegg til søknaden om konsesjon. Det er tatt for lett på potensiell skade for reiselivet i området.

I møtet med utbyggerane blei desse punkta diskutert og reiselivslaget har fått forsikringar om at utbyggar er interessert i ein dialog med reiselivslaget under detaljplanlegginga slik at ein kan sikre at alle partar vil vere nøgde med resultatet. På denne bakgrunn vil Fjærland Reiselivslag ikkje gå imot dei føreslegne utbyggjingsplanane.

Det er likevel nokre tilhøve som må vurderast nærare slik at totalløysinga kan framstå som eit praktdøme på korleis denne type kraftutbyggjing kan gjerast. Desse er:

- Det er naudsynt med krav om at dei nye kraftlinane blir så lite synleg frå sjøen som mogleg. Helst bør det vere sjøkabel frå Rauboti og ut fjorden.*
- Når det gjeld minstevassføring i elvane må krava utformast slik at det er høve til å justere grensane t.d. kvart femte år.*
- Kraftstasjonar og vegar må utformast slik at dei forsterkar naturkvalitetane.*
- Reiselivslaget meiner at Småkraft AS må drøfte med Bygdautval, reiselivslag og grunneigarane gjennomføring av tiltak som kan vere med på å skape ny næringsverksemd dei ulike stadene. Konsesjonssøknaden bør innehalde framlegg til ulike tiltak som er til nytte for ålmenta, t.d. kaier, badeplasser, utsetjing av aure osv. Det er og ønskjeleg at utbyggjar gjennomfører tiltak som er direkte til nytte for Fjærlandssamfunnet.*
- Fjærland har allereie eit kraftverk som ikkje kan nytte sin kapasitet fullt ut pga. av kapasiteten på linjenettet. I tillegg er det fleire andre stader i Fjærland der det kan vere aktuelt med bygging av kraftverk. Det er difor naudsynt å dimensjonere linjenettet slik at eksisterande, og eventuelle nye, kraftverk kan nytte det linjenettet som er føreset utbygd for dei kraftverka det no er søkt konsesjon for.”*

Sognefjord Reiseliv BA har uttalt følgende i brev av 28.11.2005:

”Sognefjord Reiseliv BA er destinasjonselskapet for reiselivet i kommunane Balestrand, Vik, Leikanger og Fjærland i Sogndal kommune. Organisasjonen har som hovudformål å ivareta og

utvikle reiselivsinteressene i kommunane, vere vertskap for tilreisande turistar og utvikle infrastrukturtiltak i området.

Sognefjord Reiseliv BA er kjende med utbyggingsplanane av småkraftverk i Fjærlandsfjorden og bygging av ny kraftledning langs Fjærlandsfjorden i Sogndal og Balestrand kommunar. For at reiselivet skal få halde på sin identitet og at reiselivet skal få gode vekstmoglegheiter i framtida, ynskjer Sognefjord Reiseliv BA at utbygginga skal skje så skånsomt som råd er for å ivareta naturperla Fjærlandsfjord.

Reiselivet har lange tradisjonar på Vestlandet, og spesielt i Balestrand og Fjærland har reiselivet hatt ein sentral plass og vore til glede for mange heilt tilbake til 1800 - talet med besøkjande frå inn- og utland. Turen på Fjærlandsfjorden har vore av stor verdi for utviklinga av reiselivstilbodet. Fjordturen og naturopplevelsane ved og på breen i Fjærland har vore det store høgdepunktet for eit tusentals turistar i mange, mange år. I dag er rundturen den mest selde og mest populære dagsturen frå Balestrand, og også ein svært attraktiv dagstur frå Bergen. Fjærlandsfjorden vert i dag også besøkt av kajakkpadlarar som vil oppleve det fantastiske naturlandskapet. Kajakfirmaet Moreld har etablert seg i Balestrand og legg opp til framtidige utflukter. Om sommaren er også fleire små og store cruiseskip på veg inn fjorden.

Fjordane på vestlandet vart av National Geographic Magazine kåra til verdas best bevarte reisemål. Ikkje utan grunn, sidan me her finn noko av dei vakraste fjordane i verda med levande fjordbygder. I år vart Nærøysfjorden saman med Geirangerfjorden nominert til å stå på UNESCO si verdsarvsliste. Dette seier oss noko om våre norske fjordar i verdsmålingar. I tillegg vart Fjærland kåra til Norges beste reisemål i magasinet "Reiser og Ferie".

Geoturisme er eit begrep som vekker stor merksemd innan turismen i Europa. Norge er vorte eit foregangsland på dette feltet og er blant dei første i verda som har forplikta seg til å satse på geoturisme, og dermed utvikle reiselivet på ein slik måte at det får utvikle sin eigenart. Lokalt ser me verdien av geoturisme for vår destinasjon - unike stader, flora og fauna, vakre landskap og tradisjonell arkitektur. Dette tema er me opptekne av, og har tru på at me har kvalitetar det kan satsast på.

Sognefjord Reiseliv er opptekne av at Fjærlandsfjorden i framtida får opplevast som ei unik, uberørt og fredfull fjordperle, og som får leva vidare som ei av dei vakraste! Dei små grendene, fossefalla og vegetasjonen må for all del ikkje øydeleggast og måtte lide under nye, synlege inngrep i dette særneige fjordlandskapet som møter brebygda.

Sognefjord Reiseliv og reiselivsnæringa i Balestrand, Vik, Leikanger og Fjærland vil ikkje gå i mot utbygginga, men det må leggjast stor vekt på følgjande krav :

- Den unike Fjærlandsfjorden må bevarast på best mogleg måte.
- Alle 22 kV, 132/66 kV kraftoverføringar må leggjast i kabel langs fjorden.
- Transformatorstasjonen og brytaranlegga må utformast slik at dei fell naturleg inn i eksisterande naturlandskap og bebyggelse. (t.d. innebygd SF6-anlegg)
- Minstevannsføringa må vere så stor at elvar som er synlege frå fjorden framleis må sjå naturlege ut. Dette må tilpassast kvart enkelt vassdrag. Perioden for minstevannsføring må vere i perioden frå 1.5. til 30.9. kvart år.
- Kraftverka og røyrgrater må utformast slik at dei fell naturleg inn i eksisterande naturlandskap og bebyggelse.
- Anlegg og byggeperioden må vere mellom 1.oktober og 1. mai.

- *Ny næring langs fjorden må ikkje skje på bekostning av eksisterande reiselivsnæring.*

Fjærland Senterparti har i brev av 01.12.2005 uttalt følgende om kraftverksplanene og linjesøknaden:

"Fjærland Senterparti er positive til den verdiskaping ei utbygging av desse vassdraga vil medføra og har ikkje merknader til dei framlagde planane vdr. kraftverka.

Til søknaden om kraftleidning langs Fjærlandsfjorden har Fjærland Senterparti fylgjande merknad:

I Fjærland er det fleire vassdrag som kan vera aktuelle å byggja ut. Pr. i dag pågår det ei registrering/vurdering av desse vassdraga.

Senterpartiet meiner at ei ny kraftleidning må ha tilstrekkeleg kapasitet til å ta imot framtidige utbyggingar i bygda.

Fjærland Senterparti har ikkje merknad til dei to trasevala for kraftleidning langs fjorden."

Eline Orheim har i brev av 01.12.2005 uttalt følgende:

"Eg viser til Småkraft AS sin søknad om bygging av fem kraftverk i Fjærland i Sogndal kommune, og har følgjande merknader til søknaden:

Interessa for fjordlandskap er aukande, og mange oppfattar Fjærlandsfjorden som ein spesielt vakker fjord. Dette er eit omdømme som er bygd opp over lang tid og gjennom over 100 år med aktivt reiseliv. Underteikna driv kulturlandskapsprosjektet "Spons ein sau" i Fjærland og er oppteken av at natur- og kulturkvalitetane langs Fjærlandsfjorden ikkje skal verta forringa gjennom ei kraftutbygging. På bakgrunn av dette ber eg om at følgjande vert vektlagt i handsaming av søknaden frå Småkraft AS:

- *Det bør stillast krav om at Småkraft AS må samarbeide med Bygdautvalet og Reiselivslaget i detaljplanleggingsfasen slik at ein sikrar informasjonsutveksling mellom Småkraft AS og næringsinteresser som vert berørt av utbygginga. Slik kan ein få til ein lokalt tilpassa utbygging.*
- *Tekniske inngrep i naturen må skje på ein berekraftig og framtidsretta måte.*
- *Det må vurderast om alle nye kraftlinjer kan gå i jord- eller fjordkabel.*
- *Dersom dette ikkje er teknisk gjennomførbart, bør det inn som eit krav at linjer på land bør vere så lite synlege frå sjøen som mogleg.*
- *Støy og støyskjermingstiltak må vurderast i samband med plassering og utforming av kraftverka. Lydbølgjer reiser langt over vatten og Fjærlandsfjorden er i utgangspunktet eit stille område med lite menneskeskapte lyder."*

Inge Rauboti har i brev av 01.12.2005 uttalt følgende på vegne av seg selv og Johannes Rauboti om de fem kraftverkene:

[...]

"Undertegnede er begge vokst opp i Rauboti ved Fjærlandsfjorden og har derfor meget god kjennskap til de lokale forhold i utbyggingsområdene.

Virkninger på natur og reiseliv

De fleste planlagte kraftverkene ligger i områder med spredt bebyggelse og for et par av områdene er det fastboende normalt bare i deler av året. For to av kraftverkene er det heller ikke veg fram. Det er derfor for de fleste besøkende sitt vedkommende mest aktuelt å se landskapet langs Fjærlandsfjorden fra fjorden. Det viser seg da at de elvene som er planlagt utbygd ikke er særlig synlig fra mange posisjoner langs fjorden.

De inngrep som er nødvendig for å realisere disse kraftverkene vil naturlig nok måtte bli noe mer synlig for de som beveger seg i naturen lokalt på disse stedene, men dette er stort sett områder med et svært lavt antall besøkende pr år. Det antas heller ikke at områdene vil bli forringet som turmål og rekreasjonsområder i særlig grad.

Virkninger på bosetting

Det er som nevnt spredt bebyggelse langs Fjærlandsfjorden og antallet beboere har blitt redusert en god del den siste generasjonen. Det er vanskelig å finne grunnlag for drift på de til dels små og tungdrevne gårdsbruk langs fjorden. Kraftverkene vil i så måte ha positive ringvirkninger. For det første er det ganske mange grunneiere som vil få inntekter basert på den modellen Småkraft AS har valgt for leie av fallrettigheter fra grunneierne. Dette er viktig for at det skal kunne opprettholdes drift på disse stedene. I tillegg til dette vil den planlagte nettinvesteringen bidra til betydelig bedret leveringskvalitet i området. Dette vil virke svært positivt for de som ønsker å fortsette å bo langs fjorden.

[...]

Konklusjon

Etter vår oppfatning er ulempene ved den omsøkte utbyggingen små. På den andre siden synes det å være betydelige positive effekter lokalt samtidig som en utbygging bidrar til å nå nasjonale målsettinger innen etablering av ny fornybar energiproduksjon.

Dersom det gis konsesjon, blir Fjærland et kraftsenter hvor det er ytterligere potensiale for utbygging med små negative virkninger. En omfattende nettinvestering som her planlegges, bør derfor utføres slik at det kapasitetsmessig ikke stenger for framtidige utbygginger. Herunder synes det mest riktig at Sognekraft som områdekonsesjonær også har konsesjon på den omsøkte krafledningen.

Ut fra en samlet vurdering vil vi anbefale at konsesjon innvilges for de omsøkte utbyggingene og at 132 kV alternativet velges for krafledningen langs Fjærlandsfjorden."

Fallrettshavere til Berge/Bjåstad, Lidal, Romøyri, Jordal og Hatlestad har i brev av 29.11.2005 uttalt følgende:

Som fallrettshavarar til dei fem planlagde småkraftverka langs Fjærlandsfjorden i Sogndal kommune i Sogn og Fjordane ynskjer vi å gi vårt syn på utbygginga av desse fem småkraftverka som no er inne til konsesjonshandsaming.

Tilhøva i desse grendene langs fjorden er nokså ulike. Nokre omfattar bruk som er i drift, andre er nedlagde. Nokre er veglause, og vi finn ulik grad av fast busetnad. Argumenta vil difor variera, men for prosjekta samla må ein kunne slå fast at Fjærlandsprosjekta skapar ny optimisme i ein region som for tida er hardt pressa både når det gjeld næring og det å halde oppe lokale skuletilbod. Nye inntektskjelder vil kunne skapa ulike positive ringverknader i området. Vi vil difor først sjå på kvart einskild krafverkssprosjekt og gje vår vurdering av desse.

Til slutt i denne uttalen vil vi gi ei oppsummerande vurdering av dei positive følgjene desse fem prosjekta samla kan få for både grunneigarar og lokalsamfunn.

[...]

Jordal kraftverk

Grenda

Jordal ligg på vestsida av Fjærlandsfjorden. Det er eitt bruk i Jordal og grenda har fast busetnad. Fram til 1987 var det ikkje vegsamband til Jordal, men i samband med Vetleffjordutbygginga vart vegen bygd. Grenda har etter måten ein stor bygningsmasse, som omfattar mellom anna fleire utleiehytter til turistar.

Anlegget

Dette kraftverket skal nytta vatnet frå Jordalselvi. Røyrkata skal gravast ned og inntaket skal plasserast nedanfor heimastølen. Kraftstasjonen skal plasserast nede ved fjorden. Jordalselvi går, til liks med dei tidlegare nemnde elvane, i eit gjel og er i svært liten grad synleg frå fjorden. Det går i dag veg fram til heimastølen i Jordalsdalen

Miljøomsyn

Det er føresett at dette kraftverket også skal ha minstevassføring. Minstevassføringa, overløpsvatn og tilsig vil sikre at det vil vera etter måten godt med vatn i elva om sommaren. Snøsmeltinga varer fram til ut i august månad.

Dette kraftverket ligg i eit område som i dag ikkje er eit inngrepsfritt område. Vegen til Jordal går langs fjorden, men er i dag knapt synleg frå fjorden. Den tette og kraftige vegetasjonen viska ut spora etter inngrepet på forbausande kort tid. Jordalselvi ligg slik til at svært lite av røyrkatetrasseen er synleg frå fjorden.

Elva er synleg frå vegen fram til heimastølen på nokre få stader. Vegen er nytta av alle som ferdast i Jordalsdalen. Utan denne vegen ville det truleg vore langt mindre ferdsle i denne dalen. Det er svært få som brukar det veglause terrenget frå heimastølen og vidare innover dalen.

Stølsdrift har det vore i Jordalsdalen i svært lang tid og spor etter menneskeleg aktivitet er det ikkje vanskeleg å få auga på. I konsesjonssøknaden er det føresett minstevassføring i Jordalselvi. Det vil framleis vera vatn i elveløpet også etter ei kraftutbygging. Vi kan ikkje sjå at redusert vassmengd i elva vil ha nokon negativ konsekvens for busetnad og næringsverksemd i Jordal.

[...]

Moglege positive følgjer av kraftutbyggingane.

Det er fleire grunnar til at vi som grunneigarar ser positivt på utbygging av dei fem planlagde kraftverka langs Fjærlandsfjorden.

Skånsam utbygging

Det vil bli ei skånsam utbygging der det vert teke omsyn til naturen og miljøet. Dette er noko Småkraft a/s gjennom heile prosessen har understreka og vi grunneigarar har ynskt. Nedgravne røyrkater, inntak (ikkje oppdemming) og kraftverkstasjonar som er pent utforma

og plassert i terrenget på ein lite dominerande måte vil ikkje skjemma landskapet. Kraftverkstasjonane vil ikkje stå tilbake for noko av den bygningsmassen ein finn på dei aktuelle stadene i dag.

I utbyggingsperioden vil det sjølvsagt bli sår i terrenget der røyrgatene går, men dette vil etter få år gro til med stadlege vegetasjonen. Mindre vassføring i elvane vil ikkje få negative følgjer for natur og miljø då alle desse går i djupe gjel (slik som påpeikt ovanfor) og vegetasjonen i svært liten grad får tilført vatn frå desse elvane. I Romøyri vonar ein at kraftutbygginga åg kan omfatta elvesikring av ei farleg elv som i nyare tid har teke tre bruer.

God næringsutvikling

Landbruket har i fleire år slite med minkande lønsemd og inntekter.

Styremaktene har oppfordra grunneigarar til å utnytta dei ressursane bruka har for å få fleire bein å stå på. Fallrettar er ein ressurs fleire grunneigarar på Vestlandet har. Inntekter frå utleige av fallrettane vil vera ei kjærkomen påplussing av inntektene frå gardsbruka. Dette vil vera inntekter gardbrukarane ikkje må nytta verdifull tid til å skaffa seg. Tilsvarende inntekter frå løna arbeid utanfor gardsbruket legg band på den beste arbeidstida.

I Lidal vert det bygd kai og anleggsveg oppover lia, desse vil tilfalla grunneigar vederlagsfritt etter anleggsperioden. Både kai og anleggsveg vil vera avgjerande for å gjera uttak av grantømmer (mellom 5000 og 9000 kubikkmeter) lønsam. Kai vil dessutan gjera transporten av sau til og frå Lidal enklare og meir effektiv enn det den er i dag. Tilkomsten til fjellet og beiteområdet vil bli lettare med anleggsveg oppover lia.

I Romøyri kan det byggjast moloar for å hindre at uvær og stormflo skadar murar og naust, og gjer tilkomsten betre og sikrare. Ei utbygging av Rommedøla vil også sikre Romøyri straum for framtida, og sikker tilgang på straum er avgjerande for all næringsutvikling. Straumforsyning vil også vera avgjerande for om det framleis vil vera busetnad i Romøyri store delar av året. Kraftinntektene vil gjera det interessant å overta desse bruka og eigedomane i framtida og drive dei og halde dei ved like. Inntektsgrunnlaget vil vera avgjerande for om bruka blir nedlagde eller drivne vidare. Eksisterande næringar kan utviklast vidare både innanfor tradisjonelt landbruk og tilleggsnæringar slik som utleigehytter for turistar i Jordal og på Homrane.

Hyttetilbodet kan utvidast og utviklast vidare med nye tilbod. Grunneigarane vil med desse inntektene også vera i stand til å investera i nye næringar og gjera bruka meir allsidige i sitt nærings- og inntektsgrunnlag.

Vi som grunneigarar er sjølvsagt opptekne av at neste generasjon skal ha eit godt økonomisk fundament å byggja vidare drift på. Dette vil også vera med på å hindre fråflytting frå bygda.

Oppretthaldinga av kulturlandskapet

Kraftutbyggingane vil gje grunneigarane inntekter. Grunneigarane har både bygningar, innmark og utmark i dei områda kraftverka er planlagde. Det er knytt store utgifter til både stell og vedlikehald av eigedomane. I dei to veglause grendene Lidal og Romøyri er dette vedlikehaldet særskild ressurskrevjande.

Inntektene kraftverka vil gje, vil vera viktige for både noverande og framtidige eigarar og deira skjøtsel av eigedomane. Kulturlandskapet langs Fjærlandsfjorden er truleg noko alle reisande på fjorden set stor pris på. Kraftinntektene til grunneigarane vil vera med på å sikre

at dette kulturlandskapet også i framtida vil glede turistar og andre som ferdast på fjorden. Ved at kraftutbygging sikrar inntektene på gardane, aukar sannsynlegheiten monaleg for at det framleis vert drift på gardane i neste generasjon. Dette er spesielt viktig for sauebruka utover langs fjorden. Drift på desse gardane er heilt avgjerande for oppretthalding av kulturlandskapet. Bruka er etter måten små og brattlendte bruk i motsetnad til bruka lenger inne i bygda.

Tilføring av økonomiske ressursar i form av kraftinntekter vil gjera bruka levedyktige i framtida og det vil vera med på å oppretthalda ein variert bruksstruktur i bygda.

Dei fallrettshavarane som nyttar eigedomane sine til fritidseigedomar har lagt ned eit stort arbeid og mykje pengar på å halde desse pene og velstelte. Dei er alle sterkt knytta til desse eigedomane. Kraftinntektene vil også gje desse grunneigarane langt betre moglegheiter til å halde både bygningar og kulturmark i god stand.

Miljøvenleg ressursutnytting

Produksjon av elektrisk kraft ved å utnytte vassressursane i elvane er ein miljøvenleg energiproduksjon og spesielt ureinar vi dette må gjelde småkraftverk. Lars Sponheim støttar oss i dette synet, då han under opninga av det første kraftverket til Småkraft a/s. peika på at småkraftverk var både billig og grøn energi og ei satsing på dette var difor god miljøpolitikk. (Bondebladet nr. 43, 21. oktober 2004, s. 7) Vassressursane er fornybare og det vatnet ein brukar til produksjonen av elektrisk kraft blir ikkje fjerna, i desse tilfella, frå fjorden. Fjorden får tilført like mykje ferskvatn med eller utan kraftverk.

I ei tid der det ofte vert retta fokus på at grunneigarane må utnytta dei ressursane dei rår over for å betre inntektsgrunnlaget er kraftutbygging ei god ressursutnytting i så måte. Elektrisk kraft er ei etterspurd vare det er lett å omsetja.

Positivt for reiselivet

Miljøvenleg kraftproduksjon langs Fjærlandsfjorden kan også utnyttast i positiv lei av reiselivet i området. Fjærlandsfjorden vil stå som ein meir levande fjord der ressursane langs fjorden blir brukt på ein skånsam, men effektiv måte. Produksjon av rein og miljøvenleg energi meiner vi vil vera av interesse for mange turistar.

Dei mest synlege og spektakulære elvane og fossane vil stå urørde og gi dei synsinntrykka turistane ynskjer. Dette er elvar som også i framtid truleg er lite aktuelle for utbygging.

Vi meiner at fjorden har potensiale til kommersiell utnytting av både reiselivet og grunneigar-interesser utan at desse kjem i konflikt med kvarandre. Reiselivet har i stor utstrekning vore avhengig av landbruket for å selja fjordNoreg til turistar. På den andre sida kan landbruket og andre dra vekslar på turismen i form av utleigehytter og andre tilbod turistane etterspør.

Inntekter til kommunen

Kommunen vil få skatteinntekter frå kraftverka. Småkraft a/s har stipulert skatteinntektene til tre millionar kroner, fordelt på eigedomskatt, inntektsskatt frå grunneigarane og naturressursskatt. Skatteinntektene til kommunen vil vera årvisse inntekter som kan leggjast inn i kommunen sine langtidsplanar. Desse inntektene vil koma alle i kommunen til gode gjennom tenesteproduksjonen.

Gode røynsler med kraftutbygging

I Jordal har grunneigaren røynsle med kraftutbygging og dei røynslene er positive. Utbygginga førte til at grenda fekk veg. Veg til grenda gjorde det mogleg å satsa på utleiehytter til turistar i eit heilt anna omfang enn tidlegare. Utan veg ville det vore tvilsamt om det hadde vore fast busetnad i Jordal i dag.

Jordalsdalen har vorte eit område mange ferdast i i dag nettopp fordi tilkomsten til Jordal er lett.

Oppsummering

Dei positive sidene ved utbygging av dei fem småkraftverka langs Fjærlandsfjorden er mange. Fallrettshavarane vil få inntekter som, etter vår meining, vil vera viktig for den einskilde og deira næringsutøving og kulturlandskapsskjøtsel. Kraftutbygging vil både sikre eksisterande og gjennomføre nye infrastrukturtiltak med viktig funksjonar for næring og busetnad. I tillegg vil lokalsamfunn og kommune kunne nyte godt av ringverknadene frå kraftverka i mange år.

Ingen energiproduksjon skjer utan kostnader og negative verknader på natur og miljø. Slik er det og med vasskraft. Miljørapportane til konsesjonssøknadane legg heller ikkje skjul på dette. Men ulempene kraftutbygginga medfører er etter måten små sett i forhold til gevinstane ved rein energi, positive ringverknader og ny optimisme i lokalmiljøet. Endringane i fjordlandskapet vil etter kort tid ikkje merkast i nemneverdig grad av korkje fastbuande eller tilreisande. Dei avbøtande tiltaka er med på å sikre at det vert ei utbygging som tek omsyn til den særprega naturen.

Vi vil på bakgrunn av dette tilrå at det vert gitt konsesjon for bygging av dei fem planlagde småkraftverka langs Fjærlandsfjorden.

Søkers kommentarer til høringsuttalelsene

Søker har i brev av 11.05.2007 kommentert de innkomne høringsuttalelsene slik:

"Bakgrunn

Vi viser til Deres brev av 6. januar 2006 der De ber om Småkraft AS sine kommentarer til mottatte høringsuttalelser vedrørende konsesjonssøknadene for 5 kraftverk i Fjærland, Sogndal kommune, Sogn og Fjordane fylke.

De enkelte kraftverkene er; Lidal, Hatlestad, Berge/Bjåstad, Romøyri og Jordal.

Fellesuttalelser for alle kraftverk:

- 1. Fjærland Bondelag, 2. november 2005*
- 2. Fjærland Reiselivslag, 28. november 2005*
- 3. Sognefjord Reiseliv BA, 28. november 2005*
- 4. Fallrettshaverne, 29.11 2005*
- 5. Bygdautvalet i Sogn og Fjordane, 29. november 2005*
- 6. Inge Rauboti, 1. desember 2005*
- 7. Eline Orheim, 1. desember 2005*
- 8. Fjærland senterparti, 1. desember 2005*
- 9. Naturvernforbundet i Sogn og Fjordane, 2. desember 2005*
- 10. Sogndal kommune 16. desember 2005*
- 11. Sogn og Fjordane Turlag, 17. desember 2005*
- 12. Norges Naturvernforbund, 19. desember 2005*
- 13. Fylkesmannen i Sogn og Fjordane, 20. desember 2005*

14. Norges Jeger- og Fisk – Sogn og Fjordane, 31. desember 2005
15. Sogndal kommune, 26. januar 2006
16. Sogn og Fjordane fylkeskommune, 6. februar 2006
17. Rolf Romøren, 23. februar 2006
18. Den Norske Turistforening, 31. august 2006
19. Sogndal kommune, samla vurdering 18. desember 2006
20. Sogndal kommune, strandsoneanalyse, 31. januar 2007-02-15
21. Sogn og Fjordane fylkeskommune, 1. februar 2007

[...]

Jordal:

30. Sognekraft, 1. desember 2005
31. Statens vegvesen, 21. desember 2005

Småkrafts kommentarer til de enkelte uttalelsene:

FELLESUTTALELSER:

1. Fjærland Bondelag, 2. november 2005

Uttalelse:

Bondelaget støtter planene. En utbygging vil ha positive sider; opprettholdelse av levedyktig og mangfoldig landbruk, vil ikke forringe fjorden som reisemål, vil styrke kommuneøkonomien, skaper aktivitet og trenger lokal arbeidskraft i anleggsperioden, leie og ikke avhengig av fallrettigheter er positivt og god næringsutvikling.

Småkrafts kommentarer:

Småkraft er takknemlig for støtten og er enig i uttalelsen.

2. Fjærland Reiselivslag, 28. november 2005

Uttalelse:

1. Krav om at kraftlinje blir så lite synlig som mulig fra fjorden. Helst ønskes sjøkabel.
2. Justering av minstevannføring f. eks hvert 5. år.
3. Kraftstasjoner må utformes slik at de forsterker naturkvalitetene.
4. Småkraft må drøfte med bygdeutvalg, reiselivslag og grunneiere om tiltak for å skape ny næringsvirksomhet og ønsker at utbygger gjennomfører tiltak for direkte nytte i bygda.
5. Linjenettet må dimensjoneres for å ta imot kraft fra eksisterende og nye kraftverk i Fjærland.

Småkrafts kommentarer:

1. Kommenteres under egen linjesøknad.
2. Justering av vilkår ønskes normalt ikke da en ønsker forutsigbarhet.
3. Småkraft ønsker at kraftstasjonene skal virke berikende i størst mulig grad. Arkitekten vil derfor ha sterkt fokus på dette.
4. Småkraft er i utgangspunktet positive til dette, men vil se an antall konsesjoner og konsesjonsbetingelser først.

5. Linjenettet vil ta hensyn til mulige andre kraftverk.

3. Sognefjord Reiseliv BA, 28. november 2005

Uttalelse:

De går ikke imot utbygging men har visse krav/ønsker:

1. Fjærlandsfjorden må bevares på en best mulig måte..
2. All kraftoverføring må skje gjennom kabel langs fjorden.
3. Transformatorstasjon og bryteranlegg må utformes slik at de faller naturlig inn i eksisterende naturlandskap og bebyggelse.
4. Minstevannføring 1.5 – 30.9.
5. Kraftverk og rørgate må utformes slik at de faller naturlig inn i eksisterende landskap.
6. Byggeperiode mellom 1. oktober og 1. mai.
7. Ny utvikling må ikke skje på bekostning av eksisterende reiselivsnæring.

Småkrafts kommentarer:

1. Småkraft vil gjøre sitt beste.
2. Sjøkabel hele veien ut blir for dyrt.
3. Småkraft vil gjøre sitt beste.
4. Viser til andre punkt om vannslipping.
5. Småkraft vil gjøre sitt beste. NVE vil godkjenne det hele.
6. Ønsket noteres, men vil bli vanskelig å gjennomføre av klimatiske grunner.
7. Enig.

4. Fallrettshaverne, 29.11 2005

Uttalelse:

- Fallrettshaverne oppsummer sine synspunkter på utbyggingene; skånsom utbygging, miljøhensyn, god næringsutvikling, opprettholdelse av kulturlandskap, miljøvennlig ressursutnyttelse, positivt for reiselivet, inntekter til kommunen og gode erfaringer med kraftutbygging..

Småkrafts kommentarer:

- Småkraft stiller seg bak notatet og ber NVE å studere det nøye.

5. Bygdautvalet i Sogn og Fjordane, 29. november 2005

Uttalelse:

Utvalet tilrår utbygging og mener utbygging er positivt for næringslivet i bygda. Kraftlinja bør være stor nok til at andre kraftverk kan koble seg på. I tillegg må planleggingen sørge for at naturkvalitetene tas vare på.

Småkrafts kommentarer:

Småkraft takker for støtten og vil imøtekomme ønskene.

6. Inge Rauboti, 1. desember 2005

Uttalelse:

En utbygging gir små ulemper, men betydelige positive effekter lokalt og nasjonalt. Linja ut må få nok kapasitet for fremtidige utbygginger. Sognekraft AS bør være eier av utgående linje.

Småkrafts kommentarer:

Enig.

7. Eline Orheim, 1. desember 2005

Uttalelse:

- *Det må stilles krav om samarbeide med Bygdautvalet og Reiselivslaget*
- *Inngrep må skje på en bærekraftig og fremtidsrettet måte.*
- *Vurdere om alle nye linjer kan gå i jord eller sjø (alternativt så lite så lite synlig fra sjøen som mulig).*
- *Støyhensyn må tas.*

Småkrafts kommentarer:

Dette vil bli hensyntatt.

8. Fjærland senterparti, 1. desember 2005

Uttalelse: *Partiet er positive til planene og den verdiskapningen en utbygging medfører. En kraftledning må ha nok kapasitet til å håndtere andre kraftverk.*

Småkrafts kommentarer: *Enig.*

9. Naturvernforbundet i Sogn og Fjordane, 2. desember 2005

Uttalelse:

1. *Påpeker at området er et av få ved Sognefjorden uten større tekniske inngrep. Det har stor opplevelsverdi og inneholder kulturminner. Norske fjorder er kåret som beste reisemålet i verden.*
2. *Søknaden; tap av INON presenteres.*
3. *Om konsekvensvurderingene; kritiske kommentarer til disse.*
4. *Om virkningene for landbruket; påpeker at Lidal er fraflyttet, at gode inntekter ikke nødvendigvis innebærer godt vedlikehold av bygninger og kulturlandskap, bygdeøkonomisk plan savnes.*
5. *Om avveining i konsesjonsspørsmålet; fordeler kontra ulemper, Fjærlandskraften vil bidra med promiller av total norsk vannkraftproduksjon, mens tap vedrørende allmenne interesser er betydelige mm.*
6. *Konsekvenser for naturen og landskapet; uberørtheten påpekes og at naturen og landskapet vil bli skadelidende, INON reduksjon, underrapportering i miljørapportene.*
7. *Konklusjon; ikke saklig grunnlag for å gi konsesjon. Det er viktigst å hindre Lidal, Romøyri og kraftlinja. Berge/Bjåstad er minst skadelig og Jordal gir moderate skader.*

Småkrafts kommentarer:

1. *Småkraft er enig i at området er vakkert, men mener at foreslåtte utbygginger kan foretas uten at inntrykket og opplevelsen blir forringet.*

2. Det bemerkes at INON - kartet ikke er oppdatert (linje mangler) og at Lidal (selv med en del vei) og Romøyri ikke er regnet som større tekniske inngrep etter DNS definisjon. Det er heller ikke masta ved Lidal og 22 kV linjer (selv ikke luftspenn). Topografien er heller ikke hensyntatt. Småkraft mener at NVE må se bak tallene når de vurderer konsekvensene. Overlapping av INON mellom Lidal og Romøyri er ikke tatt hensyn til. Dessuten vil foreslått linje gjennom Grindsdalen "ta" det meste av INON området. Det vil derfor være galt å belaste kun Lidal og Romøyri med INON konsekvensene.
3. NVEs retningslinjer er fulgt og konsulentene har sett det hele i sammenheng.
4. Lidal er fraflyttet, men sauedrift foregår. En utbygging vil bedre disse forholdene. Flere av fallrettshaverne viser til at de vil bruke midler på vedlikehold, bygging av utleiehytter, tilbakeflytting med mer. Å tolke økte inntekter til grunneierne som noe negativt, virker for spekulativt. Angående bygdeøkonomi viser i tillegg en Masteroppgave fra Ås også til positive uttalelser fra Senterpartiet, Bondelag, Bygdeutval, grunneiere (også uten fallretter) med flere.
5. Å påstå at Fjærlandskraften ikke betyr noe er et argument som ikke holder; her gjelder at alle monner drar. For øvrig mener vi at allmenne interesser ikke berøres i utilbørlig grad.
6. Småkraft fremhever at det er ca. 40 elver/bekker i Fjærlandsfjorden som ikke berøres, og at foreslått utbygging tar hensyn til verdiene i området.
7. Småkraft mener at alle kraftverkene kan bygges med akseptable konsekvenser. Det er viktig at alle realiseres for å kunne håndtere de store linjekostnadene.

10. Sogndal kommune 16. desember 2005

Uttalelse: Ønsker samlet vurdering før uttalelse gis.

Småkrafts kommentarer: Ingen.

11. Sogn og Fjordane Turlag, 17. desember 2005

Uttalelse:

Generelt;

1. Turlaget fremhever Fjærland; natur, kultur og friluftsliv og viser til at bygdefolket er aktive friluftsfolk.
2. Samlet planlegging ønskes.
3. Altfor dårlig arbeid vedrørende biologisk mangfold. Regelverket strekker ikke til.

Småkrafts kommentarer:

1. Småkraft mener at Fjærland blir like attraktivt etter en utbygging og at bygdefolket i hovedsak er for.
2. Samlet vurdering er utført.
3. Retningslinjene er fulgt.

[...]

Uttalelse Jordal:

Påpeker at området er familievennlig for friluftsliv og kan akseptere alt. B med noe redusert nivå på inntaket.

Småkrafts kommentarer:

Småkraft mener alt. A er det beste og miljømessig forsvarlig.

[...]

12. Norges Naturvernforbund, 19. desember 2005

Uttalelse: Viser til og slutter seg til lokallagets uttalelse.

Småkrafts kommentarer: Ingen ytterligere kommentarer.

13. Fylkesmannen i Sogn og Fjordane, 20. desember 2005

Generelt:

Fylkesmannen (FM) har en del generelle kommentarer, ønsker og krav om supplerende undersøkelser. Det gjelder vassføring, landskap, Røddlistearter / BM / naturtyper. I tillegg er det ønske om Samlet Plan for området.

Småkrafts kommentarer:

Vannføring og landskap

Kontroll av data fra vannføringsmålingene og sammenligning med andre avløpsstasjoner vil bli gjort rett før investeringsbeslutning tas for å få lengst mulig serie. Eksisterende data vil imidlertid bli benyttet ved anskueliggjøringen av elvene ved forskjellige vannføringer.

Generell kommentar, biologisk mangfold (BM)

FM peker i sin høringsuttalelse på at det skulle ha blitt gjennomført feltundersøkelser i prosjektområda til forskjellige tider på året for å få godt nok grunnlag for vurderingene. Det legges her vekt på at lokaliteter med eventuelle rødlistearter, spesielt fossesprøytsoner og bekkekløfter, men også bunndyr, samt skog og andre lokaliteter for rovfugl og spetter, skulle ha vært undersøkt bedre. Dette er i utgangspunktet en god idé for å skaffe seg mest mulig kunnskap om BM i området, men kostnadene med slike undersøkelser blir da svært høye. Det er tross alt snakk om småkraftverk. Miljøforvaltningen har gjennom flere år vektlagt at det i småkraftsaker skal gjennomføres biologisk mangfoldundersøkelser til en kostnad på rundt 20 000 kr. Dette gjaldt også i 2004 da disse undersøkelsene ble gjennomført. Samtidig har kravet til omfanget av disse undersøkelsene gradvis økt.

Vi mener at vi gjennom å identifisere verdifulle naturtyper og å si noe om potensialet for forekomst av sjelden arter (les: rødlistearter) ut fra undersøkelser og erfaringer gjort i nærliggende/lignende vassdrag, samt foreliggende opplysninger fra grunneiere og litteratur, har hatt et godt grunnlag for å vurdere konsekvensene for biologisk mangfold i de enkelte vassdragene.

Bunndyr

Felles for de omsøkte elvestrekningene, er at de generelt er bratte og strie. Undersøkelser har vist at det stort sett er arter av stein- og døgnfluer som trives under slike forhold. Av rundt 80 arter forekommende i Norge, er 9 oppført på rødlista. Ingen av de rødlistete artene er knyttet til hurtigstrømmende vann på Vestlandet. Dette er derimot ordinære arter med vid utbredelse i hurtigstrømmende elver over store deler av landet. Vårfluer (hvor hele 59 av rundt 200 arter er oppført på rødlista) trives med få unntak ikke under slike forhold.

Selv om enkelte arter i tørre perioder forsvinner fra de berørte elvestrekningene, er det sannsynlig at driv fra områdene oppstrøms vil føre til at de samme artene tilføres når vannføringen igjen blir høyere.

Fugl

De mest sårbare artene i forhold til vassdragsutbygging, er generelt vanntilknyttede arter som ender, vadefugl i stillestående og sakterennende vann. I mer hurtig-strømmende vann finnes fossefall og vintererle. I de gjeldende prosjektene er det imidlertid arter som hekker i skog som blir hogd i forbindelse med anleggsarbeidet som blir mest påvirket. I prosjekt hvor vannveien legges i tunnel, er dette ikke noe problem. Erfaringer har vist at rovfugl og annen fauna, blir skremt vekk fra prosjektområdet i anleggsperioden, men at de kommer tilbake til området så snart arbeidet er fullført og den menneskelige aktiviteten avtar.

Botanikk

Når det gjelder botanikk, mener vi at retningslinjene er oppfylt. Vi finner det f. eks. unødvendig å undersøke f. eks. slåtteenger og beitemark som ikke er under fuktpåvirkning, og som på sikt dermed ikke får endrete miljøforhold. Den viktigste forutsetningen for at disse naturtypene skal bevares, er at lokalitetene holdes i hevd med slått/beite og at revegeteringsprosessene får foregå naturlig, uten tilførsel av frøblandinger.

Samla plan Fjærland

Samla plan for Fjærland er utført.

[...]

Uttalelse Jordal:

- *Kraftutbygging kan aksepteres med visse forutsetninger; supplerende undersøkelser, anleggsaktivitet tilpasses hekking, minstevannsføring tilsvarende alm. lavvannføring om sommeren, ikke generende støy, ivaretagelse av kantvegetasjon.*

Småkrafts kommentarer: *Ok.*

14. Norges Jeger- og Fisk – Sogn og Fjordane, 31. desember 2005

Uttalelse:

1. *Fokuserer en del på linjer*
2. *Ikke nok undersøkelser på fiskesiden*
3. *Er i mot Lidal og Jordal pga. anadrom strekning.*
4. *Er i mot Romøyri av landskapsmessige hensyn*
5. *De andre utbyggingene er ok.*

Småkrafts kommentarer:

1. *Linjer vil bli kommentert under linjesøknaden. Se også pkt. 11.*
2. *Viser til undersøkelsene som vi anser gode nok.*
3. *Viser til undersøkelsene der konfliktnivået er lavt eller fraværende.*
4. *NJJ bør ikke tillegges vekt her.*
5. *Bra.*

15. Sogndal kommune, 26. januar 2006

Uttalelse: *Kommunen ønsker en samlet vurdering av kraftverk i Fjærland.*

Småkrafts kommentarer: *Dette er nå gjort.*

16. Sogn og Fjordane fylkeskommune, 6. februar 2006

Uttalelse: Fylkeskommunen ønsker behandlingen utsatt til samlet vurdering av kraftverk og linje i Fjærland foreligger.

Småkrafts kommentarer: Ingen.

17. Rolf Romøren, 23. februar 2006

Uttalelse:

- Uttalelsen gjelder primært Lidal og Romøyri og er kommentarer til Fylkesmannens og Naturvernforbundets uttalelser.
- INON: påpeker feil i INON kart (linje og vei mangler) og urimligheter i definisjon av tyngre tekniske inngrep.
- Redusert vannføring Rommedøla: påpeker hvor lite som er synlig og at Sevriselva bidrar med vann.
- Talet på elver i Fjærlandsfjorden: påpeker at det er mange andre og mer synlige elver ved Fjærlandsfjorden.
- Villmark, kulturlandskap og landskapspleie: påpeker at det visuelle inntrykket av utbyggingen blir lite (fjellanlegg), at bevaring og landskapspleie ikke gjør seg selv, med mer.
- Inntekter, ringvirkninger: påpeker direkte og indirekte fordeler av en utbygging.
- Energi og miljø: påpeker at prosjektene gir energibidrag (fornybar) til landsdel og land.

Småkrafts kommentarer:

Småkraft slutter seg fullt ut til kommentarene som på en utmerket måte beskriver dagens og fremtidig mulig situasjon ved en realisering av anleggene.

18. Den Norske Turistforening, 31. august 2006

Uttalelse:

1. DNT henviser til Fylkesvise planer og mener videre behandling må utsettes til dette er gjennomført. Fremhever 36 andre prosjekter i området med påfølgende sumvirkninger.
2. Småkrafts prosjekter har til dels store konflikter med naturmiljø, friluftsliv og landskap.
3. Romøyri; fremhever Romfossen (og nevner at restvannføringen ved fjorden blir 20 % av normal vannføring), kulturlandskap ved Romøyri og friluftsliv.
4. Lidal; fremhever lange berørte elvestrekninger, minimal restvannføring, friluftsområde, INON, stort potensial for rødlistearter (som trolig noen vil forsvinne).
5. Hatlestad; delvis rør i dagen og tid for revegetering.
6. Berge/Bjåstad og Jordal; mindre konfliktfylte og kan kanskje aksepteres med avbøtende tiltak.
7. Linje; linje ut fjorden er helt uakseptabelt, bør begrenses til og satses på 3stk 22 kV linjer, erstatte luftspenn med kabel og rive eksisterende linjer (hvis disse ikke rustes opp for å føre ut kraften).

8. Generelt; viser til sumvirkninger og fylkesvise planer.

Småkrafts kommentarer:

1. Småkraft mener at det bør holde med samla vurdering for Fjærland som utført av Sogndal kommune.
2. Småkraft mener at av ca 40 elver utbygges deler av 5 elver. De er av de største, men langt fra de mest synlige.
3. På grunn av at Sevriselva kommer inn nedenfor inntaket, blir restfeltet relativt stort. Det gir en restvannføring på ca 37 % av dagens situasjon ved utløpet i fjorden (uten vannslipping). For å se elva her må en ganske nærme med båt. Øvre deler av fossen rett nedstrøms inntaket er synlig fra fjorden, men avstanden er stor. Andre elver og fosser i fjorden er mer iøynefallende. Kulturlandskapet på Romøyri vil få bedre vilkår for bevaring. Med molo bør mulighetene for friluftslivet bli bedre.
4. Se pkt. 12 og 16
5. Se pkt. 12
6. Ok
7. Plan for linjer medfører totalt færre linjer enn i dag.
8. Ingen ytterligere kommentarer.

19. Sogndal kommune, samla vurdering 18. desember 2006

Uttalelse:

1. Kommunestyret tilrår konsesjon
2. Vilkår; minstevannføring minimum tilsvarende alminnelig lavvannføring om sommeren
3. Vei og rørgater må ikke komme i konflikt med stier, evt. må stiene ordnes til igjen etter utbygging.
4. Permanente veier må tilpasses terrenget på en god måte etc.
5. Inntakene blir gjort minst mulig synlig ved terrengtilpasning etc.
6. Støynivået skal holdes innenfor rettledende grenser.
7. Tiltaket gjennomføres så skånsomt som mulig etc.
8. det skal utarbeides rapport inkl. avbøtende tiltak som gjør greie for hvilke negative konsekvenser utbyggingen vil ha for fossefall.
9. Krav om tilpassing av veier og annen næringsvirksomhet etter drøfting / godkjenning av kommunen.
10. Kraftstasjonen må trekkes opp fra fjorden eller på annen måte gjøres minst mulig synlige fra fjorden. Turbinvannet skal ledes ut i elveløpet. Endelig plassering skal behandles som byggesak.
11. Berge/Bjåstad; ikke anleggsaktivitet februar til juni nær hekkelokaliteter for kongeørn og hønsehauk. Alt. A kan utbygges hvis vannveien legges i tunnel.
12. Jordal; ikke anleggsaktivitet februar til juni nær hekkelokaliteter for kongeørn.
13. Hatlestad; Så langt råd skal det ikke bygges anleggsvei, men benytte helikopter. Ikke rør i dagen, men tunnel.
14. Lidal; Supplerende undersøkelser om biologisk mangfold kreves. ved prosjektering skal det legges frem plan om hvordan ev. konflikter med biologiske verdier skal reduseres. Plan for gjennomføring av tiltak i strandsonen.
15. Romøyri; som for 14. Lidal

Småkrafts kommentarer:

1. Småkraft er takknemlig for at kommunen går inn for alle prosjektene.
2. Ok, forutsatt at det menes alminnelig lavvannføring på årsbasis som skal slippes i de 5 sommermånedene.
3. Ok, så vidt mulig. Dette vil bli grundig behandlet i detaljplanene.
4. Ok, se 3
5. Ok, se 3
6. Ok.
7. Ok, se 3
8. Småkraft ser ikke behovet, men er åpen for en slik undersøkelse.
9. Ok, blir gjort i forbindelse med detaljplanene. Småkraft vektlegger et fortsatt godt samarbeid med kommunen.
10. Se våre kommentarer under pkt 20, strandsoneanalyse. For øvrig får kommunen uttale seg om dette under detaljplanarbeidet og trenger da ikke egen byggesak.
11. Hensyn til hekking vil bli tatt og behandlet i detaljplanene. Utbygging forutsettes etter omsøkte alternativ. Detaljer avgjøres på detaljstadiet.
12. Ok, se 11.
13. Dette behandles under detaljplanene.
14. Ser ikke behovet for supplerende undersøkelser. Øvrige forhold blir behandlet under detaljplanene.
15. Som for 14.

20. Sogndal kommune, strandsoneanalyse, 31. januar 2007

Uttalelse:

Kraftverkene omtales kun kort i analysen.

- Hovedkommentaren her er at turbinhusene legges litt unna sjøen; dvs. utløp litt opp i elva ovenfor 100 meters beltet.
- Synlig del av molo ved Romøyri bør ikke bestå av småfallen tunnelstein, men tre eller mur av stein.

Småkrafts kommentarer:

- Småkraft skjønner kommunens ønske, men vi har følgende kommentarer (også sendt i høringsuttalelse til kommunens revisjon av kommuneplan):

[...]

Jordal kraftverk

Kraftstasjonen er forutsatt plassert ved elva nær utløpet i fjorden.

En flytting av stasjonen til ca 100 m opp i elva medfører et tap på ca 15 m eller 1,1 GWh. Vannveien vil bli ca 100 m kortere og ca 0,6 mill. NOK spares. Marginal utbyggingspris blir ca 0,5 NOK/kWh; dvs. svært billig.

Konklusjon

Småkraft AS mener at kraftstasjonsplasseringene i omsøkte prosjekter er de beste totalt sett; dvs. når både økonomi og miljø er vurdert.

Arealplanen bør derfor ta hensyn til dette.

Når det gjelder plasseringene i Hatlestad og Jordal, kan små justeringer være aktuelle, men ikke så mye som utkastet tilsier. Dette bør imidlertid vurderes under detaljsoknadsfasen.

Molokravet om tre eller mur over vannivå bør ikke være absolutt (det står også bør i utkastet). Det vil bli laget egne planer for moloen(e) som vil bli forelagt og godkjent av NVE / kommunen.

Det er ikke forutsatt flere luftspenn enn i dag. Et alternativ innebærer sågar riving av eksisterende luftspenn.

21. Sogn og Fjordane fylkeskommune, 1. februar 2007

Uttalelse:

- Fylkesutvalet tilrår konsesjon for alle 5 kraftverkene på visse vilkår og støtter Sogndal kommunes uttalelse.
- Berge/Bjåstad; alt A prioriteres.
- Vannslipping på 80 l/s om sommeren i Romøyri.
- Jordal; alt A foretrekkes.

Småkrafts kommentarer:

- Småkraft takker for positivitet innstilling.
- Småkraft er enig.
- Se tidligere kommentarer.
- Småkraft er enig.

[...]

JORDAL:

30. Sognekraft, 1. desember 2005

Uttalelse: Omhandler linje og ønsket om samlet plan.

Småkrafts kommentarer: Samlet vurdering er utført og Sognekraft har overtatt linjesøknaden.

31. Statens vegvesen, 21. desember 2005

Uttalelse: Ingen konflikt med riks- eller fylkesvei.

Småkrafts kommentarer: Ingen.

Småkraft AS konkluderende kommentarer

Småkraft anser at fordelene ved en utbygging klart overstiger ulempene;

- Bidrag til energiforsyningen lokalt og nasjonalt.
- Sikrer bosetting, kommunale inntekter, lokal næringsutvikling og vedlikehold av bebyggelse og kulturlandskap. En Mastergradsoppgave ved Ås tilsier at lokal verdiskapning i dette tilfellet utgjør ca 250 mill. NOK.

- Akseptable miljømessige inngrep. Kun 5 av ca 40 elver ved Fjærlandsfjorden berøres (se vedlagte brosjyre).
- Nærmere 25 km med eksisterende 22 kV linjer langs fjorden rives.”

Tilleggsutredninger og justering av søknaden

Småkraft AS har i brev av 27.02.2008 søkt om å få øke slukeevnen i kraftverket fra 150 % av middelvannføringen til 200 % av middelvannføringen:

”Bakgrunn

Søknad for bygging av Jordal kraftverk vart sendt på høyring frå NVE 23.09.2005. Prosjektet vart omsøkt som alt. A og alt. B, der alt. A hadde inntak på kote 270 og alt. B på kote 200. Begge alternativa hadde kraftstasjonsplassering på kote 5.

Småkraft ønskjer å auke slukeevna i frå 150 % til 200 % av Qmiddel for prosjektet.

Vi foreslår i ”nytt alternativ” å sleppe ei heilårig minstevassføring på 120 l/s. I det konsesjonssøkte alternativet var det ikkje foreslått minstevassføring som avbøtande tiltak i vinterperioden. Hydrologisk underlag ligg i vedlegg 1. der det er teke utgangspunkt i alt. A.

Både miljøundersøkinga og høyringsrunden viser at prosjektet har små negative konsekvensar for naturmiljø. Å auke slukeevna frå 150 % til 200 % vil gje færre dagar overløp i Jordalselvi. Samstundes vil ei heilårig minstevassføring på 120 l/s sikre at det renn vatn i Jordalselvi heile året. Vi meiner endringane for naturmiljø er små for nytt alternativ i forhold til opphavleg prosjekt.

Alternativ A;

		Konsesjonssøkt	Nytt alternativ
Inntak	moh	270	270
Utløpskote	moh	5	5
Lengde	m	1770	1770
Diameter	m	1,0	1,0
Minstevassføring			
1.juni 30.sept	m ³ /s	0,12	0,12
1.okt -30. mai	m ³ /s	0,0	0,12
Slukeevne		150 %	200 %
Max	m ³ /s	2,18	2,90
min	m ³ /s	0,11	0,12
Total produksjon	GWh	20,1	19,9
Installert effekt	MW	4,8	6,0
Utbygg.kost i mill.kr		32,8/39,7*	39,7*
Utbygg.pris, kr/kWh		1,63/1,98*	2,00*

*Oppdaterte 2008 kostnader, sjå vedlegg 2

Alternativ B;

		Konsesjonssøkt	Nytt alternativ
Inntak	moh	200	200
Utløpskote	moh	5	5
Lengde	m	1120	1120
Diameter	m	1,0	1,0
Minstevassføring			
1.juni 30.sept	m ³ /s	0,12	0,12
1.okt -30. mai	m ³ /s	0,0	0,12
Slukeevne		150 %	200 %
Max	m ³ /s	2,21	2,96
min	m ³ /s	0,11	0,12
Total produksjon	GWh	15,0	14,8
Installert effekt	MW	3,6	4,5
Utbygg.kost i mill.kr		25,1/31,5*	31,5*
Utbygg.pris, kr/kWh		1,67/2,1*	2,13*

*Oppdaterte 2008 kostnader, sjå vedlegg 2"

Norges vassdrags- og energidirektorats (NVEs) merknader

Om søkeren

Småkraft AS er et produksjonsselskap som ble etablert i 2002. Det eies av fem selskaper i Statkraftalliansen; Skagerak Energi AS, Trondheim Energiverk AS, Agder Energi AS, BKK AS og Statkraft SF. Småkraft AS er etablert for å finansiere og bygge ut små kraftverk inntil 10 MW sammen med grunneierne. Grunneierne vil beholde eiendomsretten til fallet.

Om søknaden

Det er søkt om tillatelse etter vannressursloven § 8 til å bygge Jordal kraftverk i Jordalselvi, Sogndal kommune i Sogn og Fjordane. Kraftverket vil etter hovedalternativet utnytte et fall på 270 m og gi en årlig produksjon på ca. 20 GWh. Det er i søknaden foreslått å slippe minstevannføring tilsvarende beregnet alminnelig lavvannføring på 120 l/s om sommeren. Søker har i etterkant endret dette til å gjelde for hele året.

Det er inngått avtale mellom grunneierne og Småkraft AS om utbygging og drift av kraftverket. Formålet med utbyggingen er å styrke det lokale næringsgrunnlaget, samt å bidra til økt kraftproduksjon nasjonalt.

Beskrivelse av området

Jordalselvi ligger på vestsiden av Fjærlandsfjorden og har utløp i fjorden ved grenda Jordal, ca. 10 km fra tettstedet Mundal.

Fjærlandsfjorden er langstrakt og går i nordøst-sørøst retning. Den er omgitt av høye fjell som stuper bratt ned i fjorden og gir landskapet et mektig inntrykk. Rundt hele fjorden er det elver og bekker som renner ned fra fjellene og inn i fjorden. Mange av dem er viktige landskapselement.

Rundt Jordalsdalen er det også bratte fjell. Nedbørfeltets høyeste punkt er Melsnipa og Grøndalssnipa på henholdsvis 1591 og 1509 moh. Flere områder i nedbørfeltet har permanent snødekke.

Jordalsdalen er en vid U-dal, men i overgangen mot fjorden har elva gravd seg ned i en V-form. Det er store løsmasseavsetninger i nedre del av dalen. Ved inntaksplasseringen for det omsøkte alternativ A har det nylig gått et større ras som preger dette området i stor grad.

Jordalselvi har utspring i Jordalsvatnet, og herfra går Jordalsdalen jevnt bratt ned til fjorden. Det er flere mindre fosser i elva, men elva renner også stedvis rolig spesielt i midtre del av Jordalsdalen. Substratet i elvebunnen varierer mellom mindre stein, blokker og bart fjell. Fra det planlagte inntaket til utløpet i fjorden renner elva relativt stri. Rett før utløpet i fjorden deler elva seg i flere mindre løp. Elveløpet preges av berg og blokkstrukturer. Jordalselva utgjør et viktig landskapselement i selve dalen, men er ikke fremtredende fra fjorden selv om den kan ses fra enkelte strekninger.

Nedbørfeltet strekker seg fra fjord til høyfjell, og passerer vegetasjonstyper fra den sør-boreale til den alpine. Til tross for at det er relativt hard berggrunn med sure bergarter, er det forholdsvis frodig vegetasjon i den sørvendte delen av dalen. Det er ikke registrert fossesprutsoner/fosseenger av betydning. Potensialet for funn av rødtearter er antatt å være liten.

De nederste deler av nedbørfeltet preges av dyrket mark helt ned til flomålet. Det er flere storvokste granplantefelt i dalen som strekker seg helt ned til fjorden.

Pattedyrfaunaen i området er typisk for regionen. Det er forekomst av oter nede ved sjøen, og hjort er en viktig art i hele prosjektområdet. Det er videre registrert reir av kongeørn i prosjektområdet, og det er godt terreng for lirype og fjellrype. Fossefall finnes også i området.

Det er noe ørret i øvre del av Jordalselva oppstrøms planlagt inntak, og det er observert sjørørret i nedre del av elva der anadrom strekning antas å være 50-100 m. Elva er likevel ikke antatt å ha stor betydning for fisk.

Det er ingen registrerte automatisk fredete kulturminner i området rundt Jordalselvi, men 15 registrerte kulturminner fra nyere tid i form av hus og ruiner. Det er flere gamle støler i nedbørfeltet og ved fjorden ligger flere gamle naust. Det er ikke registrert typeområder for kulturlandskap innenfor de aktuelle områdene.

Av landbruksaktiviteter er det gårdsbruk ved Jordal med innmark i de nedre deler av nedbørfeltet ned mot sjøen. Det er også et dyrket areal ved Heimastølen. Deler av arealene brukes til sauebeite. Det er plantet skog i området og det foregår hogst til eget bruk.

De viktigste brukerinteressene er knyttet til friluftsliv og reiseliv. Det går en skogsbilvei opp til Heimastølen og en tursti herfra til Kjosane på kote 400. Denne turen går i nærheten av Jordalselvi og brukes relativt mye. Det er etablert trimposter i området og det er mye benyttet til bær og soppturer om høsten. Grunneierne jakter hjort i området og Jordalsdalen er innfallsport til rypeterreng for jakt.

Fjærland er et viktig område for fjordturisme hvor landskapet spiller en vesentlig rolle for de mange turistbåtene på fjorden. Det leies ut hytter i Jordalsdalen til turister i sommerhalvåret som også bruker dalen i friluftssammenheng.

Eksisterende inngrep i vassdraget

Øvre del av nedbørfeltet er overført til Mel kraftverk, med tre inntak og tilhørende tunneler, i forbindelse med utbyggingen av Vetlefjordvassdraget. Jordalsvatnet er i den forbindelse regulert med 23,5 meter. Det er i dag ingen vassdragstekniske inngrep i nedre del av vassdraget.

Det går en offentlig bilvei langs fjorden fra Fjærland til Jordal og videre til Raudboti. Veien krysser Jordalselvi ved kote 40, ca. 250 m fra fjorden. Fra Jordal går det en ca. 2 km lang traktorvei langs elva og opp til Heimastølen. Det går videre en kraftlinje fra Jordal til Raudboti, som derfra krysser fjorden over til Lidal.

Det er ett gårdsbruk i Jordal med en fastboende.

Teknisk plan

Det er fremlagt to alternative utbyggingsløsninger der alternativ A har inntak på kote 270, mens alternativ B har inntak på kote 200. Teknisk utførelse er ellers tilnærmet lik. Søkers hovedalternativ er alternativ A.

Reguleringer og overføringer

Bygging av Jordal kraftverk medfører ingen reguleringer eller overføringer.

Inntak

Det er planlagt inntak ved kote 270 (kote 200 for alt. B). Inntaket vil bestå av gravitasjonsdam i betong med ca 6 m høyde og 30 m bredde.

Vannvei

Rørgata er planlagt nedgravd på hele strekningen for begge alternativene. Tilløpsrøret vil få en lengde på 1770 m (1120 for alt. B) og en diameter på 1,0 m. På store deler av strekningen vil rørgata legges i eller langs eksisterende traktorvei.

Kraftstasjon

Kraftstasjonen er planlagt i dagen på kote 5 nær elveutløpet og vil få en grunnflate på 60 m². Kraftverket er planlagt med utløp i fjorden. I følge de konsesjonssøkte alternativene skal det installeres en peltonturbin med en effekt på 4,8 MW (3,6 MW for alt. B). Kraftverket er planlagt med en maksimal slukeevne på 2,18 m³/s (2,21 m³/s for alt. B), og minste slukeevne på 0,11 m³/s for begge alternativer. Til sammenlikning er middelvannføringen beregnet til 1,45 m³/s og alminnelig lavvannføring oppgis å være 0,12 m³/s, slik at maksimal slukeevne tilsvarer om lag 150 % av middelvannføringen.

Søker har i brev av 27.02.2008 søkt om å øke slukeevnen til 200 % av middelvannføringen. Det søkes da om å oppjustere installasjonen til 6,0 MW (4,5 for alt. B) og maksimal slukeevne til 2,90 m³/s (2,96 m³/s for alt. B). Minste slukeevne er da satt til 0,12 m³/s.

Elektriske anlegg

Kraftverket vil bli installert med en generator med ytelse 5,5 MVA (4,2 MVA for alt. B) og en spenning på 6 kV. Transformatoren er planlagt med samme ytelse og en omsetning på 22 kV.

I følge søknaden er kraften planlagt ført i en 0,8 km lang ny 22 kV luftlinje fra kraftstasjonen til ny trafostasjon på Raudboti. Tiltakshaver har i etterkant lagt frem nye planer. Alle eksisterende luftlinjer

langs fjorden skal fjernes, og nye linjer skal legges som jord- eller sjøkabler. Det er planlagt ny transformatorstasjon lokalisert i Lidal, og kraften vil føres i 22 kV sjøkabel fra Jordal og over fjorden til Lidal. Her vil kraften fra de fem omsøkte kraftverkene transformeres opp til 132 kV for så å føres over til Leikanger gjennom Grindsdalen.

Det er Sognekraft AS som er områdekonsesjonær. Eksisterende ledningsnett har for liten kapasitet for innmating av kraften fra de fem planlagte kraftverkene. I tillegg til konsesjonssøknadene for kraftverkene i Fjærland er det derfor sendt egen søknad om bygging av ny felles kraftlinje. Det vises til eget vedtak for denne linjen.

Veier

Fra eksisterende vei langs Fjærlandfjorden er det planlagt å lage en ny, permanent vei på 250 m langs rørtraseen ned til kraftstasjonen. Eksisterende traktorvei er tenkt brukt for legging av rør opp til inntaket.

Massetak og deponi

Overskuddsmasser fra nedgravd rørtrasé er forutsatt benyttet til bygging av veien til kraftstasjonen. Eventuelle overskuddsmasser vil bli plassert i eksisterende sand/grustak i nærheten.

For masser til omfylling rundt tilløpsrøret er det planlagt å benytte lokale massetak.

Hydrologiske virkninger

Jordal kraftverk vil utnytte et felt på totalt 15,9 km² (17,1 km² for alt. B). Middelvannføringen ved inntaket er 1,45 m³/s (1,48 m³/s for alt. B) og alminnelig lavvannføring er beregnet til 0,12 m³/s for begge alternativene.

Kraftstasjonen var opprinnelig planlagt med en maksimal slukeevne på 2,18 m³/s (2,21 m³/s for alt. B) noe som tilsvarer rundt 150 % av middelvannføringen. Det søkes nå om å oppjustere slukeevnen til 2,90 m³/s (2,96 m³/s for alt. B), noe som tilsvarer 200 % av middelvannføringen. Minste slukeevne er 0,11/0,12 m³/s. Det er planlagt en minstevannføring tilsvarende alminnelig lavvannføring på 0,12 m³/s om sommeren, eller hele året dersom slukeevnen kan økes til 200 % av middelvannføringen.

Som representativ stasjon er 71.5 Feios benyttet. Nedbørfeltet til Feios er 75 km², det er noe større enn for det planlagte kraftverket (17,1 km²). Feios ligger i et område med mindre nedbør/avrenning (54 l/s / km²) enn planområdet (ca. 87 l/s / km²). Som i Feios, ligger det noen breer også i de øvre delene av Jordalselvi som er tenkt utnyttet i Jordal kraftverk. Også ellers er feltene relativt like. Alminnelig lavvannføring er beregnet til 0,12 m³/s eller ca. 7 l/s km². Beregninger med programmet LAVVANN og lavvannsanalyser av data fra Feios harmonerer rimelig godt.

Det er ellers mye snaufjell og skog i dalen. Det er stor variasjon i avrenning mellom sommer- og vintersesong, med høyest vannføring i perioden mai-august og lavest vannføring i perioden desember-mars. Hyppige flommer kan likevel forekomme hele året.

En utbygging etter de forelagte planene med slukeevne lik 150 % av middelvannføringen vil medføre at ca. 65 % av tilsiget blir fraført den berørte elvestrekningen, mens 35 % vil renne forbi inntaket i form av overløp over dammen, minstevannføring og ved vannføringer mindre enn minste slukeevne slik at kraftverket må stoppe. I følge varighetskurven som følger søknaden vil det i sommerhalvåret gå overløp over inntaksdammen i overkant av 40 % av tiden, mens det om vinteren bare vil være overløp i ca. 7 % av tiden.

Hvis slukeevnen økes til 200 % av middelvannføringen vil om lag 74 % av tilsiget bli fraført den berørte elvestrekningen, mens resten vil slippes forbi inntaket. Hovedforskjellen mellom alternativene er at ved å øke slukeevnen blir det færre dager med overløp og reduserte flomtopper i vassdraget. Vannføringen i vassdraget blir da i større grad jevnt lav og naturlig variasjon i vassdraget reduseres.

Når vannføringen ligger innenfor turbinens slukeevne, vil det kun være minstevannføring som slippes forbi inntaket. Videre vil restfeltet, som er beregnet til $2,2 \text{ km}^2$ (1,0 for alt. B) bidra med en restvannføring på utbyggingsstrekningen på rundt $0,1 \text{ m}^3/\text{s}$ for alt. A og $0,04 \text{ m}^3/\text{s}$ for alt. B på årsbasis målt ved utløpet i fjorden. Dette vil i hovedsak komme i perioder med mye nedbør og tilsig.

Produksjon og kostnader

Jordal kraftverk vil etter de først omsøkte planene få en årlig produksjon på omkring 20,1 GWh for alternativ A og 15,0 GWh for alternativ B. Utbyggingsprisen er beregnet til 1,98 kr/kWh (A) og 2.1 kr/kWh (B) til en total kostnad på henholdsvis 39.7 mill.kr og 31.5 mill.kr. Det er her iberegnet slipp av minstevannføring på 120 l/s om sommeren.

Ved å øke slukeevnen til 200 % av middelvannføringen vil årsproduksjonen blir på 19.9 GWh for alternativ A og 15.8 GWh for alternativ B. Utbyggingsprisen er da beregnet til 2,00 kr/kWh (A) og 2.13 kr/kWh (B) med samme total kostnader som ovenfor. Det er her iberegnet slipp av minstevannføring på 120 l/s hele året. Alle kostnader er oppgitt med prisnivå for 2008.

Kostnadene inkluderer ny felles kraftlinje ut fra Fjærland som skal deles mellom de fem kraftverksprosjektene. Disse kostnadene er imidlertid usikre da de avhenger av løsningsalternativ og at alle kraftverkene som er omsøkt får konsesjon.

NVE har kontrollert de fremlagte beregningene over produksjon og kostnader. Vi har ikke fått vesentlige avvik i forhold til Småkrafts beregninger. Det vil likevel være søkers ansvar å vurdere den bedriftsøkonomiske lønnsomheten i prosjektet.

Arealbruk og eiendomsforhold

Midlertidig arealbehov vil være om lag 26,5 dekar for alternativ A med vannvei fra kote 270 og 16,8 dekar for alternativ B med vannvei fra kote 200. Permanent behov for grunn vil være ca. 2,9 dekar (3,6 for alternativ B) til atkomstveier, inntaksbasseng, damsted med lukehus og kraftstasjon. Det er behov for større damsted og inntaksbasseng for alternativ B, dermed større arealbehov.

Fall- og grunneierrettighetene i prosjektet er privat eid. Småkraft og grunneierne har inngått avtale om et samarbeid om utbygging og drift av kraftverket.

Forholdet til offentlige planer

Kommuneplan

Prosjektområdet er i kommunens areaplan berørt av flere bestemmelser. Hoveddelen av prosjektområdet er plassert i LNF-område, men selve Jordal er imidlertid delt inn i tre soner (HU1, HP1 og BS1) der det tillates begrenset bygging av noen hytter og hus.

Kommunen har videre egne regler for strandsonen og nylig vedtatt er det er ikke tillatt å føre annen bebyggelse enn båtnaust og lignende nærmere enn 50 meter fra flomålet. Dersom det gis tillatelse til Jordal kraftverk må forhold til kommunens arealplandel avklares direkte med Sogndal kommune.

Samlet plan (SP)

Omsøkte prosjekt ble sendt inn for behandling i Samlet plan i juni 2004. Fylkesmannen i Sogn og Fjordane og NVE mente at prosjektet kunne gis unntak fra Samlet plan. Direktoratet for naturforvaltning ville se dette prosjektet i sammenheng med de andre prosjektene ved Fjærlandsfjorden og saken ble liggende der i påvente av en avklaring om heving av nedre grense for behandling i Samlet plan. Vedtak om å flytte grensen for behandling i Samlet plan fra 5 MW til 10 MW ble fattet i stortinget 18.02.2005. Omsøkte prosjekt er under gjeldende grense, og dermed fritatt for behandling i Samlet plan.

Verneplan for vassdrag

Vassdraget inngår ikke blant de vassdrag som er vernet.

Inngrepsfrie naturområder (INON)

Tiltaket vil ikke medføre reduksjon av innrepsfrie naturområder for noen av alternativene.

Nasjonale laksevassdrag

Vassdraget inngår ikke blant de nasjonale laksevassdragene.

Høring og distriktsbehandling

Søknaden har vært behandlet etter reglene i kap. 3 i vannressursloven. Den er kunngjort og lagt ut til offentlig gjennomsyn. I tillegg har søknaden vært sendt lokale myndigheter og interesseorganisasjoner, samt berørte parter for uttalelse. I forbindelse med høringen av de fem kraftverkene arrangerte NVE et offentlig folkemøte i Fjærland der NVE og representanter fra kraftselskapet var til stedet og orienterte om prosjektet og saksbehandlingen. NVE har videre vært på befaring i området sammen med representanter fra søker, Sogndal og Leikanger kommune, Fylkesmannen, fylkeskommunen, Sognekraft, Sogn- og Fjordane turlag, Naturvernforbundet i Sogn og Fjordane og grunneierne.

Flere av høringspartene har valgt å kommentere alle de fem kraftverkene samlet ved å se på helheten langs fjorden og den samlede belastningen. I det følgende gis et kort sammendrag av høringsuttalelsene som gjelder Jordal kraftverk. Høringsuttalelsene som dreier seg om en samlet vurdering av alle søknadene er behandlet i eget notat.

Uttalelser til søknaden

Sogndal kommune vedtok i formannskapet 15.12.2005 at det var ønskelig å få utarbeidet en samlet plan for vassdrag som er aktuelle å bygge ut i Fjærland før NVE behandler søknaden videre. Kommunen uttalte spesielt for Jordal kraftverk at konsekvensene for landskap, turisme og friluftsliv vil være begrenset, men at redusert vannføring kan gi redusert opplevelsesverdi for de som ferdes langs elva. Kommunen mener videre at temaet biologisk mangfold ikke er behandlet tilfredsstillende i søknaden.

I sitt vedtak av 18.12.2006 for samla vurdering av småkraftverk i Fjærland går kommunen inn for en utbygging av alle de omsøkte kraftverkene, inkludert Jordal, på visse vilkår. Generelt for alle kraftverkene er at det må settes krav om minstevannføring tilsvarende alminnelig lavvannføring om sommeren. Videre må ikke veger eller rørgater komme i konflikt med turstier, og turstiene må ordnes til igjen etter anleggsarbeidet. Permanente veger og inntaksarrangement må anlegges slik at de blir minst mulig synlige terrenginngrep. Støynivået fra kraftstasjonene skal være innenfor veiledende grenser. Kantvegetasjon langs vassdragene må ivaretas og generelt må tiltakene gjennomføres så

skånsomt som mulig med god terrengtilpasning og istandsetting så raskt som mulig. I følge kommunen må det utarbeides en rapport som viser mulige negative konsekvenser utbyggingene vil ha for fossefall, og ev for vintererle. Rapporten skal også fremme avbøtende tiltak. Plassering av kraftstasjonene skal, i følge kommunen, flyttes opp fra fjorden med utløp i elveleiet. Endelig plassering vil bli behandlet som byggesak i kommunen. For Jordal anbefales det at det gis konsesjon etter alternativ A, men at anleggsaktivitet og liknende ikke må skje i perioden februar til juni i nærheten av hekkelokaliteter for kongeørn.

Fylkesmannen i Sogn og Fjordane mener en utbygging av Jordal kraftverk er akseptabel under visse forutsetninger, men mener det er nødvendig med supplerende undersøkelser på spesielt ferskvannsbibliologi. Det påpekes videre at Jordalsdalen blir benyttet til turområde og at redusert vannføring vil redusere opplevelsesverdien for de som ferdes langs elva. Det forutsettes at det slippes en minstevannføring om sommeren minimum tilsvarende alminnelig lavvannføring. Med tanke på opplevelsesverdien mener fylkesmannen at alternativ B er bedre enn alternativ A da det berører en kortere elvestrekning. Det forutsettes videre at anleggsaktiviteten ikke skjer i februar til juni i nærheten av hekkelokaliteter for kongeørn. Fylkesmannen påpeker videre at det er ørret i vassdraget, men at det sannsynligvis er svært lite fisk på grunn av grovt substrat og bratt terreng, og at tiltaket vil medføre små konsekvenser for fisk og fiske. Fylkesmannen forutsetter videre at det legges stor vekt på støydempende tiltak knyttet til kraftstasjonen da vannflata kan bære støyen langt utover fjorden.

Sogn og Fjordane fylkeskommune behandlet de fem kraftverkssøknadene i Fjærland i fylkesutvalget 01.02.06. Fylkeskommunen stiller seg bak Sogndal kommunes vedtak om å utsette saksbehandlingen av de fem planlagte kraftverkene inntil en samlet vurdering av aktuelle konsekvenser foreligger. De er enig med kommunen om at det er viktig å få en samlet vurdering av hvilke prosjekt som kan være aktuelle for utbygging i hele Fjærlandsbygda i sammenheng med aktuelle nettløsninger.

I sitt vedtak av 31.01.2007 tilrår fylkeskommunen at det blir gitt konsesjon til Jordal kraftverk, men støtter de krav som er fremsatt av Sogndal kommune. Fylkeskommunen vil prioritere alternativ A med inntak på kote 270 fremfor alternativ B med inntak på kote 200. Det påpekes videre at søker er pliktig å melde ifra dersom automatisk fredete kulturminner avdekkes under arbeidet.

Den Norske Turistforening (DNT) mener at alle de fem omsøkte kraftverkene har til dels stor konflikt med friluftsliv, naturmiljø og landskap. De oppfordrer NVE til å avvente saksbehandling av småkraftsøknader inntil fylkesvise planer for småkraftverk er på plass og at alle prosjektene i Fjærlandsområdet må ses i sammenheng. Når det gjelder utbygging av Jordal kraftverk mener DNT at dette kan aksepteres under forutsetning av avbøtende tiltak som økt minstevannføring, ikke permanent anleggsvei og flytting av inntak lengre ned.

Norges Naturvernforbund går imot utbygging av de fem kraftverkene og viser blant annet til manglende fylkesvise planer for småkraftverk som sin begrunnelse. De har ikke kommentert utbygging av Jordal kraftverk spesielt.

Naturvernforbundet i Sogn og Fjordane har sendt en samlet uttalelse for de fem kraftverkene. De mener utredningene er for dårlige og at det ikke foreligger et godt nok grunnlag til å gi konsesjon. De mener at alle prosjektene må få avslag. Når det gjelder Jordal kraftverk mener Naturvernforbundet at dette prosjektet isolert sett vil ha moderate skader.

Sogn og Fjordane Turlag er generelt kritiske til utbygging i et området som Fjærlandsfjorden, men aksepterer også noe utbygging dersom skadevirkningene er små. Når det gjelder Jordal kraftverk påpeker turlaget at dette er et av de mest familievennlige og fremkommelige friluftsområdene i Fjærland, og at det er uheldig med inngrep som går for langt innover i dalen. De mener derfor at

alternativ A er uheldig, og ønsker en redusert utbygging etter alternativ B med inntak på kote 165 nedstrøms et bredt parti i elva. Inntaksdammen må kamufleres best mulig.

NJFF- Sogn og Fjordane anbefaler at det ikke gis konsesjon til Jordal kraftverk da det er anadrom strekning i nedre del av elva. Reduksjon i vannføring i disse delene av vassdraget vil medføre endringer i elva som er av betydning for produksjon av anadrom fisk på strekningen. Det bør gjøres grundigere utredninger med tanke på anadrom fiskeproduksjon og biologisk mangfold i elva. NJFF uttaler at de ikke har tilstrekkelig grunnlag for å vurdere virkninger for viltet i området. De påpeker likevel at viltet vil bli forstyrret i anleggsperioden.

Fjærland Bondelag stiller seg positive til utbygging av de 5 omsøkte kraftverkene i Fjærland. De uttaler at utbyggingen vil bidra til å opprettholde et levedyktig og mangfoldig landbruk for de involverte gårdsbrukene. De påpeker at de aktuelle vassdragene er lite synlige fra fjorden, og at de dermed ikke vil forringe naturopplevelsen på fjorden for turister. Bondelaget mener det er god næringsutvikling ved at fallrettighetene fortsatt eies av grunneierne, men leies ut til Småkraft AS. Videre ser bondelaget verdien i at kommuneøkonomien blir styrket gjennom skatteinntekter fra kraftverkene. I anleggsperioden vil det bli behov for lokal arbeidskraft, noe som vil gi ny positiv aktivitet i bygda. Det settes som en forutsetning at utbyggingene blir gjort på en skånsom måte inkludert de avbøtende tiltakene som er foreslått i konsesjonssøknaden.

Bygdautvalet i Fjærland er positive til at det gis konsesjon til alle kraftverksprosjektene på visse betingelser. Grunnet dominerende lokal eierskap til fallrettighetene vil utbyggingen gi et positivt bidrag til næringslivet i bygda. De mener at det bør utarbeides en samla vurdering av alt vannkraftpotensiale i Fjærland, før kraftledningen kan bygges.

Fjærland Reiselivslag er positive til utbygging av de 5 omsøkte kraftverkene i Fjærland på visse betingelser. De påpeker at Fjærlandsfjorden blir sett på som en av de vakreste fjordene våre, og etter at Geirangerfjorden og Nærøyfjorden ble plassert på UNESCOs verdensarvliste er interessen for norske fjorder økt ytterligere. Tekniske inngrep må derfor gjennomføres så skånsomt som mulig. Reiselivslaget mener at det bør settes en minstevannføring i elvene som kan revideres hvert femte år for å justere nødvendig vannslipp. Videre må kraftstasjoner og veger utformes slik at de forsterker naturkvalitetene. Reiselivslaget mener at Småkraft må inngå drøftinger med Bygdautval, reiselivslag og grunneierne ved de ulike vassdragene for gjennomføring av tiltak som kan skape ny næringsvirksomhet der. Tiltak som er aktuelle er kaier, badeplasser og utsetting av aure. Det er også ønskelig at utbygger gjennomfører tiltak som er direkte til nytte for Fjærlandssamfunnet.

Sognefjord Reiseliv BA er destinasjonsselskapet for reiselivet i Balestrand, Vik, Leikanger og Fjærland. De går ikke imot utbygging av de fem kraftverkene, men en eventuell konsesjon må gis på nærmere angitte betingelser. Det kreves at Fjærlandsfjorden må bevares på best mulig måte. Minstevannføringsslipp må være så stor at elvene som i dag er synlige fra fjorden fortsatt vil se naturlige ut. Perioden for minstevannføring må være i perioden fra 1.5 til 30.9. Videre må kraftstasjon og rørgater utformes slik at de faller naturlig inn i eksisterende naturlandskap og bebyggelse. Anleggsperioden må være mellom 1. oktober og 1. mai. Ny næring langs fjorden må ikke skje på bekostning av eksisterende reiselivsnæring.

Fjærland Senterparti er positive til at det gis konsesjon til de fem kraftverkene og har ellers ingen merknader til disse planene.

Eline Orheim leder kulturlandskapsprosjektet "Spons ein sau" i Fjærland, og mener at en eventuell konsesjon til de fem kraftverkene må gis på nærmere gitte betingelser. Orheim er opptatt av at natur- og kulturkvalitetene langs fjorden ikke skal bli forringet av kraftutbygging. Hun mener at det bør

stilles krav om at utbygger samarbeider med Bygdautvalet og Reiselivslaget i detaljplanleggingen, slik at utbyggingen blir lokalt tilpasset. Tekniske inngrep må skje på en bærekraftig og fremtidsrettet måte og støyskjermingstiltak må vurderes ved plassering og utforming av kraftstasjonene, i følge Orheim.

Inge Rauboti og Johannes Rauboti har vokst opp i Rauboti og hevder å ha god kjennskap til de lokale forholdene i utbyggingsområdene. De er positive til at det gis konsesjon til de fem kraftverkene.

Fallrettighetshaverne har sendt en uttalelse til fordel for utbygging av de fem småkraftprosjektene rundt Fjærland. For Jordal påpekes det at det planlagte kraftverket ikke vil berøre inngrepsfrie områder. Det vises til at vegen til Jordal er bygd langs fjorden, men at denne i dag knapt er synlig og at vegetasjonen i området gror igjen på kort tid. De mener elva ligger slik til at rørtraseen vil være lite synlig fra fjorden. Veggen til Heimastølen er mye brukt av de som ferdes i Jordalsdalen, og elva er synlig noen få steder fra veien. Det er forutsatt minstevannføring slik at det fremdeles vil være vann i Jordalsevi etter utbygging. Det legges vekt på at området bærer preg av menneskelig aktivitet over lang tid.

Samlet plan for Fjærland

På bakgrunn av kravene i flere av høringsuttalelsene om en samlet vurdering av småkraftverk i Fjærland, ble det utarbeidet en rapport av Luster Energiverk AS i samarbeid med administrasjonen i Sogndal kommune. Rapporten tar for seg potensielle utbyggingsprosjekter i Fjærland og konfliktgraden til disse. Her er 17 mulige prosjekter presentert med en samlet installasjon på ca. 65 MW og et produksjonspotensialet på totalt ca. 230 GWh. Flere av disse er ikke realistiske i nær fremtid enten av økonomiske eller av miljømessige grunner. De fleste av disse prosjektene ligger i indre Fjærland, og med unntak av de 5 omsøkte kraftverkene er det bare ett prosjekt som ligger ved selve Fjærlandsfjorden. Foruten de 5 omsøkte kraftverkene er det tre andre prosjekter som er ansett som realistiske innen nær tid; Mundalselvi, Horpedalselvi og Tverrdalselvi. Til sammen vil disse åtte prosjektene totalt ha en årlig middelproduksjon på over 160 GWh og en installasjon på ca 44 MW.

NVE har videre fått opplyst at det jobbes konkret med flere konsesjonssøknader for prosjekter i indre Fjærland som vil bli sendt inn så snart konsesjonen for den nye kraftlinjen er avklart og nettkapasiteten er løst. Potensialet for verdiskapning i Fjærland i forbindelse med vannkraft er således betydelig.

Rapporten om en samlet vurdering av småkraftverk i Fjærland var ute på høring høsten 2006. Rapporten og uttalelsene til denne inngår som en del av NVEs beslutningsgrunnlag ved konsesjonsbehandlingen av de fem omsøkte småkraftverkene i Fjærland inkludert Jordal kraftverk.

Dette er beskrevet nærmere i NVEs notat ” Samlet vurdering av 5 kraftverk i Fjærlandsfjorden”

Tiltakets virkninger - Fordeler og skader/ulempes

Nedenfor er det gitt en oversikt over hva NVE anser som de viktigste fordelene og skader/ulempes ved bygging av Jordal kraftverk:

Fordeler

En utbygging etter de omsøkte planene vil gi inntil ca.15-20 GWh årlig i ny produksjon avhengig av alternativ. Utbyggingen vil videre gi økt næringsgrunnlag for de grunneierne som er med i prosjektet og bidra til opprettholdelse av lokal bosetting og ivaretagelse av kulturmiljøet.

Ulemper

Tiltaket innebærer fysiske inngrep i et område med utpreget landskaps-, natur- og kulturmiljøverdier. Tiltaket vil videre medføre sterkt redusert vannføring i Jordalselva på utbyggingsstrekningen. En utbygging som omsøkt vil også berøre anadrom strekning nederst i elva.

Alternativer

Søknad om konsesjon for Jordal kraftverk foreligger nå med to hovedalternativer (A og B) med forslag til slukeevner og minstevannføringsslipp som beskrevet over. Her følger en skjematisk oppsummering:

		Alt. A 150	Alt. A 200	Alt. B 150	Alt. B 200
Inntak	moh	270	270	200	200
Utløpskote	moh	5	5	5	5
Rør lengde	m	1770	1770	1120	1120
Rør diameter	m	1,0	1,0	1,0	1,0
Minstevassføring					
1.juni 30.sept	m ³ /s	0,12	0,12	0,12	0,12
1.okt -30. mai	m ³ /s	0,0	0,12	0,0	0,12
Slukeevne					
		150 %	200 %	150 %	200 %
Max	m ³ /s	2,18	2,90	2,21	2,96
min	m ³ /s	0,11	0,12	0,11	0,12
Total produksjon	GWh	20,1	19,9	15,0	14,8
Installert effekt	MW	4,8	6,0	3,6	4,5
Utbygg.kost i mill.kr		32,8/39,7*	39,7*	25,1/31,5*	31,5*
Utbygg.pris, kr/kWh		1,63/1,98*	2,00*	1,67/2,1*	2,13*

*2008 priser

NVEs vurdering

Småkraft AS har søkt om tillatelse til utbygging av Jordalselva mellom kote 270/200 og kote 5. Hele utbyggingsstrekningen ligger på de involverte grunneierens eiendom.

Fjærland Bondelag, Fjærland senterparti, samt Inge og Johannes Raudboti er positiv til en utbygging av Jordal kraftverk. Bygdeutvalget i Fjærland, Fjærland reiselivslag og Elina Orheim er positive til en utbygging, men på visse vilkår. Sogndal kommune og Sogn og fjordane fylkeskommune går inn for en utbygging av Jordal kraftverk etter alternativ A på visse vilkår. Fylkesmannen i Sogn og Fjordane, Den Norske Turistforening og Sognefjord Reiseliv BA aksepterer en utbygging under visse forutsetninger. Sogn og Fjordane Turlag går imot en utbygging etter alternativ A, men kan akseptere en redusert utbygging etter alternativ B. Norges Naturvernforbund og NJFF-Sogn og Fjordane går i mot en utbygging av Jordal kraftverk. Naturvernforbundet i Sogn og Fjordane mener prosjektet bør få avslag, men at det isolert sett har moderate skadevirkninger.

Landskap

Fjærlandsområdet som helhet omgis av mektig natur. Kombinasjonen av fjord, høye fjell og gamle kulturmiljøer gir landskapet generelt et spesielt særpreg.

Når det gjelder Jordalselva som landskapselement er ikke denne spesielt eksponert fra Fjærlandsfjorden. Nedre del av elva kan ses fra fjorden, men er etter NVEs syn ikke et fremtredende landskapselement. Nabovassdrag som for eksempel Teigaelvi sør for Jordal har større betydning som landskapselement og dermed opplevelseskvaliteten i Fjærlandsfjorden. Jordalselva har likevel en viss landskapsmessig verdi for de som ferdes langs veien opp til Heimastølen der elva er synlig fra noen partier av veien. Elva utgjør også et element i det fine kultur- og naturlandskapet i møtet mellom elv og sjø. Ved en eventuell konsesjon er det derfor viktig at disse elementene ivaretas. Det kan etter vårt syn gjøres gjennom slipp av minstevannføring, og eventuelt flytte stasjonen noe opp fra fjorden slik at utløpet bevares.

En utbygging etter alternativ A vil berøre en lengre elvestrekning (1770 m) enn en utbygging etter alternativ B (1120 m). Inntaksdammen vil, uavhengig av om alt. A eller B velges, ikke bli synlig fra fjorden, men kan bli synlige fra områdene rundt og fra traktorveien som går opp til Heimastølen. Det har nylig gått et betydelig jordras ved inntaksområdet for alternativ A noe som har forringet landskapsverdien ved dette området sterkt. Alternativ B vil demme ned et større areal enn alternativ A. NVE kan ikke se at det er spesielle landskapsmessige konflikter knyttet til den øvre elvestrekningen eller inntaksområdet som taler imot en utbygging etter alternativ A.

Flere av høringsinstansene er opptatt av at alle tekniske inngrep som inntak, rørgate, kraftstasjon og anleggsveier utformes slik at de faller naturlig inn i eksisterende naturlandskap og bebyggelse. Når det gjelder rørgata skal denne graves ned langs hele traseen. Øvre del vil graves ned i eksisterende traktorvei, mens nedre del vil gå igjennom blandingsskog og granskog. Detaljene rundt de tekniske inngrepene og landskapsmessige forhold er noe som faller inn under konsesjonsvilkårene og som vil bli ivaretatt gjennom NVEs godkjenning av detaljplaner og oppfølging i byggetiden i etterkant av en eventuell konsesjon. Etter vår mening vil virkningene av de tekniske inngrepene bli moderate dersom det tas tilbørlig hensyn ved utarbeidelse av detaljplaner og ved oppfølging i byggetiden.

Friluftsliv og turisme

Jordalsdalen blir av flere av høringsinstansene karakterisert som et lett tilgjengelig og familievennlig friluftsområde som brukes av både lokalbefolkningen og turister. Skogsbilveien opp til Heimastølen er et vanlig turmål, og herfra går det en tursti videre til Kjosane på kote 400. Turstien går i nærheten av Jordalselvi og brukes i følge høringsinstansene relativt mye. En redusert vannføring i elva vil redusere opplevelsesverdien for de som ferdes oppover veien og stien. Sogn og Fjordane Turlag påpeker at det er uheldig med naturinngrep som går langt innover i dalen. En utbygging etter alternativ A vil påvirke et område nesten helt inn til Heimastølen, noe turlaget mener er meget uheldig. De mener en redusert utbygging etter alternativ B kan aksepteres med inntak på kote 165. Fylkesmannen i Sogn og Fjordane mener også at alternativ B er det beste alternativet med tanke på friluftsliv og opplevelser. For begge alternativene vil inntaksdammen bli liggende i nærheten av veien inn til Heimastølen og kunne bli godt synlig for turgårene dersom inngrepet ikke utføres på en skånsom måte.

En utbygging av Jordal kraftverk vil etter NVEs syn medføre inngrep som kan bli merkbare for de som ferdes langs vassdraget. Når det gjelder de tekniske inngrepene vil mye av dette imidlertid være av midlertidig karakter. Rørtraseen skal graves ned i eksisterende traktorvei store deler av strekningen, og hvis dette utføres på en riktig og skånsom måte vil traseen vokse igjen i løpet av få år. Inntaket vil fremstå som fremmedelement i landskapet, men med avbøtende tiltak som grundig landskapsmessig planlegging og størst mulig ivaretagelse av vegetasjon mellom stien og inntaksområdet vil dette etter NVEs syn være akseptabelt med tanke på friluftsliv. En tilstrekkelig minstevannføring, spesielt om sommeren, vil være et viktig avbøtende tiltak for opplevelsesverdien for de som ferdes langs elva.

Når det gjelder turisme og utfart på fjorden mener NVE, som nevnt over, at Jordalselva ikke er et spesielt fremtredende landskapselement sett fra fjorden. NVE mener derfor at en utbygging av Jordal kraftverk i liten grad vil forringe opplevelseskvaliteten i Fjærlandsfjorden. Ved å trekke kraftstasjonen noe tilbake, vil virkningene reduseres ytterligere, samtidig som støynivået kan reduseres noe.

Inngrepsfrie naturområder (INON)

En utbygging av Jordal kraftverk etter de omsøkte planer vil ikke medføre bortfall av inngrepsfrie naturområder. Den planlagte utbyggingen ligger i et område som allerede er påvirket av menneskelig inngrep. Øvre del av vassdraget er overført til Vetlefjorden i forbindelse med utbygging av Mel kraftverk. I Jordal er det kraftlinjer, bilvei som krysser elva og bebyggelse som gjør at området ikke fremstår som uberørt.

Biologisk mangfold og viktige naturområder

Det er ikke funnet viktige naturtyper eller områder med spesiell verdi for biologisk mangfold i planområdet. Fylkesmannen i Sogn og Fjordane mener de undersøkelser som er utført ikke er tilstrekkelig, og mener det må gjøres grundigere undersøkelser av spesielt ferskvannsbioologien i vassdraget. NVE mener de utredninger som er utført, både i forbindelse med konsesjonssøknaden og senere ved utarbeidelse av Samlet plan for Fjærland, viser at potensialet for funn av rødlistearter er liten. Vi har derfor ikke pålagt tiltakshaver ytterligere undersøkelser av biologisk mangfold når det gjelder Jordal kraftverk.

Det er registrert reir av kongeørn i prosjektområdet. Kongeørn er oppført i den norske rødlista som nært truet (NT). Flere av høringspartene påpeker viktigheten av at anleggsarbeidene holdes utenfor hekketiden for kongeørn. Dette er forhold som faller inn under konsesjonsvilkårene og som vil bli ivarettatt gjennom NVEs godkjenning av detaljplaner og oppfølging i byggetiden i etterkant av en eventuell konsesjon.

Nede ved sjøen forekommer oter som er oppført i den norske rødlista som sårbar. Hvorvidt oteren frekventerer influensområdet til Jordal kraftverk er ikke anført i rapporten fra undersøkelsene av biologiske mangfold eller i uttalelsene fra miljøfaglig hold. Da Jordalselvi har anadrom strekning, og stedvis noe bekkeørret, kan elva antas å ha en viss betydning for oter på næringssøk. Dette kan etter NVEs syn avbøtes ved at kraftstasjonen flyttes oppstrøms den anadrome strekningen og det slippes minstevannføring hele året.

Sogndal kommune ber om at det blir utarbeidet en rapport som gjør rede for eventuelle negative konsekvenser utbyggingene vil ha for fossefall. Det står ingen ting i søknaden eller miljørapporten om det er registrert fossefall i selve Jordalselvi, men arten er vanlig utbredd langs elvene i Fjærland. Vassdraget er likevel av en slik karakter at arten kan bruke dette til både hekking og matsøk. Dersom vassdraget bygges ut uten tilstrekkelig restvannføring vil elvestrekningen miste sin verdi som mulig leveområde for fossefall. NVE mener dette er forhold som kan avbøtes med blant annet pålegg om minstevannføring. Fossefallet kan også forflytte seg og drive næringssøk ovenfor den berørte utbyggingsstrekningen, eller i et av nabovassdragene. NVE kan derfor ikke se at det er behov for ytterligere utredninger av virkningene på fossefall.

Fisk

Det er noe bekkeørret i øvre del av Jordalselva oppstrøms planlagt inntak, og det er observert sjørørret i nedre del av elva der anadrom strekning antas å være 50-100 m. Norges Jeger og Fiskeforbund (NJFF) Sogn og Fjordane anbefaler at det ikke gis konsesjon til Jordal kraftverk da redusert vannføring vil medføre endringer i vassdraget som er av avgjørende betydning for produksjonen på den anadrome

strekningen i vassdraget. Fylkesmannen i Sogn og Fjordane er av den oppfatning at tiltaket ikke vil medføre særlige konsekvenser for fisk og fiskeinteresser.

En utbygging som omsøkt vil medføre redusert vannføring og perioder med tørrlegging dersom det ikke fastsettes minstevannføring hele året. Selve utbyggingsstrekningen er bratt med grovt substrat og har sannsynligvis liten verdi som gyte- og oppvekstområde for fisk. Noe fisk er det likevel i Jordalselva og NVE mener at med slipp av en tilstrekkelig minstevannføring hele året vil det være mulig å opprettholde en viss fiskebestand i elva. NVE mener også at en flytting av kraftstasjonen opp fra fjorden for å ivareta noe av den anadrome strekningen kan være et viktig avbøtende tiltak. Eksakt plassering av kraftstasjonen kan avgjøres ved godkjenning av detaljplaner, men det skal da has for øye at i hvertfall nedre deler av anadrom strekning opprettholdes.

Kulturminner

Det er ingen registrerte automatisk fredete kulturminner i området rundt Jordalselvi, men 15 registrerte kulturminner fra nyere tid i form av hus og ruiner. Disse vil ikke bli direkte påvirket av tiltaket, men totalinntrykket av de gamle kulturmiljøene kan bli endret i negativ retning. Dette er forhold som etter NVEs syn kan ivaretas igjennom grundig planlegging og oppfølging i byggefasen. Når det gjelder forholdet til kulturminneloven vil dette bli fulgt opp i henhold til vilkårene ved en eventuell konsesjon som spesifiserer forholdet til kulturminneloven § 9.

Landbruk

Det er ett aktivt bruk i Jordal i dag med en fastboende som driver med landbruk og turisme. Hoveddelen av innmark ligger ned mot sjøen. Det tas ut skog til eget bruk og det går sau på beite. En utbygging av Jordal kraftverk vil ikke gi noen negative virkninger for landbruket. Tvert imot kan inntektene fra kraftverket gjøre det lettere for grunneierne å fortsette bosetning og drift, samt ivareta de gamle brukene og kulturlandskapet.

Utbyggingsalternativer

Søknaden om utbygging av Jordal kraftverk er forelagt med to hovedalternativer. En utbygging etter alternativ A vil berøre en 650 m lengre strekning av elva enn en utbygging etter alternativ B. Samtidig vil den også gi 5 GWh mer i årlig produksjon. Utbyggingsprisen er i størrelsesorden 2 kr/kWh for begge alternativer. En større utbygging vil nødvendigvis gi noen større inngrep da det berører et større område. Det er spesielt redusert vannføring på en lengre strekning av elva, inngrep i dalen nesten helt inn til Heimastølen og konsekvensene dette vil ha for opplevelsesverdien for turgåerne som er motargumentene mot en utbygging av Jordal kraftverket etter alternativ A. NVE mener en utbygging etter alternativ B vil ha mye av de samme konsekvensene, men av litt mindre omfang. Ved inntaksområdet til alternativ A har det gått et stort jordras slik at inntrykket av et fint natur-/kulturområde allerede er sterkt forringet. Med avbøtende tiltak som tilstrekkelig minstevannføring og landskapsmessige tilpasninger mener NVE at en utbygging etter alternativ A ikke vil medføre vesentlige større konsekvenser enn en utbygging etter alternativ B. Da alternativ A gir mer kraft mener NVE at dette totalt sett er det beste alternativet.

Kraftstasjonen er planlagt i dagen på kote 5 nær Jordalselvas utløp i sjøen, og med avløp i fjorden. Sogndal kommune ber generelt om at alle de omsøkte kraftstasjonene rundt Fjærlandsfjorden trekkes opp fra fjorden over 100 meters beltet og får utløp i elva. Småkraft skriver i sine kommentarer til høringsuttalelsene at for Jordal kraftverk vil dette gi et falltap på ca. 15 m og et produksjonstap på 1,1 GWh. Vannveien vil bli ca 100 m kortere, og dermed noe billigere. Marginalprisen er i følge Småkraft likevel svært rimelig for disse siste meterne på ca. 0,5 kr/kWh. Småkraft AS mener at omsøkte plassering av kraftstasjon er den beste totalt sett. NVE mener at ut fra hensyn til anadrom fisk, oter og

landskap bør kraftstasjonen flyttes noe opp fra fjorden ved en eventuell konsesjon og med utløp tilbake til elva. Nøyaktig plassering av kraftstasjonen kan følges opp av NVE under detaljplanleggingen og oppfølging i byggetiden ved en eventuell konsesjon.

Kort om sumvirkninger

Samtlige høringsinstanser tar opp temaet sumvirkninger og forringelse av opplevelseskvaliteten av Fjærlandsområdet ved utbygging av de fem omsøkte småkraftprosjektene. Siden alle prosjektene berører samme fjordlandskap, og mange av de samme vassdragstypene, kan flere utbygginger sammen få negative virkninger selv om hvert enkelt inngrep isolert sett kan ha liten betydning. Dette kan være bortfall av viktige landskapselement som fosser og stryk, men det kan også være samlede konsekvenser for en art, en naturtype, friluftsinnteresser eller INON-områder.

For å kunne vurdere sumvirkningene av småkraftverkene, og for å kunne se landskapet i Fjærlandsområdet i sammenheng, har NVE behandlet de fem omsøkte prosjektene og ny 132 kV kraftledning parallelt. Rapporten som omhandler en samlet vurdering av alle potensielle småkraftprosjekter i Fjærland ligger også til grunn for NVEs vurderinger og konklusjon.

Når det gjelder Jordalselva mener NVE at elva er lite eksponert i fjordlandskapet og at en utbygging som omsøkt ikke vil forringe totalbildet eller opplevelseskvaliteten i Fjærlandsfjorden verken isolert sett eller sett i sammenheng med de andre prosjektene i Fjærland. Vi viser ellers til eget bakgrunnsnotat vedrørende sumvirkninger av småkraftutbygging i Fjærland som følger som vedlegg til denne sak.

Oppsummering

En utbygging av Jordal kraftverk vil gi inntil 20 GWh årlig i ny produksjon. De siste årene har det for mange blitt stadig vanskeligere å finne lønnsomhet i jordbruket. I tillegg er distriktene i Norge til dels preget av fraflytting og befolkningsnedgang. NVE mener det planlagte kraftverket kan være et bidrag til å styrke det lokale næringsgrunnlaget, og ser dette som positivt. Inntektene fra kraftverket kan gjøre det mulig for grunneierne å fortsatt holde liv i de gamle brukene og kulturlandskapet som er en viktig del av det flotte Fjærlandslandskapet.

Hovedargumentene imot en utbygging av Jordal kraftverk er i hovedsak tilknyttet det totale landskapsbildet og forringelse av opplevelseskvaliteten til Fjærlandsfjorden sett i sammenheng med de andre omsøkte småkraftprosjektene. Den anadrome strekningen nederst i elva er også et argument mot en utbygging.

NVE mener at eventuelle konsekvenser som er vurdert ovenfor kan avbøtes med grundig planlegging av inntaksområdet, vei og rørtrasé, flytting av kraftstasjon noe opp fra fjorden med utløp tilbake til elva og slipp av tilstrekkelig minstevannføring på utbyggingsstrekningen hele året. NVE mener en utbygging etter alternativ A kan aksepteres da denne gir mer kraft uten nevneverdige større inngrep.

NVE har vurdert planene slik de er forelagt. Med de tiltak som diskutert over kan vi ikke se at det foreligger forhold som berører allmenne interesser slik at det er grunnlag for å gå imot konsesjon.

NVEs konklusjon

Etter en helhetsvurdering av planene og de foreliggende uttalelser mener NVE at fordelene og nytten av tiltaket overstiger skaden for private og allmenne interesser som blir berørt slik at kravet i vannressursloven § 25 er tilfredsstillt. NVE gir derfor Småkraft AS tillatelse etter § 8 i vannressursloven til å bygge Jordal kraftverk på de vilkår som følger vedlagt.

Forholdet til energiloven

Det er også fremlagt planer for installasjon av elektrisk høyspentanlegg og kraftlinjer. Sognekraft AS er områdekonsesjonær i det aktuelle nettområdet. Eksisterende ledningsnett har for liten kapasitet for innmating av kraften fra de fem planlagte kraftverkene. Parallelt med behandlingen av konsesjonssøknadene for kraftverkene i Fjærland har NVE også behandlet egen søknad om bygging av ny felles 132 kV kraftledning fra Lidal til Leikanger gjennom Grindsdalen. Det vises til eget vedtak av i dag for denne linjen. Når det gjelder planlagt 22 kV linje fra kraftverket til transformatorstasjonen i Lidal kan denne bygges innenfor Sognekraft AS sin områdekonsesjon, og det ikke nødvendig med egen konsesjon for denne. Virkningene av linjetilknytningen inngår i NVEs helhetsvurdering av prosjektet.

Merknader til konsesjonsvilkårene:

Konsesjonsvilkårene er basert på standard konsesjonsvilkår for tiltak som gjelder kraftutbygging der NVE gir tillatelse etter vannressursloven § 8. Vi har ikke funnet grunn til å kommentere poster i vilkårene der det er foreslått brukt standardvilkår uendret og der det ikke har kommet innspill i høringsuttalelsene. For øvrige poster har vi følgende kommentarer:

Post 1.: Vannslipping

I konsesjonssøknaden var Jordal kraftverk planlagt med en maksimal slukeevne på 2,18 m³/s noe som tilsvarer rundt 150 % av middelvannføringen. Det er i etterkant søkt om å øke slukeevnen til 2,90 m³/s, noe som tilsvarer rundt 200 % av middelvannføringen. Laveste slukeevne er oppgitt til 110 og 120 l/s. Det er planlagt en minstevannføring tilsvarende beregnet alminnelig lavvannføring på 120 l/s om sommeren, eller hele året dersom slukeevnen kan økes til 200 % av middelvannføringen.

Middelvannføringen ved inntaket er 1,45 m³/s. I søknaden er alminnelig lavvannføring beregnet til 120 l/s noe som tilsvarer rundt 8 % av middelvannføringen. NVEs estimater ligger noe lavere der alminnelig lavvannføring er beregnet til 77 l/s, mens 5-persentil sommer- og vintervannføring er beregnet til hhv. 462 l/s og 61,6 l/s. Tiltakshaver har videre beregnet at en utbygging med slukeevne på 200 % av middelvannføring og minstevannføring tilsvarende alminnelig lavvannføring hele året vil gi en midlere årlig produksjon på 19,9 GWh til en utbyggingspris på 2,0 kr/kWh (2008 priser).

NVE mener det er viktig at kraftverket bygges på en slik måte at det er igjen en tilstrekkelig restvannføring i Jordalselva som kan ivareta naturmiljøet i og langs elva i størst mulig grad. Ved at slukeevnen økes fra 150 % til 200 % av middelvannføring vil det bli færre dager med overløp, samt reduserte flomtopper i Jordalselva. En slik løsning vil gi mindre naturlige variasjoner i vannføring igjennom året. NVE mener likevel at dette kan aksepteres, men det må slippes mer minstevannføring enn omsøkt. En minstevannføring bør blant annet være slik at elva opprettholder en viss verdi som landskapselement for de som ferdes i området. En tilstrekkelig minstevannføring kan videre bidra til å opprettholde en liten fiskebestand i Jordalselva, samt sikre noe vann på den anadrome strekningen ved eventuelle utfall av kraftstasjonen. Størrelsen på minstevannføringen må også vurderes i sammenheng med de andre utbyggingsprosjektene i Fjærland, både med tanke på biodiversitet og viktige landskapselement.

Jordalselva har store variasjoner i midlere lavvannføring igjennom året, noe som også gjenspeiles i de estimerte 5-persentilene for sommer og vinter. NVE mener at en minstevannføring som avbøtende tiltak skal gjenspeile sesongmessige behov for både landskapsmessige og biologiske verdier, og mener det bør være en høyere minstevannføring om sommeren enn om vinteren. For å ivareta noe av elva

verdi som landskapselement mener vi det skal slippes 300 l/s om sommeren. Om vinteren mener vi det er tilstrekkelig med 60 l/s for å ivareta de allmenne interesser i og langs elva som blir berørt av tiltaket.

NVE har beregnet at kravet til slipp av minstevannføring vil gi et brutto produksjonstap på om lag 0,8 GWh i forhold til det omsøkte slipp av minstevannføring. Nettotapet vil være noe mindre da det må påregnes flomoverløp i perioder, og da kraftverket uansett må forventes å stå i perioder med lite tilsig. Etter vårt syn er ikke den reduserte produksjonen avgjørende for prosjektets lønnsomhet. Samtidig vil dette minstevannføringskravet i større grad ivareta elvas landskapsmessige og biologiske verdier.

I tillegg vil restfeltet, som er beregnet til 2,2 km², bidra med en restvannføring på utbyggingsstrekningen på rundt 100 l/s på årsbasis (midlere restvannføring ved utløpet i fjorden). Det kommer blant annet inn en liten bekk ikke lang nedenfor inntaket som vil bidra med noe vann. Dette vil i hovedsak komme i perioder med mye nedbør og tilsig, slik at bidraget fra restfeltet vil være lite i tørre perioder.

Fjærland Reiselivslag ønsker en minstevannføring som kan revideres hvert femte år. NVE mener vi har tilstrekkelig grunnlag til å fastsette minstevannføringen og har derfor ikke gått inn for et slikt vilkår.

Vi presiserer at av hensyn til anadrom fisk i nedre del av vassdraget skal start/stopp-kjøring av kraftverket ikke forekomme. Driften av kraftverket må være slik at kjøringen blir mest mulig jevn, og med myke overganger.

Tiltakshaver pålegges å dokumentere at kravet om minstevannføring overholdes. Den tekniske løsningen rundt slippet av minstevannføring ivaretas igjennom godkjenning av detaljplanene.

NVE har lagt en maks/min slukevne på hhv. 2,90 og 0,12 m³/s til grunn for sine vurderinger.

Post 4: Godkjenning av planer, landskapsmessige forhold, tilsyn, mv.

Detaljer ved prosjektet som plassering av inntak, rørgatetrasé, veier og landskapsmessige forhold vil bli fulgt opp etter at konsesjonen er gitt. Godkjenning av planer og tilsyn med byggearbeidene er lagt under NVE. Vi minner om at detaljerte planer skal godkjennes av NVE og sendes vårt regionkontor i Førde i god tid før arbeidet blir satt i gang.

Det skal i detaljplanleggingen legges stor vekt på landskapsmessige tilpasninger slik at fjord- og kulturlandskapet forringes minst mulig. Det skal søkes etter å finne løsninger som gir best mulig skjul av de tekniske inngrepene både fra fjorden og fra turstien. Kraftstasjonen skal flyttes noe opp fra fjorden slik at elveutløpet med anadrom strekning ivaretas i størst mulig grad. Nøyaktig plassering av kraftstasjon skal vurderes gjennom detaljplanene og det er NVE som skal avgjøre endelig plassering.

Flere av høringspartene er opptatt av at det må legges stor vekt på støydempende tiltak fra kraftstasjonen da vannflaten kan bære støyen langt utover fjorden. Dette må følges opp under detaljplanleggingen, slik at en er sikker på at kraftverket ikke vil gi støybelastning utover fjorden.

Fjærland reiselivslag ønsker at utbygger samarbeider med lokale aktører om ny næringsutvikling, samt sørge for at utbyggingen blir lokalt tilpasset. NVE går inn for at Småkraft AS, sammen med grunneierne av de kraftverkene som får konsesjon, etablerer en gruppe bestående av bl.a. bygdelag, reiselivslag og andre lokale aktører. Gruppen skal delta i detaljplanleggingen av småkraftverkene rundt Fjærlandsfjorden. Planleggingen skal også foregå i samarbeid med NVEs regionkontor i Førde da det er NVE som har vedtaksmyndighet.

Annleggstiden skal fortrinnsvis holdes utenfor hekketid for Kongeørn. Det skal også søkes etter å finne løsninger og avbøtende tiltak som gjør anleggsarbeidet minst mulig forstyrrende i turistsesongen.

Post 5: Naturforvaltning

Standardvilkår for naturforvaltning tas med i konsesjonen og gir mulighet til å pålegge undersøkelser og tiltak med hensyn til generell naturforvaltning. Eventuelle pålegg i medhold av dette vilkåret må være relatert til skader forårsaket av tiltaket og stå i rimelig forhold til tiltakets størrelse og virkninger.

Post 6: Kulturminner

Vi minner om den generelle aktsomhetsplikten med krav om varsling av aktuelle instanser dersom det støtes på kulturminner i byggefasen, jf. kulturminneloven § 8 (jf. også vilkårenes pkt. 3).

Post 8: Terskler m.v.

Dette vilkåret gir hjemmel til å pålegge konsesjonær å etablere terskler, eller gjøre andre biotopjusterende tiltak som avbøte ev. erosjonskader, dersom dette skulle vise seg nødvendig.

Andre merknader

Forholdet til forurensningsloven

Det er også søkt om tillatelse etter forurensningsloven. NVE kan ikke gi tillatelse etter forurensningsloven og vi ber utbygger selv ta kontakt med fylkesmannen for å avklare behovet for eventuell tillatelse etter denne lov både i anleggs- og driftsfasen.

Forholdet til plan og bygningsloven

Sogndal kommune skriver i sin høringsuttalelse at endelig plassering av kraftstasjonen skal håndteres som byggesak i kommunen. NVE gjør oppmerksom på at prosjekter som er gitt tillatelse etter vannressursloven er unntatt fra byggesaksbehandling (jf. Forskrift om saksbehandling og kontroll i byggesaker) og detaljene ved utbyggingen vil bli fulgt opp gjennom NVEs godkjenning av detaljplaner og oppfølging i byggetiden. Kommunen vil da få anledning til å uttale seg til detaljplanene. Forholdet til kommuneplanens arealdel må imidlertid avklares før tiltaket settes i gang.

Fylkesvise planer for småkraftverk

Den Norske Turistforening oppfordrer moder NVE til å avvente saksbehandlingen av småkraftsøknadene inntil fylkesvise planer for småkraftverk er på plass. Olje- og energidepartementet (OED) ga i juni 2007 ut retningslinjer for fylkesvise planer for små kraftverk. Sogn og Fjordane Fylkeskommune er i gang med sitt planarbeid som er forventet å være ferdig i desember 2009. Før disse planene er ferdig vil fylkeskommunen behandle innkomne søknader parallelt og i tråd med retningslinjene. NVE vil vise til Samlet plan for småkraftverk i Fjærland som ble laget i tråd med ønske fra bl.a. Fylkeskommunen og Sogndal kommune. Etter vår mening gir denne et godt grunnlag for en samlet vurdering av kraftverkene. OEDs retningslinjer for små kraftverk er også lagt til grunn for vår behandling av søknaden.